MUZAFFER BUYRUKÇU

çizen:
Semih Poroy

Arkadaş Anılarında

ORHAN KEMAL

Milliyet
YAYINLARI

Arkadaş Anılarında ORHAN KEMAL

ORHAN KEMAL

Milliyet Yayınları
Tatil Kitapları
Gülmece Dizisi : 19

MİLLİYET YAYINLARI A. Ş.

Prof. Kâzım İsmail Gürkan Cad. No: 10 Cağaloğlu/İST.

HER YAŞTA GENÇLER İÇİN

GÜLMECE DİZİSİ : 19

Basıma hazırlayan: Yalvaç Ural

Kapak ve İç düzenleme: Gülşen Kıbrıslı

Birinci baskı: Temmuz 1984

Bu kitap Milliyet Yayınları A. Ş.'de hazırlanıp
TEKNOGRAFİK Matbaacılık Tic. ve San. A.Ş.'de basılmıştır.

MUZAFFER BUYRUKÇU

ORHAN KEMAL

Kapak ve İç resimler
SEMİH POROY

Milliyet
YAYINLARI

ORHAN KEMAL'LE GEÇEN BİR BAYRAM GÜNÜ

Daireden çıktım, Karaköy Alanı'nda Fatih dolmuşu yapan bir Ford'a bindim. Dökülüyordu. Pehlivan yapılı kırklık bir adamdı şoför. İki kişilik yeri kapladığı için önde oturanların, tedirgin ve de pişman olduklarını, şoförü sık sık süzmelerinden anladım. Ben onu, şiş göbeğine önlük bağlayan, arkaları basık kunduralarla dolaşmaktan hoşlanan bir köşebaşı manavı gibi görüyordum. Ceketinin yeniyle parlattığı "mostra" meyvelere karşıdan baktırır, sağ elinin üç parmağını, ustalıkla kullanır, ezik çürükleri kaşla göz arasında kesekâğıdına doldururdu. Ve kazıkladığı müşterinin arkasından büyük bir yengi kazanmışçasına gülümserdi...

Hal'e yaklaşırken durduk. Adana plakalı on tonluk bir Leyland kamyona bir yandan iki eliyle işaret eden, bir yandan da, «Geeel, geeel, geeel, sol yap, topla! Hooop!» diyen, simsiyah saçları sıfır numara tıraş edilmiş, kısa boylu, meşin yüzlü, cingöz bir «mavin» onu yan yana dizilen araçların arasına sokmaya çalışıyordu. Kamyon asfalta çıktı, geri vitese taktı. Şoför başını camdan uzattı, arkaya baktı, sağı solu kollayarak kıçın kıçın yürüdü.

Hal'in bir kez daha buradan kaldırılması, kent dışına taşınması konusu açıldı.

Yer, lahana, pırasa yapraklarıyla, çiğnenmiş ve yeşil yeşil kokan ıspanak, kereviz çöpleriyle örtülmüştü. Bir

küme sarı at pisliğinin üstünden geçen bir otomobilin ondüleli lastik izi çarptı gözüme, iğrendim. Köy koşulları içinde doğal karşıladığım, hatta hiç ilgilenmediğim bu görünümün uyandırdığı duyguyu, kentlileşmememe ve gelişmememe bağladım.

Klakson sesleri, öfkeli homurtular, yolumuzu kesen at arabasını sağa kaçırdı. Sarsıla sarsıla, araç ve paracı insan kalabalığını seyrederek «menzile» ulaşmaya çalışıyorduk. Unkapanı asfaltına varınca, «İnecek var,» dedim. Cibali'ye giden daracık, bozuk kaldırımlı, taşları bir mısır koçanının üstündeki seyrek mısırlar örneği duran sokağa girdim. Tahtaları kararmış, çürümüş, bel vermiş iki üç katlı evler sıralanmıştı yanlarda. Eski İstanbul, din, büyü, küfür, kavga ve yokluk kokuyordu. İktisadi koşulların baskısıyla yerleştiği bu semt, Orhan Kemal'in, (Adana kaynaklı yapıtlarında olduğu gibi) hikâyelerinin, romanlarının doğal dekorunu oluşturmuştu. İnce bıyıklı aydınlık yüzünü hayalledim ve heyecanlandım; hızlandım. Ayçiçeği suratlı, iri kalçalı, şalvarı çiçekli, ak göğsü altınlarla bezeli otuz yaşlarında bir kadın, kapısının önünü süpürüyordu doğrulmadan, kimseyi umursamadan. Havalanan toz bulutuna yakalanmamak amacıyla koştum. tehlikeli bölgeyi kazasız belasız geçtim; ilerde dönüp baktım dişlerimi gıcırdatarak, ama kadın boyuna süpürüyordu. Solda, demir parmaklıkları yeşile boyanmış Nalini Mehmet Dede'nin türbesine gülümsedim, Orhan Kemal'le «Mehmet Dede» hakkındaki müstehcen konuşmalarımızı anımsadım. Orta yaşlı, beyaz başörtülü bir kadın, ellerini açmış dua ediyordu.

Cibali Kutu Fabrikası'nın sessizliğinden ürktüm birden. Sair günler saat başı düdük öttüren, içinde binlerce işçinin çalıştığı o cıvıl cıvıl ülke, terk edilmiş bir kenti andırıyordu.

Topal Mustafa'nın tavanı basık ve iki basamaklı merdivenle inilen lokantasında, kesik sağ ayağının paçasını kıvırarak çengelli iğneyle tutturmuş Köse'yi gördüm. Her gün biraz daha şişmanlıyor, kılsız, bin çizgiyle kaplı yü-

zü sararıyordu. Koltuklara gelecek yerleri pamukla kabartılmış değneklerine dayanmıştı. Pitigrilli'nin *Topal Karganın Hatıraları* adlı kitabının kapağındaki resime benziyordu. «Merhaba,» dedim. «Merhaba, hoş geldin. Bayramın mübarek olsun.» Elini sıktım. «Senin de...»

Topal Mustafa, kasabın ordan selam verdi. «Geliyorum, Muzaffer,» dedi, beklememi işaret etti. Durdum. Bir sigara yaktım. Topal Mustafa, adını bilmediğim ama tanıdığım birine bir şeyler söyledi, kahkahayla güldü, sağlam ve işlemeli bastonuna vücudunun bütün ağırlığını yükleyerek aksaya aksaya geldi, o coşkulu tavrıyla «Nerdesin sen yahu, hiç göründüğün yok! Boşladın bizi!» dedi.

«Boşlamak yok. Çalışıyorum da... Şimdi bile işten geliyorum.»

«Nasıl oluyor peki? Memur bayram günü çalışır mı?»

«Çalıştırıyorlar işte... Nöbet tutma diye bir dümen çıkardılar. Ağa nerde?» Küçük Mustafapaşa yönüne baktı. «Az evvel buradaydı, geç otur, şimdi gelir, bir çay kahve iç.»

«Ben bir eve sorayım da...» Yürüdüm. Kapı aralıktı, ittim, öksürdüm. Nâzım, ıslak ellerini kurulaya kurulaya geldi. «Hoş geldin, Muzaffer Abi,» dedi, nemli, serin elini sıktım ve bırakmadan, «Şef nerede?» dedim. «Buradaydı. Seni bekliyordu. Bir arkadaşıyla çıktılar. Mustafa Abi'de, kahvede yok mu?»

«Yok,» dedim. Kemali göründü, gülümsedi elimi sıktı, yukarıya seslendi: «Anneee, Muzaffer Abi.»

Nuriye Yenge tahta merdiveni gıcırdatarak indi, elini öptüm, «Orhan kısa boylu biriyle dolaşıyor. 'Buyruk gelirse beklesin,' dedi.»

«Kim acaba? Nasılsın?»

Güldü. «İyiyim, durum düzeldi,» dedi. «Sen nasılsın? Karın, çocuğun?»

«Selâmları var. Kurufasulye pişirdin mi, Yenge?»

«Haftaya. Pişirecektim ama, Orhan misafirleri Mustafa'nın dükkânında ağırlayacak.»

«Peki, ben buralardayım,» dedim. Galatalı Osman'ın sətteki kahvesinde bir sandalyeyi çektim altıma. Osman iki elini birden uzatıp sağ elimi kavradı, sevgiyle salladı, «Bayramın mübarek olsun,» dedi. «Senin de,» dedim. Tahin rengi bol giysilerinin içinde bir deri, bir kemikti. Kasketinin viziyerini, gözlerini kapatacak bir biçimde burnuna doğru eğmiş, yeni ustura vurduğu kafasının arkası yumruk gibi ortaya çıkmıştı. Eski külhanbeylerindendi, hoş sohbet, her cümlede birkaç argo sözcük geçiren içtenlikli bir adamdı. Kahvesinde haftanın üç günü blüm oynardık. Topal Mustafa yanımdaki sandalyeye ilişti, Osman'ı göstererek göz kırptı.

«Beyi tanıyor musunuz?»

«Hayır,» dedim mahsustan.

Mustafa kaşlarını kaldırdı, «Yaa! Hayret. Tanıtayım öyleyse: Bey, meşhur Galata erkeklerinden güzel Osman!» dedi, eliyle Osman'ı kızdıracak bir işaret yaptı. Osman otuz iki paçalı pantolonunu çekti, dişlerinin arasından sövdü. Mustafa patlattı kahkahayı. Osman, «Orhan Bey, çıkık alınlı, az saçlı, sen yaşta biriyle volta atıyor,» dedi. Tamam, Nurettin Akan'dı bu. Dün akşam telefonla konuşmuştuk. «Yarın Orhan Kemal'e gideceğim,» demiştim. İyi. Sevindim. Ama sevincim uçtu hemen, akıllarına eserse Adana Kebabevi'ne postu sererlerdi ve biz burada boşu boşuna beklerdik. Sıkıldım. Mustafa'nın ikram ettiği Çamlıca sigarasını teşekkürle geri çevirdim. Osman, şekerli kahvemi koydu masaya bir bardak Terkos suyuyla; Mustafa, Osman'la rakibi kahveci Kel Süleyman'a takılıyor, bazı hemşehrileriyle Karadeniz şivesiyle söyleşiyordu.

Köşeyi döndüler. Sıkıntım dağıldı. Tahmin ettiğim gibi Nurettin'di. «Ahan Buyruk düşmüş,» dedi Orhan Kemal sevinçle, Nurettin'i dirsekledi.

«Vaay be, biz sabahtan beri beyefendiyi arıyoruz, o ise burda keyf çatıyor,» dedi Nurettin.

Ayağa kalktım. Kucaklaştık. «Elini öpeyim, üstat,» dedim.

Şakacıktan kızdı, «Başlarım ananın erkek oğlundan ha!» dedi, sol favorimden tuttu, kılları sökercesine çekti. Canım yandı ama dayandım. «Ulan dâhi misin ne boksun, nerdesin sabahtan beri?»

«Dairedeydim,» dedim.

«Atma! Kim bilir ne dümenler çeviriyorsun? De hele...» dedi Orhan Kemal, «dümen» dediği hikâyeyi dinlemeye hazırlandı.

«Vallahi dairedeydim. Hem de saat sekizden beri.»

«Belki on kere telefon ettim, 'Burada yok,' dediler,» dedi Nurettin suçlayan bir sesle.

«Odacıların şavalaklığı,» dedim. «Katları, boş servisleri teftiş ediyordum. Çoğu benim orada olduğumu bilmiyor.»

«Bu nöbetçilik ayağı da ne oluyor?» dedi Orhan Kemal.

«Sorma. Sivil savunmacılar öyle bir numara icat ettiler. Bu bayram da piyango bize çarptı.»

«Ne yapıyorsun orada?» dedi Orhan Kemal.

«Hiç, akşama kadar oturuyorum, dolaşıyorum, Genel Müdürlük'ten gelecek telefonu bekliyorum.»

«Amma da saçma iş ha?» dedi Nurettin Akan.

«Osman, kahve yap bize!» dedi Orhan Kemal.

Osman, bana gülümsedi, «Son kahveyi beye verdim,» dedi.

Mustafa kikirdedi, «Ne verdin, ne verdin?»

«Topal bacağına başlatma?» dedi Osman.

Orhan Kemal, kahkahayla güldü. «Çay yap öyleyse, demli olsun!»

Kısa, kalın biri önümüzde durdu, bakışlarıyla hepimizi taradı, «Bayramınız mübarek olsun,» dedi.

Dişleri fırlak, armut kafalı biri ellerimizi sıkarken ve «Bayram bayram olsun,» derken saygıyla eğildi. Yanında duran koca burunlu (ucu mosmordu, süngerleşmiş gibiydi) ve kırk yıldan beri İstanbul'da oturmasına karşın dilindeki bir tek sözcüğü bile düzeltmeyen Laz Ali Kaptan, «Bayram bayram olsun daa,» dedi.

Orhan Kemal, Nurettin, ben elini sıktık, Mustafa ile Osman öptüler. «Nice bayramlara, Ali Kaptan,» dediler. Mustafa beni dürttü: «Ali Kaptan, Osman'ın anasi sana selâm edey.» Ali Kaptan işitmemiş gibi davranan ve boş çay bardaklarını toplayıp askıyan yığan Osman'a baktı, «Anasının.....na koyayım onun,» dedi.

«Mubarek günde anama sövme, Ali Dayı, bak karışmam, bozulurum ha!» dedi Osman, Ali Kaptan'ın önünde durdu, elini apış arasına soktu. «Yumurtanın her biri ayva gibi anam avradım olsun,» dedi. Kahkahadan kırılıyorduk. Ali Kaptan hoşnutlukla başını salladı. «Ula hepiniz yemişsiniz daa!» dedi, yürüdü.

Çokları lâcivert giysileri sırtlarına geçirmişlerdi. Mendil ceplerinden ipekli mendillerin dilleri sarkıyordu. Hazırcıdan yeni alınmış kabarık ve içleri kâğıtlı kasketlerle, daracık gömleklerini gülünçleştiren kravatları, giysilerine uymayan sarı, siyah ayakkabıları ve pırıl pırıl altın dişleriyle geziniyorlar, bayramlaşıyorlar, kümeleşiyorlar, birbirlerine sigara sunuyorlardı.

Tente takılmış ve süslenmiş atlı arabalar, sevinçle bağrışıp çağrışan çocukları taşıyorlardı.

Kel Süleyman, radyosunu sonuna kadar açmıştı.

Mustafa, «Orhan Kemal, masayı hazırlatayım mı?» dedi.

«Daha erken. Hem vakti kerahat gelmedi, hem de ziyaretçiler.»

«Kimleri bekliyorsun?» dedim.

«Yaşar (Kemal) gelir bakarsın, Allah Edip (Cansever) gelir. Arap Talât düşer.»

«Edip'in geleceğini sanmıyorum,» dedim.

«Ben de sanmıyorum da, o böyle bayramlardan mayramlardan hoşlanmaz, canı sıkılır... 'bir arayayım' der.»

Gazcı Mehmet'le Terzi Ömer, iki dirhem bir çekirdek durdular önümüzde, saygıyla eğildiler, «Beylere bakar mısın?» dedi Mustafa. «Belediye baksın onlara,» dedi Osman, sövdü, Gazcı Mehmet üstüne yürüyünce içeriye kaçtı. İçimde, kaynağı belirsiz bir sıkıntı vardı. Her

bayramda aynı sıkıntıyı duyar ama tanımını yapamazdım bir türlü. Gene yapamadım, «Çok sıkılıyorum,» dedim.

«Sıkı can iyidir yeğenim, kolay çıkmaz,» dedi Orhan Kemal.

Müşteriler, Mustafa'nın lokantasına doluşmaya başlayınca uyardı Mustafa: «Köşe masayı kaparlarsa kaldıramam ha?»

«Ustaya söyle öyleyse, köfteleri atsın ızgaraya. Hadi kalkalım!» dedi Orhan Kemal, elini omuzuma koydu. «Fırla, evdekilere burada olduğumuzu bildir.»

Bir koşuda gidip geldim. Uzun masa donatılıyordu. Orhan Kemal karşımdaydı. Rakıyı su bardaklarına eşitliğe dikkat ederek koydu. Benden başka hepsi sulandırdı. Peynir, salata, cacık, piyaz tabakları masanın üstünü örttü. Köfteler uyumlu seslerle cızırdıyor, yükselen ve ortalığı kaplayan mavi dumanlı kokuları, iştahımızı kabartıyordu. Uzun süre içeceğimizden «altlık» yapmadan başlamak istemiyorduk. İlk porsiyon gelir gelmez bardakları kaldırdık, tokuşturduk. «Nice bayramlara,» dedi Mustafa. «Sağlığımıza,» dedi Orhan Kemal. Ben, «En kötü günümüz böyle olsun,» dedim.

«Olsun,» dedi Nurettin.

«Yaşar gelse de...» dedi Orhan Kemal.

«Belki Fikret Otyam da gelir,» dedim.

«Bugün gelmezse yarın düşer sırtında fotoğraf makinesiyle, teypiyle,» dedi Orhan Kemal.

«Yalnız ikisi birden gelmesin, dövüşürler,» dedim.

«Gelsinler de dövüşsünler, barıştırırım onları,» dedi Orhan Kemal.

Nurettin Akan, Orhan Kemal'e baktı. «Sen ne diyorsun bu bayramlara?»

Orhan Kemal bir yudum aldı rakıdan. «Bayram hayatımızın renklenmesine, hareket kazanmasına, dinamikleşmesine denir,» dedi, «Bayram, bir bakıma ayrı ayrı zevkleri bir yana bırakıp, meydana gelen umumi bir zevki paylaşmaktır. Farklılıklarımızı, kibirlerimizi, gururları-

mızı o gün için unutup bir kalıptan çıkmış gibi bir potada erimektir. Tamam mı, Buyruk?»

«Tamam, üstat, bundan daha iyi tarif edilemezdi,» dedim.

«Çok güzel anlattın! Hadi, Orhan Bey'in şerefine!» dedi Mustafa.

İçtik.

«Dargınların barışması, sevgilerin tazelenmesi, mezarlıkların ziyaret edilmesi, bunlar güzel bir gelenektir,» dedi Terzi Ömer.

«Bayramların bu yapıcı tarafları inkâr edilemez,» dedi Orhan Kemal. «Bir sene içinde aileler arası münasebetlerde, eş dost münasebetlerinde, iktisadi şartların, sosyal şartların, dedim dedilerin yarattığı çatlaklar gideriliyor. Bayramlar, bu münasebetlerin yenilenmesine, sağlamlaşmasına vesile oluyor.»

«Doğrudur,» dedi Mustafa.

«Bayram, parası olana bayramdır, olmayana cehennem azabı verir,» dedi Gazcı Mehmet.

Bu tanımlar Nurettin Akan'ı doyurmamıştı. «Ben başka bir şey söylemek istiyorum,» dedi. «Dini bayramların iktisadi kökeni...»

Orhan Kemal, «O başka bir husus,» dedi, bıyıklarını sıvazladı. «Taaa Klan devrine kadar uzanır kökleri. İnsanın kurban edilmesini önlemek de vardır içinde, ahlaka dayanan kanunlarla; dağınık, bozuk toplum düzeninde tek başına yaşamaya mahkûm edilmiş, düşmanlaştırılmış, yabancılaştırılmış insana yeni bir ruh vermeye, derleyip toparlamaya dayanır. Ahlaki perspektiften bakınca netice bu. Bir de idarecilerin iktisadi çıkar kaynaklarının donmaması, ekonomilerinin devamlı hareketliliği var. Büyük toprak, bağ bahçe sahipleri, sürü sahipleri, saltanatlarını müemmen kılmak maksadıyla iç sirkülasyonu aksatmamak mecburiyetindedirler. Şimdiki gibi istihsal organize edilmediğinden, ihracat imkânı da kısıtlı olduğundan, mallarını mahalli piyasada tüketmek çare-

leri ararlar ve irili ufaklı bir sürü bayram icat ederler. Anlatabildim mi?»

«Teşekkür ederim,» dedi Nurettin, «Öğrenmek istediğim buydu.»

«Çok yerinde konuştun, Orhan Bey,» dedi Terzi Ömer, «Bayram yaklaştı mı işten başımızı kaşıyacak zaman bulamıyorum.»

«Bütün dinler, bayramların kutlanmasını teşvik eder,» dedi Orhan Kemal.

«Bayram geçince o olağanüstü durum da sona erer ve insanlar günlük hayatları içinde birbirlerini boğazlamaya devam ederler,» dedim.

«Yaşşa Buyruk! Aynen böyle,» dedi Orhan Kemal, «Ama bunun sebepleri var.»

«Var elbet,» dedim. «Hem de binlerce. Sınıflı toplumlarda bayramlar, o anlattığın yanlar olmasına rağmen bir göstermeliktir. İnanılmayan bir şeyle, bir yalanla avunmaktır.»

«Demek ki, sınıflı toplum meselesi halledilirse, bayram kavramı hüviyet değiştirecek, insanların hayatına egemen olan bir hüviyet kazanacaktır.»

«Şu anda yaşadığımız bayram, havası kaybolmadan devam edemez mi?» dedi Gazcı Mehmet.

«Biz de onu anlatmaya çalışıyoruz ya!» dedi Orhan Kemal, «Hadi, furalım.»

Yudumladık rakılarımızı.

«Artık o eski bayramlar yok,» dedi Terzi Ömer, «Bayram gelmeden evvel, millet, evini terk edip kaçıyor, ziyaretçilere kapılarını açmamak için.»

«Toplumsal bir değişme bu,» dedi Orhan Kemal. «Geleneklere karşı çıkma.»

«Kim kaçıyor?» dedim. «Herhalde bizim gibi yoksullar, orta halliler değil.»

«Hakikaten öyle,» dedi Mustafa, ocağa seslendi. «Köfteleri yakmadan getir!»

«Benim bir tanıdığım var, her bayramı Fransa'da geçirir,» dedi Gazcı Mehmet.

Nurettin Akan: «Bence bu, Türkiye'de bireyselleşme sürecinin başladığını gösterir.»

«Tabii,» dedi Orhan Kemal, «Güzel yakaladın ama, idare edenler bu yolda. Aslında bütün toplum ferdileşme vetiresini yaşamadan, toplumsallaşma merhalesine ulaşamaz. Ulaşsa bile büyük zorluklarla karşılaşır yeni temelleri atarken ve aynı şeyleri orda yaratmaya çalışır.»

«Bu konuyu tartışalım Orhan Kemal,» dedi Nurettin.

«Önce boğazımızı bir ıslayalım da ondan sonra,» dedi Orhan Kemal.

Aslında ben bu konuşmanın sürmesini istemiyordum. Çünkü masamızda bulunanlar ürküyorlar ve sıkılıyorlardı. Daha harcıâlem, daha anlaşılır şeylere değinmeliydik. Nitekim masanın altından Orhan Kemal'in ayağını dürttüm. Başını eğdi. «Fikret gelmeli de, poz poz resimlerimizi çekmeli,» dedim.

«İyi resim çekiyor namussuz!» dedi Orhan Kemal.

«Ama değişik yerlerde çektirelim,» dedim.

«Nerelerde mesela?» dedi Orhan Kemal.

«Küçükpazar'ın o karışık sokaklarında, Haliç Köprüsünün üstünde.»

«Ben Eyüp İskelesi'nden vapur kalkarken bir resim çektirmek istiyorum,» dedi Orhan Kemal. «Vapurun köpürttüğü sulara bakarken.»

«Sen düşünceli adam pozundasın tabii,» dedim. «Çok romantik değil mi?»

«Ormantik mormantik. İnsan gerçekçi olduğu kadar da romantiktir. Bir de Beyazıt'taki dilencilere para verirken,» dedi Orhan Kemal.

«Beyazıt Kulesi'nin en üstünde düşme korkusunu duyarken çekilmeli,» dedim.

«Ben dükkânın önünde bastonuma dayanmış olarak Kel Süleyman'a söverken çektirmek istiyorum,» dedi Mustafa.

«Prova yaparken çektirmek istiyorum,» dedi Terzi Ömer.

«Peki kimlerle resim çektirmek istiyorsun?» dedim Orhan Kemal'e.

«İşçilerle, çöpçülerle, meyhanecilerle, kahvecilerle ve maçta.»

«Ben Bakırcılar Çarşısı'ndaki bakırcılarla birlikte,» dedim.

«Sen?» dedi Nurettin'e, Orhan Kemal. Nurettin, «Ben resim çektirmek istemiyorum,» dedi.

«Niye?»

«Belge bırakmak, yaşadığımı bildirmek ters geliyor bana,» dedi Nurettin.

«Bu duygu boş bir duygu değil, nasıl meydana geldi?» dedi Orhan Kemal.

«Resim çektirmekte Narsis bir yan var, buna katlanamıyorum.»

«Haa, bu çok mühim bir konu. İçelim de uzun uzadıya konuşalım,» dedi Orhan Kemal, bardağını kaldırdı. «Selamınaleyküm, millet!»

Sese başlarımızı çevirdik. Talât Kılıç, gülümsüyordu.

ADANA KEBAPEVİNDE

Talât Kılıç, «Ben çıkıyorum yeğenim,» dedi.

«Güle güle,» dedim.

«Kirve (Orhan Kemal) ararsa ben Kürdün kahvesindeyim. Sen de izin alsana!» dedi.

«Mektup yazacağım. Ayrıca telefon bekliyorum.» dedim.

«Haa, şu mesele.» derken açılan ağzıyla birlikte kaşları kalkıp indi. «İyi, ben ordayım işte.»

«Bir yere giderseniz bana haber verin.» dedim.

«Oldu.» dedi, kapıyı örttü.

Şefimiz Suat Gazimihal ile yardımcısı Sedat Ulcay bitişikteki odada Gümrük ve Nakliyat Servislerinin şefleriyle oturuyor, arada sırada kahkahalarla gülüyorlardı. Bizim odada benden başka kimse yoktu. Kimi raporlu, kimi de (piyasa)daydı. Gökyüzü kurşuni bir renge bürünmüştü; pis, sinirlendirici bir yağmur yağıyordu. Masama camdan vuran gün ışığı altında bir şeyler yazmak olanaksızdı. Düğmeyi çevirdim. Tavandaki iri ve süt rengindeki glop sarardı. Makineye kâğıdı taktım, yazmaya koyuldum.

(Sevgili A...

Dışarıya çıkacağım şimdi. Kızkardeşim Ülkü'ye, «A... beni ararsa — Karaköy'e kadar gitti, hemen gelecek. — dersin.» dedim.

«Peki abi.» dedi.

«Ne söyleyecekse sana söylesin.» dedim.

«Olur abi.»

Saçak altlarına sığına sığına Karaköy'e indim. Yelken dergisi sahibi Rüknettin Resuloğlu'na bir hikâye verip otuz lira aldım, kahve içme önerisini reddettim, yokuşu koşarak çıktım. Ülkü'ye soluk soluğa, «Aradı mı?» dedim. «Hayır abi.» Canım sıkıldı. Bir sigara yaktım, bir şey yapamamanın ağırlığı altında ezildim. Arasaydın «Sinemaya gidelim» diyecektim sana. Tam havası çünkü. Beyoğlu'nda ya da Tünel'in önünde buluşurduk. Atlas Sinemasındaki film güzelmiş. Ama ben filmi değil seni seyredecektim; karanlığı yararak perdeye vuran tozlu ışıkların o garip aydınlığında, cilalanmış gibi parlayan gözlerindeki sonsuzluklarda kaybolacaktım. Seyircilerin kendilerini filmin heyecanına kaptırdığı bir anda başını kolumun üzerine yatıracak, ıslak dudaklarından uzun uzun öpecektim.

Eğer senden bir haber çıkmazsa akşama Orhan Kemal'le olacağız. İlişkimizi ve seni sevdiğimi biliyor; bende âşık bir yazarı inceliyor, davranışlarıma, konuşmama, her şeye dikkat ediyor. Lokantadan dönüp seni Yurd'a bıraktığım gece çılgınlar gibiydim. Çılgınlığımı birisiyle paylaşmalıydım. Orhan Kemal, en yakın arkadaşımdı. O anlardı beni. Kapısını çaldığımda yazı yazıyordu makinede. Sırtında çizgili pijamaları vardı, omuzlarına ceketini atmıştı, gözlüklerini takmıştı. «İşin çoksa rahatsız etmiyeyim.» demiştim. «Hem geliyor hem de numara yapıyor, serseriye bak! Ben de yazı yazmamak için bahane arıyordum. İyi ki geldin!»

Birden boynuna sarılmıştım ve ağlamaklı bir sesle, «Abi, ben çok berbatım.» demiştim.

Yüzüme, ıslak gözlerime bakmış, «Çok mu içtin? Ne oldu?» diye sormuştu. «Âşıkım abi.»

«Kime lan?»

«A... ya.»

«Peki ama âşık herif niye berbat olsun, anlamadım?»

«Seviyorum onu abi.»

«Bi dakka, kapıyı kapayayım.» Kapatmıştı. «Otur da anlat bakalım!»

«Abi ben bildiğin gibi değilim, çok, çok fenayım abi.»

Gülmüştü. «En güzel şeyi yapıyorsun oğlum. Hırsızlık, uğursuzluk batağına batmış değilsin ki işlediğin suçtan pişmanlık duyasın diyeyim. Bir insanı seviyorsun. Bundan alâ bir şey var mıdır yeryüzünde? Ama şikâyet eder gibi bir halin var. Bu bana ters geliyor.»

Seninleyken açtırdığım ama bir duble içtikten sonra — içmeyelim artık — demenle hemen kapattırdığım ve bir kâğıda sardırdığım ikinci yeni rakı şişesini çıkarmıştım cebimden, «İzin verirsen...» demiştim.

«Evde rakı vardı oğlum.»

«Olsun abi. Bu rakı başka rakı. Beni göklere uçurtan bir günün rakısı. Bunu bitirelim de sonra...»

«Olur, olur... Ulan prens, delirmişsin sen.» demişti Orhan Kemal. Hem bu durumda olmamdan hoşlanıyor, hem de aşırı bir duyarlık gösterisinde bulunduğum için kızıyordu.

«Abi, bir şeyler söyle, ne yapayım ben? Çok kötüyüm, çok kötü.»

«İçini dök, rahatlarsın.» demişti.

Rakımızı içerken parça parça anlatmaya başlamıştım.

«Oğlum Buyruk, bundan harika bir hikâye çıkar.» demişti.

«Yeni başladık abi. Daha dur bakalım, kimbilir neler olacak?»

«Ben bunu yazacağım Buyruk.» demişti.

«Ben yazmayı değil, yaşamayı düşünüyorum. Belki ilerde...» demiştim.

Heyecanlanmıştı. «Şunu baştan anlatsana. Ama teker teker, yavaş yavaş.»

Kafamı güçlükle toparlayabilmiştim, duygularımı, düşüncelerimi bir düzene sokmaya çalışmıştım. Ağzımdan çıkan her sözcükte yaşıyordun. Sesimle, davranışla-

rımla canlandırıyordum seni, ikimizi, durumları... O taptaze anıların gittikçe derinleşen etkisi, seni eksiksiz çizmeme yardım ediyordu.)

Telefon çaldı. Kalbim duracak gibiydi. O'ydu herhalde. «Alo.»

«Abi, Orhan Kemal Bey telefonda.»

İğne batırılmış balon gibi söndüm, «Buyrun.» dedim.

«Muzaffer Buyrukçu siz misiniz?»

«Evet efendim. Emriniz?» dedim, tanımamış gibi davranarak. Sık sık tekrarlardık bu oyunu.

«Ben bir hayranınızım. Sizinle görüşmek istiyorum.»

«Evet.»

«Acaba kıymetli vaktinizin yarım saatini bana ayırabilir misiniz?»

«Hayır.» dedim gülerek.

«Ulan yutturamadık be. Buyruk, ben Orhan Kemal.»

«Biliyorum.»

«Hadi, biliyormuş... Ülkü mü söyledi yoksa benim olduğumu?»

«Ülkü söylemedi, ben anladım. Senin sesini tanımazsam kimin sesini tanıyacağım. Arap Talât mıyım ben?»

«Arap Talât tanıyamaz mı yani?»

Neşelenmiştim birazcık. «O kendi sesini bile tanıyamaz.» dedim.

«Arabı ne zaman kovacaklar Ofis'ten?» dedi Orhan Kemal. Gevrek gevrek gülüyordu. «İstersen derhal kovdurayım.» dedim.

«İstiyorum tabii. Bütün gün canım sıkılıyor. Bana bir — yaver — lâzım.»

«İstersen kendimi de kovdurayım,» dedim.

«Oooo, bu işi yaptın mı tamam, sabahtan postu sereriz Kürdün kahvesine, gelsin çaylar, gırgır... Buyruk!»

«Efendim abi?»

«Sesin niye boğuk boğuk çıkıyor?» dedi Orhan Kemal.

«Sıkılıyorum. Patlayacağım.»

«Şu mesele mi?»

«Evet. Nicedir görüşemedik. Mektup yazıyorum.»

«Otuz yaşındasın, çoluk çocuk sahibisin oğlum, bırak böyle romantik şeyleri.»

«Romantik değil abi, gerçek.»

«Peki, peki, ukalâlığa başlama gene. Kara yiğenim yanımda.»

«Beni ilgilendirmez.» dedim.

«Konuşmak istemiyor musun yani?» Gülüyordu.

«Ne konuşayım onunla? Ortak bir yanımız yok ki. Siyasi, iktisadi, bütün münasebetlerimiz kesilmiştir.»

Ahizeye yaklaşan Talât Kılıç'ın sesini duydum. «Yok beee!»

Orhan Kemal güldü. «Demek ilgilendirmiyor seni.»

«İlgilendirmiyor.»

Talât aldı telefonu. «Ciğerim, nörüyon? *Nameni* bitirdin mi?» dedi.

«Az kaldı.»

«Haber - maber?»

«Yok Talât. Her taraf taş kesilmiş.»

«Üzülme, buluruz bir çaresini... Raşid'a aşşık olmadığı için âşığın halinden anlamaz. Sonra bizi kapıştırmak istiyor.»

«Yani biz seninle barış içinde bir arada mı yaşıyoruz?» dedim.

«Vay lıllahını yidiğimin Draç'lısı.»

«Ver lan telefonu.» dedi Orhan Kemal, «Buyruk.»

«Efendim abi.»

«Dayreden toz olur olmaz Adana'ya düş.»

«Eğer bir haber gelmezse o zamana kadar. Gelirse kusura bakmazsınız.»

«Kusura sünnetçi baksın. Mektubu da postalama, okumak istiyorum.»

«Olur abi.»

«Kendine gel. Küçük bir dalgayla yıkılıyorsun. ... Lenin ne diyor biliyor musun?»

«Ne diyor abi?»

«Birçok büyük istidat kadınların etekleri altında kaybolmuştur, diyor.»

«Doğru demiş ama ben — hâlâ — istidat mıyım yani?»

«Canım, lâfın gelişi... Sen, ben, Edip dâhiyiz ve dâhilikten aşağısı bizi kurtarmaz.» dedi Orhan Kemal.

«Şimdi oldu. Dediğim gibi, bir haber gelmezse, beşten sonra ordayım.»

«Gelirse de... Al getir buraya. Bir sorguya çekeyim onu. Bakalım benim arkadaşımı nasıl bu kadar üzermiş.»

«Teşekkür ederim.»

«Bir şey yapamazsın. Traşı keselim de Adana'ya düş.»

Kapattım telefonu. Mektuba döndüm gene. (... Sevgili A... Orhan Kemal telefon etti. Orhan Kemal'in sesini duyduğuma sevindim ama sen telefon etseydin daha çok sevinecektim. Bizim Talât'ı bilirsin. Esmer, uzun boylu, bıyıklı, saçlarını düz tarar. Biraz da Adolf Monjo'ya benzer. Sana uzaktan göstermiştim. Onunla da konuştum. Bu akşam sen görünmezsen birlikte içeceğiz Adana Kebabevinde.

Üç ahpap çavuş gibiyiz. Kıskanılan bir arkadaşlığımız var.

Bunu da bil.)

Telefon etmedi. Kimseye selâm vermeden, «Hoşça kal» demeden indim merdivenden. Dolmuşa güçlükle bindim. Sirkeci ana-baba günüydü. Hızlı hızlı yürüyordum. Sebil'in önünde sağ ayağıma basan ve — pardon — diyen adama karşılık vermedim ama içimden ana-avrat dümdüz gittim. Herkes şaşkın, herkes dengesiz, karaya vurmuş balıklar gibi. Adana Kebabevinin vitrininde maydanoz demetleri vardı. Şişe geçirilmiş etler, parmak izleri belirgin yağlı köfteler iks biçiminde duruyordu. Yere ince talaş dökmüşlerdi.

«Nerde kaldın yahu, saatlerdir seni bekliyorlar.» dedi kebabevinin sahibi iri göbekli Mehmet Bey.

Köşede, radyonun altındaki masada oturuyorlardı. Talât Kılıç'ın arkası kapıya dönüktü. Orhan Kemal'in kar-

şısındaki sandalye, — benim sandalyem — boştu. «Ahan düştü âşşık.» dedi Orhan Kemal, elini uzattı.

«Merhaba.» dedim. A... yı belleğimin derinliklerine sürmeye çabalıyordum. Kırılmıştım. Bu havadan sıyrılmak, — burda — başlayacak yaşama girmek kurtaracaktı beni. «Hoş geldin ciğerim.» dedi Talât Kılıç.

«Hoş bulduk, hoş bulduk.» dedim çabuk çabuk.

Orhan Kemal, Talât'a baktı kışkırtırcasına. «Ne demek bu? Ellerini öptürmek istemeyenlerin — çok yaşa, çok yaşa — deyip baştan savmaları gibi. Ben bu hakarete katlanamam doğrusu.»

«Raşit, boşuna uğraşma, yeğenimle kavga etmeyiz biz. Öyle deel mi?»

«Akşam.»

Orhan Kemal, güldü.

«Süserim ha.» dedi Talât.

«Hah, şöyle neşelenelim biraz yahu.» dedi Orhan Kemal.

Küçük yeni rakıyı ve yiyecekleri yarılamışlardı.

«Kemal, iki bardak yolla hele. Nasılsın bakalım görüşmeyeli beri?» dedi Orhan Kemal.

«Kız ekti bizi. Vaziyet dölâ berbat.» dedim.

Orhan Kemal güldü, beni işaret etti Talât'a, «İşitiyor musun Fransızca da biliyor seninki.» dedi.

«Bilir o. Herbir şeyi bilir.» dedi Talât.

«Peki, niye göz kırpıyorsun?»

«Oğlum Raşit, el hazer senden.» dedi Talât Kılıç, yakalarını tutup çekiştirdi, «Mahalleliyi birbirine düşürdükten sonra karşıya geçip katıla katıla gülen o cazgır karılar var ya, anam avradım olsun onlara benziyorsun.»

«Vay namussuz vay! Hem göz kırpıyor, hem de suçu bana yüklüyor.» dedi Orhan Kemal.

«Hadi, hadi, ikinizin de ne mal olduğunu bilirim ben. Ne demişler üstadı evveller? Ne demişler lan Buhara çingenesi?» dedim.

«O ne?» dedi Orhan Kemal, «Bu Buhara çingenesi lâfı da nerden çıktı?» Güldü. «Allöş. Ortalık şireleniyor.»

«De ki bileyim yiğenim? Bilmen mi ki biz İstanbul vilâyetinin gariplerindenik.» dedi Talât, biraz sonra kahkahaya dönüşecek bir sesle.

«Aman hava kıyak, aman... amanı biliyon mu? Kapışıyorlar şimdi.» dedi Orhan Kemal, güldü.

«Gülü tarife ne hacet, ne çiçektir biliriz demişler'» dedim.

Talât, ayağa kalktı, elini uzattı, tuttuğu elimi sıktı ve sallamaya koyuldu. «Valla yiğenim çok kültürlüsün. Tebrik ederim.»

Numaradan kaşlarımı kaldırdım, güldürücü bir sesle, «Mersi.» dedim.

«Geldin de şenlendi meclisimiz. Deminden beri ikimizin suratı da bok koklamış gibi asıktı.» dedi Orhan Kemal, avuçlarını birbirine sevinçli bir hızla sürdü. «Ortalık kızışıyor ki o biçim.»

Talât'ın ensesine bir tokat vurdum. Talât, boynunu kıstı, «Yavaş lan Alaını... tohumumu dökeceksin.» dedi.

«Var mı ki?» dedi Orhan Kemal, göz kırptı bana ve patlattı kahkahayı.

«Orası belli olmaz:» dedi Talât.

«Sen kalksana bakim burdan! Hem öyle lâubalileşme!» dedim.

Omuzuma başını yasladı Talât, «Gıdıklarım ha.» dedi, parmaklarıyla gıdıklama biçimleri çizdi boşlukta. «Aman, iyi gidiyor. Allah vere de siliğin biri gelmese, dalgamıza taş atmasa.» dedi Orhan Kemal.

«Şin olur şanımıza/Giremez fahişe divanımıza.» dedi Talât.

«Lâfı yerinde söyledin ya, yanlış söyledin.» dedi Orhan Kemal, «Şairiz şeyn verir şanımıza/Giremez fahişe divanımıza.»

«Hoş geldiniz.» dedi Kemal, bardakları masaya korken, «Birbuçuk şişti değil mi?»

«Evet ama acılı tarafından.» dedim. «Yalnız yağ istemem.»

«Yağları ben yerim.» dedi Orhan Kemal, «Erkeği görrüyor musun erkeği.» çenesiyle beni gösterdi.

«Çeyrek mi dedin?» dedi Talât.

«Terbiyesiz.» dedım, güldüm.

«Aman senin terbiyesizini seveyim.» dedi Talât.

«Sev bakim.» dedim, elini tuttum, hayalarıma götürdüm.

«Bu harika.» dedi Orhan Kemal, «Tokan hele yiğenim tokan.» Elini uzattı. Sıktım.

«Hazreti Ali'nin kılıcı gibisin Allaıma.» dedi Talât, Orhan Kemal'e. «İki tarafı da kesiyon ki.»

«Sabahtan beri bu anı bekliyordum oğlum.» dedi Orhan Kemal.

Bardağıma rakı koydum, «Hadi merhaba.» dedim.

«Merhaba büllüğünü yidiğim.» dedi Talât.

Orhan Kemal, bu sözlerle ansızın bir gülme sağnağına yakalandı, gülerken rakı püskürttü yemeklere, mezelere, yüzlerimize. Başını öne eğdi, ağzını kapadı, uzun uzun öksürdü. Yüzü kızardı, gözlerinden yaş fışkırdı. Öksürük şiddetle sürüyordu ama yüz çizgilerine iyice yerleşen canlı gülümseyişi silemedi. Burnunu sildi; bir iki kez daha kesik kesik öksürdü, yavaş yavaş normalleşti, su içti ve bozuk bir sesle konuştu. «Boğacaktın beni namussuz!» Talât Kılıç'a, gülerek baktı, gene öksürdü, «Rakı genzime kaçtı.»

«Bişimolmuşş!» dedi Talât.

Ona da güldü Orhan Kemal. Öksürüğün ağrıttığı göğsünü ovaladı. «Şaka maka sarstı.» dedi.

«Boğulanlar çoktur bu durumlarda.» dedim.

«Yokbeee!» dedi Talât, ağzını yayarak.

«Yoksa almışlar.» dedim.

Orhan Kemal, «Kaşınıyor Araboğlu.» dedi.

«İyi ama bunu kaşımak için gebre lâzım.» dedim.

«Yeğenim beygir mi?» dedi Orhan Kemal.

«Hayır, marsuvan.» dedim.

«Bileğime dolayım.» dedi Talât, «Be-eee-eee!»

Orhan Kemal güldü, «Bununla olduğumuz zaman seviyemiz düşüyor.» dedi.

«Domates mi dedin?» dedi Talât.

«Yeter! Kes artık! İşimiz var.» dedim.

«Lan biliyoruz işini. Acını unutturmaya çalışıyoruz.»

«Mersi.» dedim.

«Bir şey değil hayatım.» dedi Talât, bir homoseksüeli taklit ederek.

Orhan Kemal güldü, «Kemalciğim, Memet ustaya söyle de bize şöyle eti bol bir çiğ köfte yapsın.» dedi.

«Orhan Bey'e bir çiğ köfte usta.» diye bağırdı Kemal.

Talât, elini omuzuma koydu, «E yeğenim?» dedi.

«Bu tutumunu bir türlü anlayamadım.» dedim.

«Avrat milleti değil mi, en iyisinin köküne kibrit suyu dökeceksin. Antepli'nin güzel bir deyişi var...»

«Sus.» dedi Orhan Kemal, «Ver bakayım şu mektubu.»

Cebimden çıkarıp uzattım. Gözlüklerini taktı. «Işık az. Talât okusun.» dedi Orhan Kemal.

Dokunaklı bir sesi vardı Talât Kılıç'ın. Aldı. «Önce birer furak da boğazımızı yağlıyak.» dedi.

Bardaklarımızı kaldırdık, içebildiğimiz kadar içtik, meze yedik.

«Dinleyin!» dedi Talât Kılıç.

O okurken A... ya takınacağım tavrı düşünüyordum. Gülümsemiyecektim karşılaşınca. Dargın duracaktım.

(17.2.1960)

İSTASYON MEYHANESİNDE

Sanki birisine sözü varmış gibi hızlı bir yürüyüşle indik Babıali yokuşunu. Kimseyle selamlaşmadığımız, ayaküstü gevezeliklerindeki «Görüşemiyoruz. Nerdesiniz yahu? Bir şeyler yazıyor musunuz? Kitabınız ne zaman çıkıyor?» gibi havaya giden soruların karşılığını verirken enerjilerimizi boşa harcamadığımız için sevinçliydik. Evet, rastlantıların bizi tedirgin etmediği şanlı bir günümüzdeydik.

Alnım boncuklaşmış, koltuk altlarım ıslanmıştı, terden sırılsıklamdım. Ceketini sağ kolunda taşıyan Orhan Kemal, boyuna yüzünü, ensesini siliyordu mendiliyle.

Rüzgârın sürekli olarak eseceği, saçlarımızı dağıtacağı, küçük dokunuşlarla kulaklarımızda uğuldayacağı, tenlerimizi serinleteceği deniz kıyısındaki meyhanelerden birine gitmekti amacımız. Çırpıntılı suları, mavnaları, sandalları, gemileri seyredecek, içimizdeki sıkıntıların tırmalayıcılığını çağrışımlar, hayaller ve anılarla bastıracaktık ama paramız yeterli değildi.

Sirkeci İstasyonu'nun kalabalıkları yutan ve kusan kocaman ağzından girdik, yankılanan seslere samsalı zemine sürtünen ayak seslerimizi kattık, tırtılı andıran banliyö trenlerine koşanları izledik, anonsları dinledik ve saat dört buçukta o hangar gibi yerin kapısından içeriye süzüldük. Yapıldığından beri doğru dürüst havalandırılmadığından kokunun her çeşidi ağdalanmış ve oranın

özelliklerinden biri haline gelmiş soğuk suratlı meyhanenin dip masalarında birkaç erkenci müşteriyle, eşyalarını gümrükten çekme yollarını arayanlar vardı. Amerikan filmlerinin etkisi altında kaldığımızdan mıdır, yoksa taklit duygumuza boyun eğdiğimizden midir nedir, yüksek ayaklı taburelere tünedik, dirseklerimizi çinko kaplı tezgâha dayadık. Ortalıktaki tenhalığı beğenen Orhan Kemal, «Oh be!» dedi. «Muzahafarat takımından kimse yok.» Vitrinli dolaba bir kayık tabağı dolusu patlıcan, biber kızartmasını koymak üzere eğilen yüzü yamalı genç garsona seslendi: «Bakar mısınız!» Garson bizimle konuşmayı gereksiz buluyormuş, böyle seslenmelerin arkasından başka bir şey çıkmayacağını biliyormuş gibi bir tavırla parmak izleri ayan beyan iki bardağı sürdü önümüze, köpeğe kemik atarcasına. Sinirlendim. «Bardakları yıkar mısınız?»

Garsonun bakışları düşmanlaştı, «çattık belaya» dercesine başını salladı, bardakları öfkeyle aldı, itin dereden geçmesi gibi basınçlı suya tuttu, damlaları silkeleye silkeleye getirdi.

«Bir şişe yeni rakı, kavun, beyaz peynir, cacık, buz,» dedi Orhan Kemal.

«Kapalı şişe istiyoruz!» dedim, «Su da getirin!»

Beni defterden silen ve içinden mutlaka küfür eden garson, Orhan Kemal'e dikti gözlerini, «Arnavut ciğeri taze,» dedi.

«Rica edelim,» dedi Orhan Kemal; garson uzaklaşınca bana döndü: «Niye kızıyorsun lan?»

«Nasıl kızmayayım... İnsan bir 'hoş geldiniz' der, biraz gülümser. Bedava içmeyeceğiz ya!» dedim.

«Belki bir derdi vardır fıkaranın,» dedi Orhan Kemal koruyucu bir sesle!

«Benim de derdim var. Hizmet ederken derdini unutmak zorundadır.»

«Unutulmayan dertler de vardır, oğlum. Biz birileriyle ilgilenirken içimizde olup bitenleri, gizli kalması ge-

rekenleri bakışlarımızla, tavırlarımızla dışarıya sızdır mıyor muyuz?» dedi Orhan Kemal..

«Sızdırıyoruz elbet. Hatta bazen isteyerek yapıyoruz bunu çevremizdekiler yakınlık göstersin diye,» dedim.

«Ya o da aynı durumdaysa?» dedi Orhan Kemal.

«Görevini aksatmadan sürdürsün sonra itiraf faslını kurcalasın.»

«Kes lan, başlarım ıstavrozundan.»

«Talât burda olsaydı, 'Raşit, uçarım ha' derdi ve kollarını kanatlaştırırdı,» dedim.

«Bırak şimdi Talât'ı, ağzımızın tadını bozma,» dedi.

«Bırakamam,» dedim, «Bizim canımız, ciğerimizdir.»

«Ben öyle canlı, ciğerli, kebaplı bir zatı tanımıyorum, Bay Buyruk.»

«Şimdi kapıdan içeriye girse de, "Lan dellekler, bensiz mi yutturuyonuz?" dese ve boyunlarımıza sarılsa ne yaparsın?»

«Derhal birleşip sana karşı cephe alırız,» dedi Orhan Kemal, güldü. «Kışkırtırım, 'Sen bu Buyruğu arkadaş belliyon ya nafile, hep senin aleyhinde konuşuyor, benden söylemesi' derim.»

«Ciddi mi?» dedim.

«Heye.»

«Senden korkulur arkadaş,» dedim, kalktım. «Elimi yüzümü bir yıkayayım.» Tangolar çalmıyordu radyoda. Salonlarda dans eden çiftlerin arasındaydım, dönerken döndürüyordum kollarımdakini. Bütün duygularımı uyarmıştı müzik... Müthiş seviyordum müziği. Ruhuma yapışan kirleri, çer çöpü temizliyordu, anıların deliğine çomak sokuyordu. Evet, yaşadığım andan önceki hayat olan anıları debreştiriyor, hareketlendiriyordu; başıyla, ortasıyla, sonuyla geride bıraktığım yaşantıların bütününü canlandırıyor, damarlarından gürleyerek akan taze bir kanla sürekli kılıyordu. Kayıplarımı kazanca dönüştüren bir sihirbazdı. Tangoları dinlerken beynim fokurduyor, kenarları kaşınıyordu. Ve duygularım sel sularının yük-

lendiği bir ırmak gibi kabarıyordu. Lavaboda başımı ıslattım, tarandım, döndüm, «Dünya varmış!» dedim.

Orhan Kemal, kahkahayla güldü. «Gene boruda delik keşfettin, dünya kalubeladan beri var, evladım.»

«Var da ferahlamanın dilidir bu.»

«Ukalalık yapma lan. Marifet o dünyayı değiştirmek.»

«Değiştireceğiz,» dedim, «Dünyayı ve üstündeki hayatı.»

«Kıyakız!» dedi Orhan Kemal, şişeden bardaklara göz kararıyla birer duble koydu, kendisininkine su ekledi, kalıp buzundan biçimsiz iki üç parça attı ve sisli rakıyı ağzına götürmeden önce bardağının dibini bardağıma dokundurdu. Talât Kılıç, bir hafta önce Kozan'a gitmişti, ordan da Bürücek Yaylası'na göçeceklerdi ailecek. Yaylada her sabah kesilen keçilerin ciğerlerini, böbreklerini, yüreklerini, dalaklarını, yumurtalıklarını yiyecek, iyice semirecekti. Ayrıca kahvaltısını bahçeden eliyle koparttığı taş gibi domateslerle, çiçeği burnunda kütür kütür hıyarlarla, gevrek biberlerle ve de yörüklerin getirdikleri halis tereyağı ile yapacaktı. «Talât'ın şerefine!»

«Artık dört ayağını gererek yatar,» dedi, güldü «kafasını anasının dizine dayar, bitlerini gevdirir.»

«Hadi, bir mektup yazalım, çatlatalım,» dedim.

Sol elini kaldırdı, cümle tedirginliklerden arınmış ve şakayla renklendirilmiş bir sesle, «Lütfen ot taifesini anıp şu tatlı dakikalarımızın canına okuma,» dedi, çatalını batırdığı kavun dilimini çiğnerken güldü. «Ense nah böyle, kilise direği gibi. Surat desen çürük lacivert ve de kahverengi karışığı mor... Bir de kudretten kara ki, gecenin yarısını yüzünde taşıyor.»

«Arkadaşımı yeme, Raşit, duman ederim seni ha! Bunları bir bir iletecem,» dedim.

«Derhal bir derakap ilet. Bir daha Istanbul vilâyetine ayak basmamasını da tenbihle... Uğursuz mudur, nedir, o İstanbul'dayken rızkımız şıp diye kesiliyor, gidince de açılıyor.»

Peynir kireç gibiydi.

Orhan Kemal, gömleğinin düğmelerini çözdü, çemirlendi, her harfin tepesinde yüzlerce dinamitin patladığı bir sesle, «Bu ne lan, Buyruk, Çukurova'nın sarı sıcağını da geçti,» dedi, nüfus cüzdanını yelpaze gibi kullanmaya başladı.

«Gerçekten çok mu sıcak oluyor Çukurova?»

«Sıcak da laf mı? Yakar, kavurur, soluk aldırmaz, iflahını keser insanın. Kuşlar pat pat düşer... Köpeklerin dili bir karış dışarda, girer çıkar boyuna ağızlarına. Güneş sanki Çukurovalıyı cezalandırmak için mahsustan alçalır, adamın tebdilini şaşırtır.»

«Peki nasıl çalışır ırgatlar o havada?»

«Düşe kalka, yuvarlana yuvarlana... Bayılırlar, başlarına güneş geçer, sıtmalanırlar... Felaket!»

«Cehennem denen yer Çukurova olmasın?» dedim.

«Ne demek olmasın? Çukurova'dır elbet... Aynı zamanda da bereketiyle cennettir. İnsan, durduğu yerde üzerine tuz dökülmüş sümüklüböcek gibi erir, akar... akar ki ne akar, ırmaklaşır...» dedi öfkeyle. «Tokan hele!»

Birer yudum aldık.»

«*Hanımın Çiftliği*'ni okudun mu?» dedi.

Hanımın Çiftliği romanı (Esat Mahmut Karakurt hariç) hiçbir yazara nasip olmayan, dostları sevindiren, düşmanları daha da düşmanlaştırıp saldırılarını zehirle lav karışımı bir şeye dönüştüren muazzam bir reklam kampanyasından sonra yayımlanmıştı Vatan gazetesinde. Yol ağızlarında, köşelerde saçtan panolar dikilmişti. Sık sık panoların dikildiği yerlere gider, «Hanımın Çiftliği, yazan Orhan Kemal» yazılarını sevinçle, gururla ve de yanımızdan yöremizden geçenlerin dikkatlerini çekmek isteğiyle seslerimizi yükselterek okurduk.

«Tefrika edilirken heyecanla izlemiştim,» dedim.

«İmzalayıp verdiğimi okumadın mı?» dedi.

«Okudum.»

«Adaşın Muzaffer Bey nasıl?»

«Harika! Uçkuruna fazlaca düşkün bir feodal.»

«Ötekiler?»

— Çoook mesuliyetli hem da! Bilirsin ne der Fen Müdürü? Der: Ancak sen sokabilirsin disibline favrikamı! Bizim komser, hem de Emniyet müdürü söylemiş çok hisli sözler ona. Demişler vereceğiz sana Mürteza efendiyi, lâkin o benzemez başka bekçilere, Çünkü gördü çok sıkı kurs, aldı âmirlerinden sağlam terbiye ve de disiblin. Hem bilirsiniz kimin kanı dolaşır damarlarında[illegible]den bilecek Fen müdürü? Âmirlerim demişler: D[illegible]arında kanı dayısı Kolağası Hasan beyin! Ne[illegible]m fabrikaya gördü beni Fen müdürü, amman [illegible] dedi, güvenirim sana. Ancak sen sokabilecek[illegible]üldüm, dedim. çekme kaygu[illegible]udaktan!

Murtaza'n[illegible]ış, avlunun paslı tenekeleri üzerine se[illegible]üçüğün büyüğü, Zehra, üstü başı çamur içinde, [illegible]duya girdi. Az önce tertemiz giydirdiği kızını[illegible]ş gören kadının aklı gitti. Sövdü, saydı. Sö[illegible]ırsını alamayınca kızı yerden yere çalmağa[illegible] Âkile halayla çene çalmayı bırakıp yıld[illegible]ızı anasının elinden aldı:

— Abe yetişi[illegible]ızı!

Kadının gözle[illegible]

— Gebbersin[illegible]

— Fakat bil[illegible]adamının önünde?

— Şimdi, şimd[illegible]nun adamlığından da!

— Yoo.. uzat[illegible]erhangi bir dil

«Sen edebiyatımızın en iyi tip çizen yazarısın,» dedim. «Yasin Ağa, Kabak Hafız, Zaloğlu Ramazan, Gülizar, yaşıyor.»

Çağlayanlaşmaya elverişli bir gülmeyle, «Zaloğlu'na ne dersin?» dedi.

«Murtaza'nın onursuzu,» dedim. «Zavallıyı öyle bir rezil etmişsin ki o kadar olur.»

«Ben değil, şartlar onu rezil ediyor. Gücünün üstünde şeylerin peşinde serseri... Sahip olmadığına, olamayacağına sahipmiş gibi caka satıyor. Ezilmeye, alay edilmeye mahkûmdur bu et beyinliler,» dedi gülüşünü dağıtmadan.

«Erkekliğinin, yiğitliğinin timsali bıyıklarını kazıttırıyorsun Muzaffer Bey'e.»

«Ne yapayım, o da çizmeden yukarı çıkmasaydı, Allah Allah!»

«Beğendiğim sahnelerden biri de Zaloğlu'nun Muzaffer Bey tarafından tekme tokat kovulması; şaşkın, kararsız dolaşması. Romandaki mizahın can damarı Zaloğlu. Kabak Hafız'la Yasin Ağa da o can damarı besleyen kaynaklar, yani Zaloğlu'nun uyduları.»

Sevindi. «Mizahın dozu iyi mi?»

«İyi. Sulandırmıyorsun.»

«Yaşa lan Buyruk, bu tesbitin hoşuma gitti. Benim hikâyelerimdeki, romanlarımdaki mizah hagaragort mizah değildir, beşeri mizahtır, Çehov'un mizahı gibi seviyelidir. Arap Talât, bunlardan çakar mı?»

«Araba ilişme, o şimdi ormanda kırmızı yaprak topluyor,» dedim.

«Hatıra defterinin arasına koyacak, sonra da bize, 'Efendi fi tarihinde ben yayladayken...' diyecek. Neyse, Arabı sokmayalım aramıza,» dedi.

«Sen istediğin kadar sokma, o bizden uzaklaşmış değil ki. Bütün saniyelerimizde, saliselerimizde bıyık buruyor.»

«Doğru. Şurda, birlikte içseydik lâfımız daha bir şirelenecekti,» dedi Orhan Kemal, dalgınlaştı. Derken topar-

landı. *Hanımın Çiftliği*'ni nerdeyse elle tutulacak somutluktaki bir heyecanla anlatmaya koyuldu. Şiveleriyle, esprileriyle, kurnazlıklarıyla, ilkel davranışlarıyla, bilgisizlikleriyle oluşan bir ilişki karmaşasında çırpınmalarını sergiledi kişilerin. Sanki romandakiler ahbapları, arkadaşları, akrabaları, tanıdıklarıymış gibi ilgileniyor, eleştiriyor, sövüyor, övüyor, sevgiyle yüceltiyordu. Aslında korkağın korkağı olan ama çevresindekilere kendisini bir «kahraman» gibi yutturmaya çalışan Zaloğlu'nu yerin dibine batırdı. Anımsadığı ilginç noktaları savurduğu dipdiri, hayat fışkıran kahkahalarla sararttı. *'Bereketli Toprak Üzerinde'*ki Pehlivan Ali'yi yatırdı bıçağın altına; saflığında, lekelenmemişliğinde bin bir delik açtı, kesti, biçti, çizdi, kanattı ama daha fazla harcamaya gönlü elvermedi, büyük bir heykelini yonttu, anıtlaştırdı. *Vukuat Var*'ın Cemşir Ağa'sını Adem Baba gibi çamurdan yarattı, güldü, beş altı tane, hem Cemşir Ağa'ya bağlı, hem de Cemşir Ağa'ya yabancı portreyi sıraladı. Alasonya göçmeni Murtaza'ya sıçradı. (Orhan Kemal, Murtaza'ya "macir" der.) Murtaza'nın kendine özgü konuşmalarına, kraldan çok kralcılığına, despotça disiplin anlayışına; olaylarına, başından geçen serüvenlerine tekrar tekrar değindi. Murtaza, kaleminden doğan biri değil de kadeh tokuşturduğu, koluna girdiği bir dostuydu. En az karısını, çocuklarını, Talât Kılıç'la beni sevdiği gibi seviyordu onu da. Günün her saatinde birlikteydi. «Murtaza bu durumda şöyle yapar,» derdi. Murtaza, hem koşullarca yönetilen, hem de koşulları yönlendiren biriydi. Murtaza'nın benzeri ama yaşlısı Ali Çavuş'un hikâyesini eşeledi. (Yıllardır beyninin hücrelerinde karnını doyurduğu Ali Çavuş'u, bazı eksiklilerini gideremediğinden ötürü kâğıda dökemedi.) Ali Çavuş, Birinci Dünya Savaşı'nda, Milli Mücadele'de çarpışmış, yaralanmış, madalya almış ama huzur, refah sağlayan bir iş kuramamıştı. Gelgeç işlerle, yaltakçılıklarla, ikiyüzülüklerle nafakasını doğrultuyordu. Efe, şakşakçı, tek ayak üstünde kırk yalan kıvıran hayali geniş bir ruh hastasıydı. Adana'nın düşman

işgalinden kurtulduğu gün düzenlenen görkemli törene, Cumhuriyet'in kuruluşuyla ilgili bütün bayramlara öteki gazilerle birlikte katılırdı. Kalpağını başına geçirir, nefti asker giysilerine bürünür, çengelli iğneyle göğsüne iliştirdiği madalyasını sık sık parlatır, fişeklikleri çaprazlamasına takardı. Kamaları, bombaları palaskasının arasına sıkıştırır, çakaralmaz tüfeğini omuzuna asar ve kendisi gibi yaşlı, kadidi çıkmış, kaburga kemikleri sayılan lagar beygire binerdi. Çalımla bakardı sağa sola. Halkın zihninde yaşattığı bir gösterinin başlatıcısı, hikâyelerini kuşaktan kuşağa aktaracakları bir dönemin simgesiydi. Ali Çavuş belirdi mi seyircilerde bir dalgalanma olurdu, uğultu gürültüye dönüşürdü. Delikanlılar, kızlar, kadınlar, avuçlarını patlatırcasına alkışlarlar, bir yandan da «Atıyın guyruğu düşüyo çavışaa!» diye bağırırlardı. Sinirlenirdi güya Ali Çavuş. Kaşları inip kalkardı, kalpağını eğerdi ve Vali'ye öteki zevata işittirmek amacıyla, «... mınıza gorun ha arvatlar...» karşılığını verirdi. «Yuuu»lar, göz yaşartıcı kahkahalar birden yoğunlaşırdı. Ve Ali Çavuş, tören sona erince kendisine 'Yu,' çeken, alkışlayanlara (onlar orda yokmuş gibi) seyircilerin gösterdiği ilgiyi ballandıra ballandıra anlatır, acıyıp da iki buçuk liraları yelek cebine atanların ellerini öperdi.

İçtik. «Yaz o delleğe bir an evvel gelecekse gelsin, gelmezse orda vefat etsin,» dedi Orhan Kemal.

«Ölürse hemen bir ceviz ağacının altına gömerler,» dedim. «Bir yıla kalmadan da evliya olur çıkar.»

«Valla çıkar,» dedi. «Çaput maput bağlarlar, mum dikerler, helva falan getirirler.»

«Helvanın getirildiğini anladı mı mezardan kalkar, yer gene yatar,» dedim.

«Yer Allahıma!» dedi Orhan Kemal, duygulandı, bardağını kaldırdı. «Hadi çürük mor ve de lacivert Arap için.»

«Arap yiğit adamdır,» dedim.

«Heye yiğittir... Özledim,» dedi.

«Ben de...» dedim.

«Hani onun dilinden düşürmediği bir şarkısı vardı, neydi o?» dedi Orhan Kemal, anımsamasına yardım edecekmişçesine gözlerime baktı.

«Şey mi? 'Yine hazan mevsimi geldi' mi?»

«Tamam, tamam... Mırıldansana şunu.'»

Boğazımdaki gıcığı temizledim, sesimi ayarladım ve başladım.

(26.8.1961)

BİR AKŞAM YENİKAPI'DA

Kıyıdaki kaçak çalışan uyduruk kahvelerden birinde çay içiyorduk Orhan Kemal ve Talât Kılıç. İki metre ötemizdeki kıpırtısız deniz dümdüz, ekime dikime elverişli olmayan gizemli bir ovayı andırıyordu. Arada bir, uzaktan, sürücüsünün delirttiği şımarık bir motor ya da ağırkanlı bir şilep geçince yüzeyi buruşuyordu; kırıla kırıla gelen yumuşak dalgalar, İstanbul İstanbul olalıberi hiç kurumayan kum şeridinde köpüklü bir zar bırakıyor, sonra da yalama şapırtıları başlıyordu. Gözlerimi, varlığımı saran büyüyü sonsuzlaştırmak isteğiyle yumuyordum. İlkin evrensel bir koşuya katılıyordum; milyarlarca görüntüye belenerek milyarlarca davranışı belleğime yollayarak, dünyayı kapsayan müthiş bir eylemde, en güzel ilişkileri ölümsüzleştirmek için çabalayanların alın terlerinde eriyordum. Derken bu gürültülü, patırtılı, şaşırtan, yoran devinimlerden sıyrılıyor, çalışma alanımın sınırlarını daraltıyordum. İşte bir anı: Dünya bir yana o bir yana dediğim Edip Cansever, balıkçı Nuri, ben Edip'in motor takıp sandallıktan kurtardığı acayip araçla Dalyan'dan kalkmış, Hayırsızada'nın önüne gelmiştik. Çapariyle istavrit (ben) oltayla lüfer, mercan (onlar) avlıyorduk. İstavritleri salkım halinde çektikçe havaya zıplıyor, çılgın sevinç gösterilerinde bulunuyor, kimileri doğru kimileri ipesapa gelmeyen benzetmeleri sıralıyor, bu çocuksu coşkumu ikisinin de ruhlarına bulaştırmak ama-

cıyla didiniyordum. Martıların bir bölüğü adanın kayalıklarında bir bölüğü de başlarımızın üstünde o cadımsı çığlıklarıyla uçuyor, daireler çiziyor, aniden pike yapıp gölgelerini düşürdükleri suya dalıyor, bir dakkalık bir savaşımı başarıyla sonuçlandırıyor, gagalarının arasında çırpınan zavallı bir balığı iştahlı bir iki yutkunuşla mideye indiriyorlardı. Ayrıca sağımıza, solumuza pisliyorlardı -pat pat- diye. Sövüyorduın ana avrat... Ellerimi, kollarımı sallıyor, kovalıyordum. Edip Cansever gülüyor, bu denizci inceliğinden ve şiirinden yoksun kara adamı davranışlarımı eleştiriyordu. Nuri, ciddiydi, bir sfenks gibiydi, birkaç metre derinlikteki oltanın misinası gerilince hızla çekmeye koyuluyordu. Düşman bir martı enseme pisleyince, adaya gebermeleri için bırakılan köpekler gibi vahşileştim, bütün sesimle bağırmaya başladım. Yazılmamış bir komedinin yaşanışına tanıklık eden ve komedinin baş aktörünü neşeyle seyreden Edip Cansever'in Verlenimsi yüzü aydınlaşmıştı. Nuri gülmüyordu ama gülüyormuş gibi bakıyordu.

Yenikapı'daydık. On beş yılımı tükettiğim bu semtten anımsayabildiklerimin en önemlilerini anlatıyordum Orhan Kemal'le Talât Kılıç'a. Kışın uğultulu rüzgârları ve azgınlaşan dalgaların bitmez tükenmez homurtularıyla, banliyö, marşandiz, Avrupa trenlerinin birbirine benzemeyen sesleriyle yatağa girerdik. Gündüzlerimiz gri ve sıkıntılı, gecelerimiz karabasanlıydı. Ama yaz kokuları burunlarımıza dolunca şenlenirdi ortalık. Acem Kel Hasan'ın aile bahçesi, Çakır'ın Sandıkburnu gazinosu, irili ufaklı bir iki gazino, tiyatro daha açılırdı. Sandal gezintileri başlardı. Aşıklar, sarhoşlar, şarkılar çoğalırdı. Yetişkin kızlar üzülür, ağlardı. Ben boyuna yüzerdim, gördüğüm ufukların ötesine gitmek isterdim, güneşlenirdim. hikâyeler tasarlardım. Sevdalandığım kızlarla aramızdaki ilişkilerin ansızın bozulmasını, acılarla dolup taşan yüreğimin boyuna kanamasını düşlerdim.

«Ne güzel!» dedi Orhan Kemal, çaydan bir yudum aldı. «On beş yaşındaki çocuk hayalperesttir. Bir yandan

bütün dünya nimetlerini eline geçirmeye çalışırken bir yandan da boyuna canını sıkacak şeyler icat eder, bir çeşit mazohisttir.»

«Fukara kızların hiçbir şeyden haberi yokken küserdim, suratımı bir karış asardım.»

«Öyledir» dedi Orhan Kemal; benden önce hayata ayak basmanın, bir sürü olayı, bir sürü durumu benden önce yaşamanın oluşturduğu deneylerin en süzülmüşünü içeriyor ve bu konularda bilgeleştiğini belirtiyordu sesi. «Çocuk eski, yıpranmış, feleğin çemberinden geçmiş dünyanın içinde kendi dünyasını kurarken verdiği mücadeledir bunlar.» Gülümsedi. «Randevuya da gitmezdin değil mi?»

«Gitmezdim ya... Acılarla kıvransın, ayaklarıma kapansın, yalvarsın isterdim.»

«Şimdi de sadistsin. Genç olmak zor iş. Her saniyesi binlerce zıtlıkla dolu yıllarla nefes nefese yarış edeceksin, kavga edeceksin. Tökezleyeceksin, yıkılacaksın ama hiçbir engele aldırmadan yürüyeceksin.»

«Durdun mu düşersin.» dedim.

«Hayat, insanların kanunlarına uymalarını ister, uyanları yaşatır. Uyamayanları atar, defeder. Buna tabii seleksiyon derler.» dedi Orhan Kemal; bir düğümle güçlendirdiği bu noktayı kavradık mı diye baktı.

«Ama ben o dönemi, o bilinçsizliği, o savrukluğu, o coşkuların doruklara yükseldiği yılları yeniden yaşamak isterim, bunun gerçekleşmesi için akla gelecek bütün sıkıntılara katlanabilirim.» dedim.

«Ben de...» Talât, ağzının ucunda külleşmiş sigarasını; soluğunu üfleyerek dumanı ciğerlerine çektiği yerden, fırlattı öteye doğru.

«Bu yaştaki aklınızla ama...» dedi Orhan Kemal.

«Evet.» dedim.

«Alın da gaçan mı yavru... Birbirine yabancı iki durum birleştirilemez.» dedi Orhan Kemal.

«Haklısın elbet. Yalnız isteğim bu.»

Sandalyelerde oturanlar (Soldan Sağa): Talât Kılıç, M. Buyrukçu, Orhan Kemal, Doğan Can, masaya yaslananlar; Mehmet Barlas, Haluk Akgün, (Eyüp Piyerloti kahvesinde).

Başını salladı. «İyi ki bu istekler var, yoksa halimiz haraptı.»

«Ne olurdu kirve?» dedi Talât.

«Bir kere insanlığımızın tadına varamazdık.»

«Aynen.» dedim. «İsteklerin ne kadarsa o kadar insansın.»

«Yaşşa Buyruk! Ver bakalım şurdan bir külü biyaz.» dedi Orhan Kemal, canlı, erinçli, şu anlarla kurduğu dengeleri yansıtan bir sesle. Uzattım Birinci'yi. Talât, çakmağıyla yaktı. Orhan Kemal, kıvrılan, saçılan dumanlara baktı hülyalı gözlerle, derken bakışlarını denize dikti. «Yıllardan beri denizi ilk defa duyuyorum içimde. Yalnız ağır bir su kütlesi olarak değil, bir anlam, bir yaşama kaynağı olarak.» Yamuk yumuk duran eski, yağmur yemiş masaya abandı düzeltmek için. «İçimde kalûbelâdan beri kapalı duran kapılar birden açıldı sanki...»

Şaşırdım! Edebiyatı Samim Kocagöz gibi yapıtlarından kovan Orhan Kemal, o yapıtlardaki örgüye denk bir biçimde konuşurdu çünkü. Bir yandan da sevinmiştim: Kendine sakladığı, belki de iç hesaplaşmalarda kullandığı, hatalarıyla sevaplarını birbirinden ayırdığı sıralardaki özel dil, —gizimi açıkla diye— zorlamış olabilirdi. «... Olaylar sıkıntılar, kambur üstüne kamburlar, gündüzleri Cağaloğlu'nda, Beyoğlu'nda, geceleri de rüyalarımda pezevenk kovalamaklar, derinlemesine yaşamamı engelledi. Şartlar ne kadar izin verdiyse o kadarını yaşadım, yaşıyorum. Aşağılık herifler tayin ediyor nasıl yaşayacağımı...» Akşam oldu olacaktı; bütün gün yeryüzünü sarı bir aydınlığa boğduğundan o renk de, gücü de tükenmiş, koyu kırmızıyla pembe karışımı bir renge bürünmüştü güneş. Kırşehirli taze bir gelinin boynundaki beşibirlikti. Bu saltanat kısa sürecek, gece bilinen karanlığı ile inecekti. «Sonra bozuldu Yenikapı.»

«Bozularak düzelir her şey,» dedi Orhan Kemal, «Hayatın diyalektiği bu.»

«Düzelmeyen bozukluklardan söz ettim.»

«Anadolu aktı İstanbul'a. İçi gibi yüzü de karardı İstanbul'un.» dedim.

«Prens bize taş atıyor.» dedi Talât.

«Doğru, ne taş atması? Bal gibi doğru.» dedi Orhan Kemal.

«İlkellik, gerilik, binlerce yıllık kültür birikiminin oluşturduğu hızla ileriye yürüyen İstanbul'un hızını kesti, durdurdu, kendi egemenliğini kurdu.» dedim.

«Boşuna kaş göz işareti yapma Arap, yeğenimi destekliyorum. İstanbul'un eğitilmiş bir yaşama tarzı, ince, zarif, renkli bir üslûbu vardı. Parçaladılar o tarzı, o uslûbu, kemirdiler, yok ettiler.» dedi Orhan Kemal, çaydan bir yudum aldı. «Bu iyi.»

«Kokuttular İstanbul'u.» dedim. «Yağ, kebab, soğan, sarmısak, kir, pislik kokuları bütün güzel kokuları bastırdı... Oysa İstanbul, süt, yoğurt, balık, iyot, yosun, çi-

çek, deniz, efendilik kokardı. Nezaket, aşk, yücelik kokokardı.»

«Hep o Menderes yüzünden.» dedi Talât.

«Menderes'i şartlar zorladı, iktidarda kalabilmek için sanayii götüremediği Anadolu'ya, fabrika şehri İstanbul'un kapılarını açtı.» dedi Orhan Kemal.

«İstemiyorsanız gideriz arkadaş,» dedi Talât alayla.

Orhan Kemal, kolundan tuttu Talât'ı, kaldırdı. «Derhal yola çık, biletin benden.»

«Abovvv, bunlar ciddi anam!» dedi Talât.

«Şaka bir yana, bu ardı arkası kesilmeyen göç, övündüğümüz İstanbul'u nefret edeceğimiz hale getirdi.» dedim. «İlerde daha da kötü olacak ve İstanbul'u Anadolu göçmenlerine bırakıp biz Anadolu'ya kaçacağız.»

«Eee, kırk yıldır oturduğunuz yeter, biraz da başkaları otursun. Biraz da başkaları ölsün.» dedi Talât.

Ama bu toplumsal, sosyal, ekonomik bir olguydu. Pervane hep ışığa koşmuştu; endüstrinin bulunmadığı yörelerin halkı endüstrinin yoğunlaştığı bölgelere, kentlere göçmüştü, göçecekti, önlemenin olanağı yoktu. Durumlar boyuna değişecek, iyi kötü koşullar birbirleriyle çarpışacak... Yaparken yıkacak, yıkarken yapacak, bu arada kazanılmış pek çok değer kaybolacak, bazı yücelmiş alışkanlıklar, tavırlar silinip süpürülecek, insanlar isteklerinin gereksinimlerini karşılamak, kişiliklerine uygun düzenler kurabilmek amacıyla savaşacaklardı. Yorulmuşçasına sustu Orhan Kemal, derinliği sezilen bir sessizlikle kuşatıldı. Sessizliğinden emdiği mutluluk sarsılmasın diye Talât'la ağızlarımızı dakikalarca açmadık. Orhan Kemal, içindeki gürültüleri, konuşmaları dinliyor, kendisiyle hesaplaşıyor gibiydi. Ben sık sık böyle tedirginliğin yönettiği bir havaya karışır, dış dünyayla ilişkimi keserdim. Anı kuyularına batıp çıkardım; her saniyemi boşa harcatmayan çeşitli bilgilerle insanların geçmiş hayatlarını eşeleyerek ömür serüvenimdeki ilk büyük olayların, ilk büyük durumların başlangıç tarihini, bağlantılarımın kaynaklarını arardım. Girişimle çıkışımın gizini çözmedi-

ğim, içinde ne kadar kaldığımı bilmediğim o gizemli atmosferi terkedip geriye döndüğümde, yüzlerce yıldan beri —orada— bulunmadığımı ama yaşlandığımı ve yorulduğumu hissederdim. Parmaklarının arasındaki sigaranın külü uzamış, beli bükülmüştü. Birden başını çevirdi, «Geçti.» dedi.

Talât, —bir şey anlamadım— dercesine omuzlarını kaldırdı. «Binlerce kilometrelik bir yoldan döndüm.» dedi Orhan Kemal.

Uyarmama karşın Talât yapacağını yaptı. «Yürüyerek mi kirve?»

Öfkelendi. «Hayır, senin gibi marsuvan eşeğinin sırtına binerek.»

Talât, işitmemiş gibi davrandı, gökyüzüne, caddedeki cıvıltılı kalabalığa baktı. «Hava da o biçim ki...»

Orhan Kemal, bana göz kırptı. «Olabilir, ne yapalım yani?» Kibrit kutusunu fırlattı başına.

Talât, hindi gibi kabardı, yapay bir sesle, «Bana bak Raşit, süserim haaa!» dedi.

Orhan Kemal, kahkahayla gülerken «Ne, ne ne?» dedi, başını eğdi, kulağını ağzına yaklaştırdı.

«Süserim. Boooov!»

Bana sordu. «Ne diyor? Sen anlarsın bu otzadenin dilinden.»

«Diyor ki: — Akşam oldu yine bastı kareler. —»

«Eeee!» dedi Orhan Kemal, gözlerini açtı.

«— Gölgeler indi suya, kuşlar vardı uykuya, vakti kerahat geldi, burnuma rakı kokuyor— diyor. Nasıl lan araboğlu, doğru çevirdim mi?» dedim.

«Aynen.» dedi Talât, numaradan omuzlarını kaldırdı, şişindi, bizleri, İstanbul'u küçümsercesine bir tavır takındı, ıslık çalmaya başladı.

Orhan Kemal, keyfini getiren bu resmi sevdi. «Poza bak Buyruk, poza!... Bellersin ki Ayhan Işık. Çatlayacam!»

Talât gözlerini yumdu, heykelleşti. «Raşit hüs lan, şimdi fezada dolaşıyorum.»

Orhan Kemal gevrek gevrek güldü. «Oğlum lacivert,

mor arap, dinle: İlle de bizi taklit etmek mecburiyetinde değilsin. Ayrıca boşuna yırtınıyorsun. Bizim duyduğumuzu duyamaz, gördüğümüzü göremezsin,» Bana döndü. «Biz neyiz Buyruk?»

Birleştirdiğim dişlerimin arasında sözcüğü tıslattım. «Sanatçıı!»

«Yok beee!» dedi Talât, ayak parmaklarının ucunda dikildi, elini çeneme uzattı. Bardaktaki son yudumu içti ve bir yandan kârnını ovalarken bir yandan da —gark, gurk— sesleriyle geyirmeye başladı. Orhan Kemal, iğrenmişçesine yüzünü buruşturdu; romanlarında, hikâyelerinde mahalle karılarının dilinden düşürmediği sözü söyledi. «Deeert!» Koluma girdi, uzaklaştırdı Talât'tan. «Burnuma bir koku geliyor, ne kokusu bu?»

«İşte, şurdaki lâğımdan geliyor,» dedim.

«Bacından başlarım ha...» dedi Talât, yürüdü üstümüze, ayağının altındaki çakıllar kayınca kapaklanır gibi oldu, düşmedi ama düşmenin bütün hallerini yaşadı, beli büküldü, başı önde tos vururcasına ilerledi irade dışı bir sürüklenişle, derken doğruldu. «Allahını, kitabını!»

«Hösst! Bağlarım haaa!» dedi Orhan Kemal, «Sahi yahu, en küçük bir adabı muaşeret kaidesini bile bilmeyen bu çöl yabanisini ne diye gezdiriyoruz yanımızda? Atalım gitsin?»

Talât, sululaştı. «Atma Raşit, din kardaşıyız.»

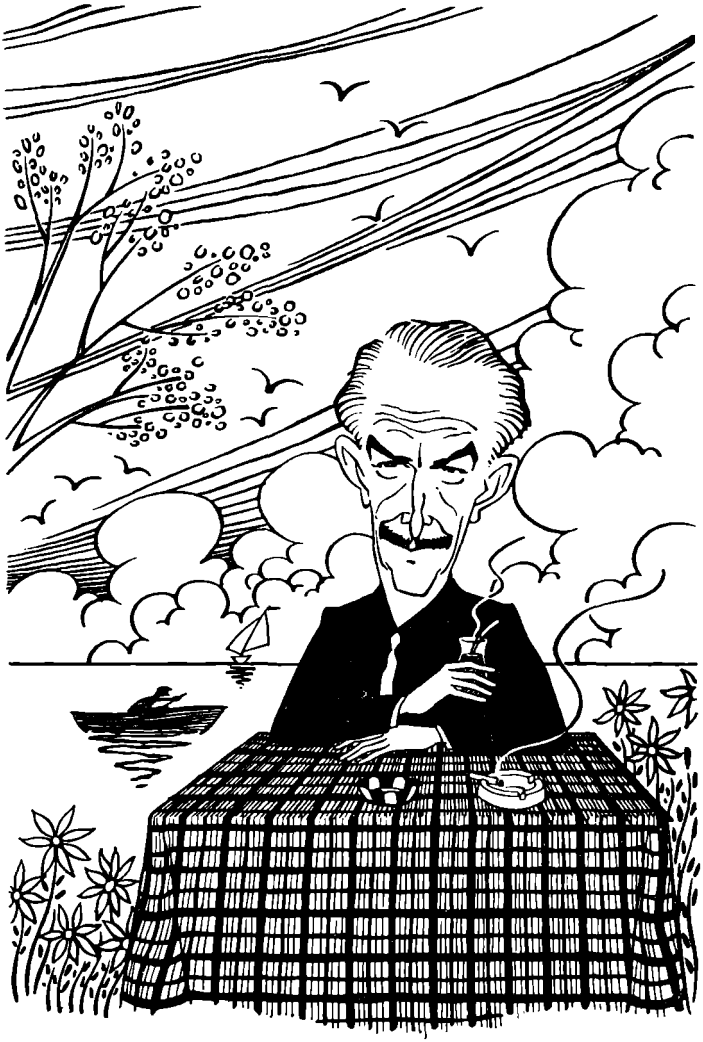
Güldük. Ama sonuna kadar sürdüremedik gülmemizi, caddeden geçen yüklü kamyonların kulak zarlarımızı ve beyinlerimizdeki yapıları sarsan homurtuları kesti. Sinirlendim. Orhan Kemal, taşıtlara öfkeyle baktı. «Bu ne be! Arabından çek, gürültüsünden çek, el hazer yahu!»

«Birer çay daha getireyim mi?»

«İçmeyeceğiz.» dedi Orhan Kemal.

Talât, Orhan Kemal'in sertliğini yumuşatmaya yönelik sıcak bir sesle, «Kirveee!» dedi «Hayırdır inşallah, ben bir rüya gördüm.»

«Bakele... Gündüz mü görmeye başladın rüyaları?» dedi Orhan Kemal.

«Heye! Az önce.» dedi Talât, aynı sevimlilikle.

«Bu meret rüyalar doğma zamanını değiştirdiklerini sana bildirdilerse ben bir daha onları iplemem.» dedi Orhan Kemal, «Öle mi deel mi Buyruk?»

«Öyle annadın mı?» dedim.

Talât, oyununu açıklayamamanın heyecanıyla kıvranıyordu. «Şööyle, üstü mezelerle donanmış bir masanın başındaymışız...»

«İçinin alacasını belli etti dellek.» dedi Orhan Kemal.

«Diyne, diyne.» dedi Talât, «Tam o sırada geniş bir kasede cacık gelmez mi? Kuru nane, kekik ve de zeyit yağı gezdirilmiş. Tamam mı?»

«Rakı yok mu lan?» dedi Orhan Kemal, yüzünü avuçlarının arasına aldı, dirseklerini masaya dayadı, gözlerini gözlerine dikti.

«Rakıyı söyledim geliyor. Yolda. Sen de garsona leymonlu, bakdenizli (maydanozlu) bir çoban salatasını tarif ediyormuş sunnn...»

Orhan Kemal, ciddileşti. «Mümkündür, zira rüyadır.»

«Hemi de okka dört yüz dirhemdir.» dedi Talât.

«Bir de mayonezli levrek mi yapındırıyok?» dedi Orhan Kemal, gözucuyla — benim anlamadığımı sanarak — işaret etti. Orhan Kemal, sattığı bir senaryodan dolgun bir para geçince eline daireye telefon etmiş, beni bulamayınca (izinliydim, Cemal Süreya ile Kadıköy'de geziniyorduk) Talât'ı çağırmış, Boğaz'a uzanmışlardı. Küçük çalkantıların tahta döşemenin altıyla yosun ve midye bağlamış direklerini şap şap'ladığı bir Rum meyhanesinde, ilk kez mayonezli levrek yemişler, bir büyük yuvarlamışlardı. En önemli isteklerini gerçekleştirebilmenin sevincini yaşamışlardı. «Mayonezli balığı beri benzer adamlar yiyebilir mi Arap? Yiyemez.» diyen Orhan Kemal, birlikte geçirdikleri geceyi bana anlatmaması için Talât'ın kulağını bükmüştü. Bükmüştü ama orospu şeyi ne kadar tövbe tutarsa Talât'ın ağzı da o kadar yemin tutardı Sabah soğuk bir gazozla mahmurluk bozarken hemen sergilemişti övünerek. Ama Talât'ın beklediği olmadı, şa-

şırmadım, kızmadım. Bir kere ben onların şimdi anlattıkları levrekle 1945 yıllarında davetiyesiz gittiğim Tokatlıyan, Belediye Gazinosu, Parkotel gibi ünlü yerlerde tanışmıştım ve başımı çevirip bakmamıştım. Sevmezdim çünkü... Gene de Talât'ın söylediğini sakıayacaktım, bir şeyden haberim yokmuş gibi davranacaktım.

«Aynen kirve.» dedi Talât, «Biz yerken de Arnavut oğlu gâvur gâvur bakıyormuş... Rüyaya hele rüyaya essah gibi!»

«Yaa!» dedi Orhan Kemal. «Saklayamayacağım artık, dayanamıyorum. Biz Arapla koskocaman bir levreği yutturduk.»

«Afiyet olsun.»

Bir tuhaf baktı. «Lan niye tepki göstermedin?»

«Ne yapayım peki, amuda mı kalkayım?» dedim.

«Söz, bağır, çağır, bir şeyler yap!»

«Yapamam çünkü Arap biraderim itiraf etti.» dedim birden.

Sol omuzunun dibine bir yumruk vurdu Orhan Kemal. «Hani ağzını kilitlemiştin?»

«Bu herifte anahtar çok kirve Anam arvadım olsun hırhız kimin.» dedi Talât. Yumruk yerini ovaladı, alnını kırıştıran bir acıyla. «Lan Allahsız, öyle insafsızca zumzuk atılır mı?»

«Pekii, senin aleyhinde söylediklerini de anlattı mı?» dedi Orhan Kemal.

«Petkası sıkmadığından diyemez.» dedim.

«... Seni arayıp bulacaktım lâkin, engel oldu. — Bu gece biz bize, Adanalı iki hemşeri olarak oturalım da neşemizi bulalım — dedi. Bardağını kaldırdı. — Yaşasın be, Buyruk'suz bir gece geçiriyoruz, ne kıyak — dedi.»

«Yalan, Allahıma kitabıma yalan! Hemi de kuyruklusundan. Uyduruyor. Aramızı açmaya çalışıyor. Biz seninle eski arkadaşız.» dedi Talât

«Niye telâşlandın peki? Suçlu olmasan telâşlanmazsın.» dedi Orhan Kemal, kolunu omuzuma attı. «Sana bir şey diyeyim mi, sen koynunda yılan besliyorsun.»

«Biliyorum.» dedim.

«Biliyorsun da niye şut çekmiyorsun?»

Güldüm. «Yılana, düşmana ihtiyacım var, onlar olmasa yaşayamam, hayatım tatsızlaşır!»

Talât'a baktı Orhan Kemal. «Bu lâfların altında kalkabilirsen kalk!»

Talât fırladı ayağa, hazırol durumuna geçti, afili bir selam çaktı. «Kalkacam komutanım!»

«Anlaşıldı, sizi kapıştıramayacağım.» dedi Orhan Kemal.

Talât, boynuma sarıldı. «Bizi ölüm bile ayıramaz deel mi yiğenim?»

Güldü Orhan Kemal. «... Arap kuzu gibi yatan levreği görünce göbek attı sevinçten, bayram etti ki nasıl! — Ulan Arap etme, eyleme, meze yapacık — demeye kalmadı, bir de baktım ki ortalıkta iskeletten başka bir şey kalmamış.»

«Güzel yeyintiye dayanamaz arkadaşım. Naapsın, yıllarca bulgur kesmiş.»

Orhan Kemal zıpladı. «Arap, yedi seni gene! Korkunç bir hakaret bu. Lan sen beygir misin ki yem kesesin?»

Talât göz kırptı. «O bilir. Ökedir ve tekedir.»

«Sen bunun reflekslerini ayıklamışsın oğlum Buyruk, uyutmuşsun.»

Göğsümü kabarttım, sağ kaşımı kaldırayım derken beceremedim, iki kaşımı birden kaldırdım «Ben büyücüyüm. Bir abra kadabra, madabra ve madara hareketleriyle, şöyle böyle üç kâatlarla düşmanlarımı dondururum. Tabii, güzel kadınları da, Antep fıstıklarını da...»

Talât, bıyıklarını sıvazladı. «İki karnım olsa birini yırtardım bu laf üstüne.»

«Yırt, yırttt!» dedi Orhan Kemal. «Rüyayı anlatıyordun, gargaraya getirme.»

«Derken efendi'a. Bu şişeyi kapmış, sakilik yapıyor» dedi Talât.

«Kaşınıyorsun galiba.» dedim.

Orhan Kemal kahkahalarla gülüyordu. Ekonomik baskılardan etkilenen, sağa sola çatan, eleştirilince de en yakınlarını bile acımasızca doğrayan adam değildi; neşeli, alaycı, altın yürekli arkadaşımızdı. «Ben rüyayı tabir ettim. Sen ısmarlayacaksın!»

«Allah Allah, böyle saabısının başına belâ getiren rüyaya rastlamadım.» dedi Talât.

«Yanlış bir konuşma.» dedim, «Rüyalar sismograf gibidir. En yakınla en uzak felâketleri haber verir. Sahibiyle sahibinin arkadaşlarının hayatlarında meydana gelecek olayları tahmin eder. Bu birinci ders, ikinci ders şu: Ismarlamak zorundasın çünkü tarih ile talih sana iki üstadın yüksek fikirlerinden yararlanma onurunu bahşetmiş.»

«Konuş Buyruk, konuş, fur beynine!» dedi Orhan Kemal.

«Raşit, çok kaypaksın beee... Bir onun yanını, bir benim yanımı tutuyorsun.»

Bir kahkaha savurdu Orhan Kemal «Çıkar dünyası bu oğlum.»

«Sadece çıkar dünyası değil,» dedim, «Hepimiz öyleyiz. Bütün ilişkiler, bütün birliktelikler böyle damataşı yöntemiyle yürür. Kaypaklıklar, yan tutmalar, yan tuttuğunu bırakıp ötekilerin safında yer almalar besler insanlığın serüvenini. Siz ne buyurursunuz Orhan Kemal Beyfendi!»

«Sizi candan kutlarım Prens hazretleri! Yalnız boşuna nefes tüketiyorsunuz. Böyle basit biri yüksek fikirlerinizi anlamaktan acizdir.» dedi Orhan Kemal. Gülmekten kırılıyordu. Masanın kenarına tutunmasaydı yere düşecekti.

«Ayvayı yedik.» dedi Talât. «Yürüyün bakalım. Anamın dikmediği cepten çıkacak mangırları gözlerimin önüne getiriyorum da yüreğim sızlıyor.»

Kıyıdan, kaldırımları insanlarla, asfaltı araçlarla kaplı caddeye tırmandık. Korkunçtu uğultu. Birbirine karışan nesnelerin biçimleri gözlerimizi yoruyor, kafalarımız

sersemleştiriyordu. Orhan Kemal'i aramıza aldık, kollarına girdik. Kemal Bey'in Yakamoz adlı meyhanesine gidecektik.

«Birer tek atınca eski Yenikapı'yı tekrar anlat, çok hoşuma gitti.» dedi Orhan Kemal.

«Anlatırım.» dedim, «Eski Yenikapı'yı da, öldürülmeden önceki eski İstanbul'u da...»

«Lan yeğenim, İstanbul gardaşımızı şişlediler mi?» dedi Talât.

«Evet. Bıçakladılar... Şimdi de leşini sürüklüyorlar. Yakında leşi de kaybolacak,» dedim.

«Bu çocuk çok yaşamaz kirve!» dedi Talât.

Orhan Kemal, «Ağzını hayra aç!» dedi, «Nedenmiş o?»

«Çok bilgili, nazar değecek.» dedi Talât.

«Teşekkür ederim.» dedim, «Yalnız bu böyle taş koyacaksa anlatmam.»

«Aman, aman, taş koymam!»

«Kurtlusun, duramazsın.» dedi Orhan Kemal.

«Duracam, göreceksiniz. Siz çene yarıştırırken ben ufak ufak demlenecem, caaramı ağızlığıma takıp mazinin sararmış yaprakları arasında küflenen hatıralarımı karıştıracam ve de...»

«Tabii, bu arada mezeleri de silip süpüreceksin.» dedim.

Orhan Kemal, çığlıklı bir sesle, «Günlerden bir gün mü yaşayacağız ne?» dedi.

Güldük. Birbirimize sevgiyle baktık.

ORHAN KEMAL'İN ÖLÜMÜ...

Cemal Süreya ile Öncü Kitabevindeydik; sahibi gözlüklü, bakışları hem hülyalı hem sevimli Zeki ile konuşuyorduk. Öğleden sonra saat bir otuz'du. Birden içeriye baskın verir gibi Gaziosmanpaşa'dan arkadaşlarım olan saat tamircisi, okuma tutkunu, insan kere insan Abdullah Turgay; öğretmen, sporcu, Avukat Hüsnü Özdemir; iriyarı, seyrek saçlı, kolları adaleli, bir oturuşta büyük bir rakıyı deviren ve bir bardak su içmişçesine davranan yirmialtı yaşlarındaki Günay; sarışın, sinirli, yüz çizgileri sürekli hareket halinde... en önemsiz bir tartışmayı hayat kavgasına dönüştürüp insanın üstüne atılacakmış gibi bir izlenim uyandıran posta dağıtıcısı Mehmet, girdi. «Oooo, hoş geldiniz.» dedim, teker teker ellerini sıkarken güldürücü sözler söyledim. Ama tepkileri cansızdı, yarattığım şakalaşma ortamına zengin katkılarda bulunmaktan uzaktı, göze batan bir tuhaflıkları vardı, o anda anlamını kavrayamadığım bir sorunu bana açıp açmamakta duraksıyorlardı ya da nasıl açacaklarını kestiremiyorlardı. Beni de yakından ilgilendiren kötü bir şeyler olduğunu sezdim. Sezdim ama sezgimin içindeki öz, yanardağ örneği patlar da dehşetli bir olayla yer değiştirir korkusuyla hemen soru soramadım. Oysa merak duygularım canavarlaşmıştı, boyuna gerçeği öğrenmem için zorluyordu. «Sizde bir şeyler var ama...»

«Bir şey yok.» dedi Hüsnü Özdemir, «Buradan geçiyorduk, seni görünce uğrayalım dedik.»

«Bir sigara yaksana!» dedi Günay.

«Oyun oynamayı bırakın!» dedim.

Abdullah Turgay, yaklaştı, sağ elini dostça omuzuma koydu, tedirgin bir sesle, «Başın sağolsun!» dedi.

Herhalde beni işletmeye çalışıyordu. Benimle ilgili bir ölümü başkası benden önce nasıl işitebilirdi? İşletme olgusunun alaycılığını aradım bakışlarında: Çünkü gazetelerde hiç adlarını duymadığımız o gün ünlenerek belleklerde kısa bir süre yaşayan kişilerin ölüm ilanlarını görünce «Başın sağolsun!» diye takılırdık birbirimize. Öyle bir şey mi acaba? Hayır, çok ciddiydi Abdullah Turgay... Derken zihnim birtakım titreşimleri yayımlamaya başladı: iki gün iyi üç gün hasta annem, yaşlı ve elleri titreyen babam, alkolik kardeşim, bir hafta önce kriz geçiren karım belirdi, bunlardan biri mi ölmüştü yoksa?

Abdullah Turgay, bir sigara yaktı, herkesin yüzüne, yapacağı şeye itiraz etmemelerini, tam tersi onaylamalarını istercesine baktı, kederin koyulttuğu bir sesle, «Saklamanın gereği yok.» dedi, «Nasıl olsa öğreneceksin. Orhan Kemal'i kaybettik.»

«Neeee!» diye bağırdım ve ordaki sandalyelerden birisine yığılırcasına oturdum. Vücudum bütün bağlarını kopartmış, kopan her parçam, her organım, değişik yönlere savrulmuş gibiydi. Felç geçirenler örneği seslerimi, devinimlerimi yitirmiş, ürpertici bir suskunluğa, canlıyken yok oluşun derinliklerine gömülmüştüm. Bitkisel hayatı başlatan bir şoka benziyordu bu... Nice sonra bu durumu altettim bilmediğim, tanımadığım güçlerin yardımıyla ve bana acıyarak bakanları seçtim, Cemal Süreya'nın uzattığı ve yaktığı sigaradan bir nefes çektim, Abdullah Turgay'ın avutmak amacıyla saçlarımı okşadığını hissettim. Konuşmaya uğraştım, beceremedim. Dilimin ucunda bıcırdayan sözcükler dışarıya çıkmanın yolunu bulamıyordu. Ansızın içim hüzünden sırılsıklam oldu, yaşlar gözlerime yürüdü... Çakırkeyif olduğumuz bir gece

Karaköy'deydik, Talât Kılıç'la bana dönerek, «Var mısınız benle yarışa?» demiş ve karşılığımızı beklemeden o dimdik Yüksekkaldırım yokuşunu hızla tırmanmaya koyulmuştu. Biz, yirmi metre geriden, dillerimiz bir karış sarkmış, soluklarımız nerdeyse göğüslerimizi patlatacak bir biçimde izlemiştik. Orhan Kemal, bir dağ keçisiydi, soluk işini çoktan çözümlemiş bir Tarzan'dı.

Gülhane Parkı'ndaki Özgen Çay Bahçesindeydik. Nargile içerken öksürmemle, acemiliğimle alay ediyor, «Nargile aga'nın içtiği gibi içilir oğlum Buyruk.» sözleriyle, — görünümüyle de Doğu yaşantısının bir uzantısı sayılan süslemeli — nargileyi, bir Osmanlı efendisi gibi zevkle tokurdatıyordu. Marpucu ağzında tutması, dumanı çekerken tömbeki tütününün harlanması, zifirin temizlendiği suyu yuvarlak, cam gazozu andıran fokurdamaların dalgalandırması, bir olaydı. Kasılırdı, övünürdü, sol kaşını kaldırırdı.

Küçükpazar'daki bir dişçide dişlerini yaptırıyordu; dişlerinin diplerini, çevrelerini iç çizen cızırtılarla temizleyen makineye tiksintiyle bakıyordu.

Güneş görmemiş bembeyaz sol kolundaki (denize girmezdi) kalın, mavi bir damara Dr. Mustafa Direkçigil iğneyi batırıyor, şırıngadan kalsiyumlu sıvıyı akıtırken, acısını ve o süreyi unutmak için bana gülümsüyordu.

Adana Kebabevinde rakılarımızı yudumlarken sağ elini sol göğsünün altına götürüyor, bastırıyor, «Burda bir bokluk var ama anlayamadım.» diyordu.

«Herhalde gazdır.»

«Ağrıyor, gaz ağrı yapar mı?»

«Bir doktora gitsene!»

«Gitmesi iyi de kötü bir hastalık bulursa ya!..»

Edip Cansever'le tavla oynarken «Perişan edeceğim seni, yerinden kalkmaya mecalin kalmayacak.» diyordu.

Edip Cansever'e, bana, Talât Kıhç'a zayıf bir yanımızı yakalar yakalamaz saldırıyordu. «Ben herkesle alay ederim arkadaş, gücünüz yetiyorsa siz de benimle alay edin. Ne demiş Voltaire: — Alay, zekânın en tabii hak-

kıdır. Hadin bakalım ökeler (dâhiler) gösterin kendinizi.» Biz, kimi vakit alaylarını gölgede bırakacak düzeyde ve etkide karşılıklar bulamadığımız için çırpınıyor, öfkeleniyor, ağlayacak hale geliyorduk... Kendinden geçiyordu, sevincin, neşenin bin çeşitini birden tadıyordu. Ama, karşılıklarımız zekâ ürünlerini aşınca ve bir yenilginin şimşeklerini çaktırınca, kızıyordu. «Sululuk yeter, ciddi olalım, yüz verince astarını istiyorsunuz.»

Gökay İşhanının altındaki daracık sokakta Kürdün kahvesi vardı, postu oraya sermiştik. Genellikle Edip Cansever, Alp Kuran, Yusuf Kenan Karacanlar (Bahriyeli Tatar Kenan) Talât Kılıç (Arap Talât), sakallı Suat, apartman Nihat'la saatlerce bir kuruşuna blum oynar, bunalınca da iskemleleri kapının önüne atardık; orası boğaz olduğu için boyuna esen rüzgârla serinlerdik. Yokuştan inip çıkanları, Vilâyetin bahçesinde gezinenleri, Vali'yi, uğurladığı konuklarını, dört dönen polisleri, seyrederdik. Ahbaplarımızın bazıları selamlayarak geçer, bazıları da yanımıza gelirdi. Ulus gazetesinde yazı yazan Çetin Altan'la Kürdün Kahvesinde tanışmıştık. Telâşlı, güleryüzlü, tutkulu ve ropörtajda Yaşar Kemal'le yarışan Fikret Otyam uğrardı. Fikret Otyam, Orhan Kemal'i bir yana çeker, gizli gizli bir şeyler söylerdi.

Orhan Kemal, dergilere, gazetelere vereceği yazıların çoğunu Kürdün Kahvesinde yazardı.

Haftanın iki üç günü akşamları Adana Kebaevinde, Unkapanı'nda, aşçı topal Mustafa'nın lokantasında, Aksaray'daki o pis, mikrop yuvası, bütün yeyinti ve içintileri sahte, müşterileri lumpen meyhanelerde, Atatürk Bulvarında, Saraçhaneye giderken sağdaki pırıl pırıl Günseli' de, Tepebaşı'ndaki tiyatrocuların, müzisyenlerin, yabancı artistlerin onurlandırdıkları Ananiya'da, Beyoğlu'nda, İstiklâl Caddesi'nde, Otomatik'te, Gedikpaşa'nın ünlü Ermeni meyhanelerinde, Kumkapı'da Koço'da, Kör Agop'ta, Sirkeci'de İstanbul lokantasında... Aşçıbaşısı homoseksüel Bahçeli lokantada ve benim çocukluğumla delikanlılığımı bilen Yenikapı'da, Langa'da, Samatya'da ve daha

bir sürü yerde içerdik. Meyhaneden işkembeciye, ordan da kahveye giderdik. Orhan Kemal'in Talât Kılıç'la, İhsan Hasırcı'yla tavla oynamasını bir cümbüş, bir komedi havası içinde izlerdik.

Yarın buluşmak üzere ayrılırdık.

Bir bahar akşamıydı. Güneş, aydınlık, mavilik, bulut beyazlıkları, her şey uyumluydu. İkimizdik. Ağır adımlarla, gördüğümüz çirkinlik ve güzellikleri birbirimize göstere göstere yürüyorduk. En çok genç, bir içim su kızlara, kadınlara, sevgililere, gebelere bakıyor, algıladıklarımızı, tedirginlik yaratan boşluklarımıza dolduruyorduk. Fatih parkının caddeye bakan yönünde yükselen üç katlı, daracık bir yapının terasına çıkmıştık. Marul, caneriği, çiroz, hıyar-domates söğüş, beyaz peynirle buz gibi bira içiyorduk. Aslında bu mezeler rakılıktı ama geleneği bozmuştuk o gün. Sevmediğimiz biraya, hayatımıza katılma ve bize zevk verme hakkını tanımış, böylelikle onurlandırmıştık! Aşağılarda, iki üç kilometre ötedeki kıpırtılı, akşamın harika kızıllığıyla ve üzerinde hareketsiz duran çocuk oyuncağı gemileriyle yaşama isteğini çıldırtan denize, bakıyorduk. Yolcu ve yük taşıyan araçların caddede oluşturdukları mekanik gürültülere kulak kabartıyorduk. Yeşilin en dirisini sunan çınarların altında gezinen çiftlere, park kanepelerinde yalnızlık acılarından kaçarak ahbaplıkların sıcaklığına sığınanlara gülümsüyorduk. Orhan Kemal'in çeşitli psikolojik itmeler, bedensel devinimler nedeniyle farkına varmadan sergilediği pozları, heykellere, tablolara, kâğıt ve madeni paralara, pullara, altın, bakır, tunç kabartmalara yakıştırıyordum. İlerde bu yakıştırmalarım gerçekleşebilirdi, ölümsüzlüğün mutlu şerbetinden yudumlayabilirdi, yalnız o ölümsüzlük başlangıcının bu gece doğduğunu benden başka kimse bilmeyecekti. Düşündüklerimle gururlanmıştım. İs karalı gecenin yavaşça çöküşü, erincimizi çoğaltıyor, duygularımızın aralarındaki bağı pekiştiriyordu. Varlıklarını saptadığımız incecik, billur gibi durumlardan fışkıran bütün güzelliklerin bir araya toplandıkları,

yoğunlaştırdıkları kanlı canlı anları başlarımızın üzerinde taşıyor, yüceltiyorduk. Doğadan bize, bizden doğaya geçen bu büyülü ilişkiyi sarsmamak için fısıltıyla konuşuyorduk. Ama yüksek düzeyde, insanı, insanın serüvenini, yazgısını, trajiğini, kültürünü içeren geniş tabanlı bir konuşmaydı bu. Zihinlerimiz en yaratıcı dönemindeydi, dillerimiz hiç bu kadar çok üretmemişti, ağızlarımızdan kayıp gidiyordu yüzlercesi... bir bölüğü havaya, İstanbul'un yok eden uğultusuna karışıyor, bir bölüğü kulaklarımızdan giriyor, beyinlerimize tırmanıyor, oralarda yepyeni düşünce, duygu, zekâ ırmakları oluşturuyordu.

Yıldızın parladığı anlar örneği hayatlarımızın parladığı bir akşamdı o bahar akşamı. Birtakım kemirici sorunlarla bunaldığımız, çeşitli iç ve dış baskıların etkileriyle sinirden çatladığımız sıralarda, o gizlerin açılıp saçıldığı, yaratıcılıkların bereket kavramını bütün anlamıyla tanımladığı coşkulu akşamı (ömrümüzde yaşadığımız beş-altı günden birini anımsıyor, hafiflemeye çalışıyorduk.

Yapışkan bir temmuz gecesi Yenikapı'dan tuttuğumuz bir sandalla denize açılmıştık. Kavun, beyaz peynir, köfteyle rakı içmiş, sarhoşlayınca yüzmüştük. Talât Kılıç'ın çırılçıplak (sivil) yüzerken çıkardığı Adanaca seslere, — delloo — lara, — asker yüzgeci — dediği kaba biçime, katıla katıla gülmüştük. Sonra bir ara susmuş, gecenin esrarlı mırıltısını dinlemiştik...

Zeki, bir çay verdi. Ellerim titriyordu yudumlarken. Kafamın içi allak bullaktı. Binlerce anı, binlerce anı olmayan kırpıntı, binlerce ve her birinde kişiliğimizden, yaşantımızdan birer parça bulunan olay, belleğimin tabakalarında deviniyor, geçmişin bilinmezlikleriyle işbirliği yaparak kopartabildiklerini çıkartabilmek ve şimdiki kimlikleriyle de sunmak için çırpınıyordu. Boyuna terliyordum. Hastalanmıştım. Dermansızdım, güçlükle soluk alıyordum. Bir yatakta olmak, yorganı başıma çekmek, günlerce, aylarca uyanmadan uyumak istiyordum. Abdul-

lah Turgay'ın sesi düşsel bir fısıltıydı. «... Biz, Beyazıt'tan bu yana geliyorduk, Çarşıkapı'da birisinin — Abdullaaa — diye seslendiğini işittim. Baktım, bir otobüs, Talât başını camdan çıkarmış bana işaret ediyor. Kara yüzü kapkaraydı, ağlıyordu. — Orhan Kemal vefat etti, Muzaffer'e söyle, Basınköy'e gelsin, ben oraya gidiyorum — dedi. Biz de böyle duyduk.» Abdullah Turgay, acıyan, sabır dileyen, bu ortamdan kurtarmak amacıyla çareler arayan bakışlarını yüzümde dolaştırıyor, bu habere gösterdiğim tepkinin derecesini ölçmeye çalışıyordu. Ölçmeye çalıştığı tepki, yüreğimi patlatırcasına geriyor, bir kurşun, bir mermi gibi kanımdaki bütün namlulara sürülüyordu. Sözlüm Müveddet'in ölümünü duyunca da bu hale düşmüştüm... acılarım ırmaklaşmıştı, çığ gibi büyümüştü, denizleşmişti, bir günün kucağından öteki günün kucağına, daha öteki günlerin kucaklarına boğula boğula yuvarlanmıştım. Dermansızlığım artmıştı. İçimdeki asıl ve yedek ne kadar enerji kaynağı varsa tükenmişti; aydınlık, güç üreten elektrik jeneratörüm bozulmuştu; hayata meydan okuyan, döğüşen, engellerini, kötülüklerini umursamayan, tel örgülerin en korkunçlarıyla kuşatılmışken bile hiçbir şeye boyun eğmeyen varlığımdaki en büyük cesaret mekanizmasının çarkı, kırılmıştı. Etlerim kemiklerimden dökülüyordu, cesetleşiyordum. Elimden tutup sürükleseler, karşı koyamazdım, «Nereye gidiyoruz?» diyemezdim. İrade mirade bir şey kalmamıştı...

Epey sürdü bu. Bir sigara yaktım, söndürdüm, bir tanesinden iki nefes çektim fırlattım, birisini dört nefeste bitirdim ve birden sertleştim. «İnanmıyorum. Haber yanlıştır, biri eşşek şakası yapmıştır.»

«Ama Talât söyledi,» dedi Abdullah Turgay.

«Saçmalama!» dedi Cemal Süreya, «Şaşırdım, seni hiç böyle görmemiştim!»

«Talât'ı da uyutmuşlardır.» dedim.

Zeki, sokuldu, «Maalesef doğru kardaş. Üzülmeyesin deyi söylemedim ben.» dedi.

«Hasta mıydı?» dedi Günay, sanki her hastanın mutlaka ölmesi gerekirmiş gibi.

«Hastaydı.» dedi Zeki Öztürk. «Birkaç hastalığı vardı.»

«Acıya tutsak olma, acı düşmandır, seni de yer.» dedi Cemal Süreya.

«Peki ne olacak şimdi?» dedim, sağ kolumu uzattım ileriye. Bu sorum, arkadaşlarıma çok saçma görünmüş olmalı ki beni yargılarcasına, durumumu tanımlamak istercesine, birbirlerine baktılar. «Ah Orhan ah!» Zeki'nin verdiği çayı, Abdullah Turgay'ın yaktığı sigarayla içmeye koyuldum. Yavaş yavaş gözümdeki perde sıyrılıyor, gerçeği kavrar gibi oluyordum ama kavradığım gerçeğe de inanmamak için direniyordum. Demek ölüm burnumuzun dibindeydi, Orhan Kemal, ben, Talât Kılıç'tan meydana gelen sacayağından birisini kırmıştı. Oysa on yedi yıl önce başlayan, üçümüzden fışkıranlarla ve üçümüzün dışındaki zenginliklerle beslenen ilişkilerimizin üç ayrı kişilikten tek bir kişilik yaratma gerçeğini, dünyanın en olağanüstü gerçeği gibi yorumluyorduk ve böyle bir yapıtı yarattığımızdan ötürü övünüyorduk. Dostluktu bu harika yapıtın adı. Evet, hikâyeler, romanlar, bilmem neler yazıyorduk ama bizim en büyük yapıtımız, harcını birlikte karıp temele taşları birlikte koyduğumuz, kimsenin okumadığı dostluğumuzdu, akıllara durgunluk veren bir anıttı. Kimi ciğerleri ısırganlı herifler, aramıza fit sokmak, bu kolay kolay kurulamayan birliği yerlebir etmek için ellerinden geleni arkalarına koymadılar, söylenmemiş sözleri söylettiler, sergilenmemiş davranışları sergilettiler ve bizlerin birbirini gırlatlayacakları o eşsiz zamanın gelip çatmasıyla ilgili dualar ettiler, adak adadılar... Kimi casuslar da dolap beygiri gibi çevremizde dolandılar, aramıza girmek amacıyla bütün aralık buldukları kapıları ittiler, benle Talât'ı Orhan Kemal'den uzaklaştırmanın, düşmanlaştırmanın yollarını aradılar, aradılar da hep yaldızlı, hep özü sahteliklerle tıkabasa dolu ilişkilerin evrenindeki pisliklere bulaştıkları, o evrenin dışında başka bir evrenin bulunabileceğini düşünemedikleri için,

kenetlenmiş bir gücü görünce şaşırdılar. Titrediler. Çıkarsızdı dostluğumuz, bir müteahhitlik hizmeti değildi, bir yol yapmaya, bir köprü yapmaya, bir ormanı yakmaya benzemiyordu. Dengeler, uyumlar, yaşam biçimimizdeki benzer koşullar, bazı özel durumları birbirine karıştırmalar üzerinde kurulmuştu. Bir dil, bir düşünce, bir anlayış, bir espri birliği vardı. Bir aradayken de birbirimizi sevdiğimizi söylüyorduk, ayrıyken de... Ayrıyken bana, Orhan Kemal'e, Talât Kılıç'a birisi saldırdı mı derhal savunuyorduk ve saldıranı rezil kepaze ediyor, saldırmasının kefaretini ödetiyorduk. Karada, havada, denizde birimiz hepimiz için hepimiz birimiz içindik. Ne söyleyeceksek yüzlerimize karşı söylüyorduk, eleştiriyorduk; arkadan değil.

Şimdi Orhan Kemal uzmanı geçinen ya da kendilerini öyle tanıtan bazıları, aramıza girmeyi başardı ama bizim benzersiz arkadaşlığımızı anlayamadıklarından ötürü dışarıya, yabancı çevrelere hep yanlış bilgiler verdiler, hep yanlış tanımladılar, hep yanlış yorumladılar... Ben ve Talât Kılıç anlatırsak - biziz - yoksa onların anlattıkları - biz - değiliz. Elbet, Orhan Kemal'in, bizim dışımızda bir hayatı, o hayatı renklendiren, hareketlendiren bir ahbaplar topluluğu vardı: Filmciler, gazeteciler, çarçur dergiciler, Unkapanı'ndaki mahalle sakinleri, Basınköy' deki yazar çizer takımı, Yaşar Kemal, Kemal Tahir... ama bizim, yani üçümüzün yeri, topunun oluşturduğu yerin rüzgârlı doruğundaydı. Üç başlı bir vücuttuk sözün kısası.

Tıkanıyordum. Sağ elimi göğsüme bastırdım, ciğerlerimi rahatlatacak bir parça hava aradım. Bir yandan da varlığımın sulandığını hissettim. Dipdiri bir hayatın yaşama sevgisi buram buram tüterken ansızın solmasına, kurumasına, ansızın mekân değiştirmesine katlanamıyordum; sesini her zaman işiteceğimi sandığım birisinin, o sesi çıkartacak güçten yoksun kalmasına, konuşma, devinme, yürüme yeteneklerini yitirmesine, bir çınar gibi devrilmesine ve sadece belleklerimize hapsedilmesine, belleklerimizde bir tutsak gibi zincire vurulmasına ve

Samithparay

bizlerle birlikte tekrar ölmesine, o sonsuz, o ağıtsal işleme, dayanamıyordum. Orhan Kemal'i göremmemek, konuşamamak, koluna girememek, koluma girmesini hissedememek, içki içememek, Kapalıçarşı'dan geçerken Edip Cansever'i anımsayıp gülümsememek ve şiiri hakkında birkaç söz söylememek, olanaksızdı. «Şef, Arap Talât var ya, Mebbuslar neyim oluyormuş!» dememek, «Eeee, de hele de, şu bizim bildiğimiz araboğlu mu?» sorusuna kahkahalar patlatmamak, olanaksızdı.

Hayır, birisi mutlaka yeryüzüne duyduğu tiksintinin öcünü bizden almaya kalkışmış, bu sadistçe şakayı yapmıştı. Şakayı yapanı bir elime geçirseydim kardeşim bile olsaydı derisini yüzerdim. Bağırdım. «İnanmıyorum!»

«Çocuklaşma.» dedi Cemal Süreya, «Benim bildiğim Muzaffer...»

«Cemal, çok kötüyüm.»

Sokuldu yanıma, omuzuma koydu elini. «Biliyorum ama... toparlan!»

«Hepimizin gideceği yer orası. Üzülmekle elimize bir şey geçmez.» dedi Zeki.

Ben ki bunca mantıklı, bunca anlayışlı, bunca toleranslı, bunca gerçekçiyken kendimi tanımıyordum. Mizacımın dışında, sanki bambaşka bir kişiliği hayatıma katmaya, eskisini pazara çıkarmaya yelteniyordum. Acayip, içinden çıkılmaz bir sorunun ortasında debeleniyordum. Aklıma, doğruluğu henüz kanıtlanamayan Orhan Kemal' in ölümü el koymuş, yönetimini ilân etmişti. Hayatın gelmiş geçmiş, gelecek topyekûn canlılıklarını her sözüyle, her davranışıyla, her eylemiyle temsil eden; öfkeyle düzene başkaldırışlarının, ortalığı kasıp kavuruşlarını hikâyeleştiren, bazı çelişkilerini dışarıya vurmamak amacıyla iki büklüm olan, ama kimi zaman da her şeyi hoş gören, bilge tavrıyla aydınlık gerçekçilikle ilgili örnekler sergileyen, birbirinden güzel, birbirinden görkemli resimleri cömertçe varlıklara dağıtan Orhan Kemal, edebiyat alanında en büyük, en bilinçli çıkışını yapma planlarını, zihninin kaygan karanlıklarından sarı deftere not-

lar biçiminde döktüğü bir sırada, (Tolstoy'un Savaş ve Barış'ı gibi bir dev yapıt yazmayı düşünüyordu) ölemezdi. Ölmemeye mecburdu. Cemal Süreya'nın dediği gibi saçmalıyordum, biliyordum saçmaladığımı, biliyordum gerçekdışı bir evrende tepindiğimi, ama kendimi saçmalamaktan, ölümü reddetmekten, ölümü cehennemin dibine yollamaktan ve ölümü gelmiş geçmiş en amansız, en hayâsız, en alçak düşman diye nitelendirmekten alamıyordum. Evet, «En büyük romanım olacak.» dediği, bazı pasajlarını coşkuyla okuduğu, «Doksanüçten Bu Yana ya da Romancının Romanı) adlarını verdiği olayları ve kişileri kalabalık, bir Afrika devleti gibi kalabalık romanı yazacaktı. Murtaza'yı üç ciltte tamamlayacaktı. (Babaevi) serisine bir kitap daha ekleyecekti. Çukurova'yla, doğumuyla başlayan gelgitli bağlarını kopardığı ve gerçekten İstanbullu olduğuna inandığı zaman, kocaman bir (İstanbul romanı)nı yaratacaktı. Romanlarının çoğunu oyunlaştıracaktı. Yaşı seksene vardığında gizli gizli tuttuğunu söylediği Oktay Akbal'vari günlüklerini yayımlayacaktı.

Oturduğum sandalyeden kalktım, gene oturdum. Arkadaşlarım dikkatle beni izliyorlardı acı çeken, yıpranan, ufalan, eriyen bir adamı görmek istercesine. 'Orhan Kemal, sülalenden başlatma ha!' Bir nefes çektim sigaradan. Karısı Nuriye Hanımı, çocukları Yıldız, Nazım, Kemali, Alev, Ateş'i, arkadaşı Edip Cansever'i, Enver Aytekin'i, Orhan Kemal'i pek sevmeyen Fethi Naci'yi, sabahtan akşama kadar romanlarını beğenmediğinden ötürü sövüp saydığı, görünce de boynuna sarıldığı, koluna girdiği Kemal Tahir'i, ilkin övündüğü ama Nobel ödülünün peşine takılınca ve (Türk Edebiyatının En Büyüğü Benim) hastalığına yakalanıp pek çok yetenekli, en az kendi düzeyinde ve kendi düzeyini aşan sanatçıyı bir yana itince, onlar yokmuş gibi davranınca bir tuhaflaşan Yaşar Kemal'i, (Bereketli Topraklar Üzerinde)nin kahramanlarını aratmayacak bir biçimde konuşmaktan zevk alan Fikret Otyam'ı, Talât Kılıç'ı, kasılarak ve boğazındaki gıcığı te-

mizleyerek «Orhan» diyen Hadi Malkoç'u, Hadi Malkoç'un (Kılkuyruk) Arap Talât'ın (Densiz) diye tanımladığı Nurer Uğurlu'yu, bin yaşındaki bir kadınla evli olan ve hastaneye giderken karısını sırtında taşıyan, burnu nezleliymiş gibi hep akan, hep kırmızı Hakkı Özkan'ı; bazen gölge, bazen gövde, bazen bulut, bazen bir şarkının iki dizesi olan ve bütün insanlığa acıyormuş gibi yüzünde bir anlamın şimşekleri çakan Bahriyeli Muhittin Abi'yi; ezeli ve ebedi rüzgârların en küçüklerini, en sevimlilerini kırçıl saçlarının arasında saklayan ve hızlı hızh yürürken ortaya çıkmaları için buyruk veren İhsan Hasırcı'yı; Bulgar'ların milli şairi Hristo Botev'i okurken gözlerini yuman İsmail Turkkan'ı; takma dişleriyle gülüşlerini şiirleştireceğini ve en yetkin gülme örneklerini sunacağını sanan ve öyle gülümseyen Şevki Akşit'i; aşçı bastonuna dayanarak yürüyen, öfkeyle mizahın iç içe yaşamasını sağlayan Topal Mustafa'yı; gülümsemenin en temizini, en soylusunu yüzlere ulaştırmakla gönenen gazcı Mehmet'; saçlarını usturayla kazıttığı kafasına bir külhanbeyi kasketi oturtan Kahveci Süleyman'ı; Adana Kebabevi sahibi bir seksen beş boyunda ve yüz yirmi kilo ağırlığında, bir Mafya liderini anımsatan altın kapli, mizahı, göbeğiyle gözleri arasında hoplatan Mehmet Bey'i; Orhan Kemal'i (benim arkadaşımdır diye) çok seven babamı, kardeşlerimi, çocukluk arkadaşım ve Orhan Kemal'in bir piyesinde canlandırılan, eski Yenikapı'nın hayat tarihine adının mutlaka yazılması gereken çingene (çingene değil aslında, Osmanlı sarayına bağlı, sarayın geleneğini en onurlu bir biçimde sürdüren bir ailenin bireyidir.) Süleyman'ı düşündüm. Ve ruhumda, bu insanları ordan oraya savuran bir deprem başladı. İçtiğim sigarayı yere atıp çiğnedim.

Avukat Hüsnü Özdemir, bir sigara tuttu. «Yak Buyrukçu!»

Yaktım.

Hem hastalığını tedavi ettirmek hem de gezip görmek amacıyla çağrılı olduğu Bulgaristan'a gitmeden bir

hafta önce Orhan Kemal, Talât Kılıç, İhsan Hasırcı, ben Kumkapı'da, koca göbekli, neşeli, geveze, şımarık Yorgo' nun meyhanesindeydik. İkbal Kıraathanesi konusu gündemin birinci maddesiydi. İkbal'i halıcıya devretmişler, bizi çil yavrusu gibi dağıtmışlardı. Bizi dağıtanlara, sandalyesiz, masasız bırakanlara ağız dolusu sövüyorduk. Her şey tatlı, her şey kıpır kıpırdı. İçeriye bir fotoğrafçı girdi, «Foto, foto, yarım saatte teslim.» sözleriyle dolaşmaya başladı. Talât Kılıç, «Abi, son olarak bir resim çektirelim.» gibi ölümü çağrıştıran bir öneride bulunmaz mı?

Kaşlarımı çattım: «O ne biçim söz lan inek?»

Talât, hatasını anladı, kızardı, bozardı, ezildi, virgülleşti. «Bir resim çektirelim istedim.»

«Son, dedin ama.» dedi İhsan Hasırcı.

«Bir çuval inciri berbat ettin.» dedim...

Orhan Kemal, kendisine hiçbir şey söylenmemiş gibi bir ilgisizlikle sağa sola bakınıyordu. İşitmemiş miydi yoksa? Olabilirdi. Belki de işitmezlikten gelerek yüreğindeki isyan bayrağını, ölüm korkusuyla birlikte kaldıran acıların etkisini azaltmaya çalışıyordu. Ama gerçekten duymamıştı, çünkü sağ kulağı ağır işitiyordu.

«Maşallah kurt gibisin şef!» dedim Talât'ın hatasını gidermek isteğiyle.

Şişindi. «Elbet oğlum, biz eski toprağız, bir şey olmaz kolay kolay.»

«Aman olmasın, bir de seni düşünmeyelim.» dedi İhsan Hasırcı.

«Bana bak Raşit, öleyim möleyim deme, bacından başlarım!» dedi Talât.

«Meraklanma yeğenim, ben seni gömmeden ölmem.» dedi Orhan Kemal.

«İnşallah.» dedim.

«Düşmanı görüyon mu düşmanı, Raşit?» dedi Talât, beni işaret etti. «Ölmeni bekliyor.»

«Doğrudur.» dedim.

Orhan Kemal ile İhsan Hasırcı güldüler. Orhan Ke-

mal'in yüzü solgundu. Konuşurken, soluk alıp verirken göğsü demirci körüğü gibi kalkıyor, iniyordu. Son zamanlarda iyice zayıflamıştı, elli altmış metre yürüyünce yoruluyordu. «Hep birlikte ölelim.» dedim. «Bir kazaya kurban gidelim biribirimizin acısını duymadan.»

Gözleri kısıldı Orhan Kemal'in. «Benim cartayı çekmemi bekleyenler çok, ama onlara inat gebermeyecem Buyruk.»

«Senin ölmeni isteyenin anasını avradını...» dedim.

«Eşiktekini, beşiktekini, küncüden ufağını.» dedi Talât.

«Yeter lan yağcılar!... Şurda iki dirhem rakı içelim dedik.» dedi. Orhan Kemal, bardağını kaldırdı. Dört bardak masanın ortasındaki bir noktada birleşti, tokuştu, birbirimize baka baka yudumladık. Güldüm. «Sen iyice moruklaşacaksın, pinpirikleşeceksin, yürürken ayaklarını sürüyeceksin, baston kullanacaksın... — Muzaffer, oğlum beni karşıya geçirir misin? — diyeceksin, ben de...»

Güldü. «Amma da rezalet olur haaa!» Sesini yükseltti. «Peki lan dellekler, siz hep böyle genç mi kalacaksınız?»

«Lokman hekim Buyruğun amcasıymış.» dedi İhsan Hasırcı.

«Belli.» dedi Orhan Kemal, «Seni tandım tanıyalı öksürürsün, bellersinki anan seni öksürükten peydahlamış.»

«Belki de öyledir.» dedim.

«Abooov!» dedi Talât, «Yıksan şindi öksürük çocuğu mu?»

«Orospu çocuğu olmaktansa öksürük çocuğu...» dedim.

Orhan Kemal, katıla katıla güldü, gözleri yaşardı, dibinde iki parmak rakı bulunan bardağını uzattı. «Tokan hele!»

Dokunduk.

Orhan Kemal, konuşmasını sürdürdü. «Arap ikide bir hastalanır, galsamaları şişer, yutkunamaz. Seninse (bana) kalbin ağrır... Belki de benden önce gidersiniz eşek cennetine.»

«Bak Talât, abi senin cennetinden söz ediyor.» dedim.

Orhan Kemal, bir kahkaha attı ki, bütün başlar çevrildi.

«Ben senin...» dedi Talât, el şakasıyla yenilgisini kapatmaya yeltendi.

«Kıvırma.» dedi İhsan Hasırcı, «İyi yerleştirdi.»

«Bırakın taşkalayı da ciddi ciddi konuşak.» dedi Talât Kılıç. «Mesela vaktin birinde saçlarımız dökülmüş, kulaklarımız kurşunlaşmış, dişlerimiz dökülmüş... Perhizler, ilaçlar...»

«Tam bir ölü adayı olmuşuz.» dedim.

«Heye.» dedi Talât Kılıç, «Naadar da biliyon.»

«Bilirim elbet.» dedim. «İki adımda bir dura dura yürüyoruz.»

«Arap yanımızda mı olacak?» dedi Orhan Kemal.

«Yanımızda.» dedim, «O sıçırıklı haline bakmadan ikimize de sık sık dirsek vurarak yüz elli yaşındaki kadınları gösterecek (gözleri de iyi görmediğinden) — yavrulara bakın, yavrulara.— diyecek.»

«Öyle mi lan?» dedi Orhan Kemal, alt dudağından sarkan alaycı bir gülümsemeyle.

«Arabın ihtiyarlığı kim bilir ne pis olur!» dedi İhsan Hasırcı.

«İhtiyarlayım da pis olsun.» dedi Talât Kılıç.

«Ben senin gibi düşünmüyorum.» dedi Orhan Kemal, «İnsanın eli ayağı tutarken mortlamalı. Neyse kapatın bunu!»

Kapattık. Derken Agop Arad göründü eşikte, bakışları bize ilişince sevindi, daha uzaktan, «Oooo, Oran, nassın be.» dedi, yanımıza sokuldu, «Vay Muzaffer, hiç değişmemişsin.» Aramızda durdu, bir elini Orhan Kemal'in bir elini benim omuzuma dayadı, Talât'a takıldı, İhsan'ı selamladı, Yaşar Kemal'den söz etti, dip masalardan birisine doğru yürüdü. Agop Arad'ın arkasından Elif Naci, Mücap Ofluoğlu, karısı, Selmi Andak, beyaz giysilerini erkenden giyen Adnan Tahir, geldiler. Sarmoş dolaş olduk. Bir gürültü, bir patırdı. Kahkahalar boşluktaki merdivenleri tırmandı, yuvarlandı, başkalarının içlerine aktı;

eller, kollar birbirine karıştı. Özlem, sevgi, övgü sözcükleri hızla ve alışkanlıkla, ama benliklerde açtıracağı çiçekler düşünülerek kullanıldı.

Oturdular.

Soldan Sağa: Salih Tozan, Orhan Kemal, Muzaffer Buyrukçu, Mücap Ofluoğlu, Samim Kocagöz, Hüsamettin Bozok, (Ara Güler'in evinde).

Masadan masaya kadeh kaldırdık. «Şerefe, sağlığa, esenliğe.» dedik.

Orhan Kemal, Mücap Ofluoğlu tarafından çağrıldı.

«Bu geceyi birlikte geçirmek istiyoruz, on beş dakikadan fazla kalmak yok.» dedim.

«Kalmam.» dedi ama uzattıkça uzattı, yerleşti, yarım saatten çok ilgilerinin odağı oldu. Neşeliydi, mutluydu; - gel - işaretlerimize, yüzümüzdeki kızgın anlamlara aldırmıyordu; gülüyor, güldürüyordu. Ama biz onu gözetliyor, saptadıklarımızı birbirimize anlatıyorduk. Bir ara sarardığın gördüm, «Git getir!» dedim.

Talât Kılıç, hemen kalktı, seğirtti, izinlerini istedi, ko-

lundan tuttu, yürüttü, oturttu, «Yeter lan konsimasyon yaptığın dellek!» dedi.

«İneğe bak, bu yaştan sonra beni bar karısı yaptı.» dedi Orhan Kemal, güldü.

«Sevin!» dedi İhsan Hasırcı, «Ya başka bir şey yapsaydı.»

«Yooo.» dedi Orhan Kemal, «O başka şeyler değerli olduğu için Arap kimseye kaptırmaz.»

«Naadar da şeymişsin beee!» dedi Talât Kılıç.

«Buyruk, Arap senin için diyor ki, o bilmem ne diyor.» dedi Orhan Kemal, bakışlarını Talât'tan ayırmadan gülmeye başladı.

«Öyle mi lan Van kedisi?» dedim.

Talât, Orhan Kemal'e başını salladı. «Sen avrat olsaydın dünyayı kana boyatırdın.»

Orhan Kemal, beyaz saçlı başını arkaya attı, tavana bakarak uzun bir süre güldü, sonra gözlerinde biriken neşe yaşlarını yumruklarıyla sildi, bir yudum içti rakıdan. «Hem gitmek hem gitmemek istiyorum.»

Sevindim, ellerimi birbirine çarptım. «Yaşa sen! Gitme en iyisi. Orası yayla. Sen Adana gibi düzayak, deniz seviyesindeki şehirlerde yaşamaya alışmışsın. Bünyen birden isyan edebilir.»

«Burda seni iyileştirecek doktor yok mu?» dedi İhsan Hasırcı.

«Var olmasına var da, Bulgar Yazarlar Birliği'nden davetiye geldi.» dedi Orhan Kemal, çatalın ucuyla aldığı peyniri ağzına soktu, bizim tasalarımıza katıldığını belirtircesine ekledi. «Size bir şey söyleyim mi, canım hiç çekmiyor... İstanbul'un bu mevsimi bırakılır mı? Ama — Romancının Romanı — için büyükannemin memleketi olan Orhaniye'den malzeme toplamam lâzım.»

«Yaz Bulgar yazarlarından birisine, o toplasın.» dedim.

«Toplayabilir belki, ama Yazarlar Birliği'ne ayıp olur.»

«Olsun. Başka zamana ertelersin. — Hastayım, işim var — dersin.» dedim.

«Edemem. Hastalığımı iyileştirirler bakarsın. Zaten ben orda bir aydan fazla kalamam... Hiç belli değil, aklıma esti mi Rusya gezim gibi yarıda bırakır gelirim.» dedi Orhan Kemal, yolculuk sorunlarıyla didişmenin tedirginliği sesini çatallaştırdı, birkaç kez öksürdü, su içince düzeldi. «Gerçi Fikret Otyam da gelecek ama...»

«Fikret geldi mi senin canın sıkılmaz.» dedim.

Hepimizin yüzlerine bakan Orhan Kemal, içtenlikle, «Hadi siz de gelin lan!» dedi.

«Ben varım.» dedim.

Orhan Kemal, Talât'ın ayağını tekmeledi masanın altından. «Çiğ köfteler senden, rakılar benden.»

«Olduuu.» dedi Talât, uzun bir sesle.

«Peki bay Buyruk ne yapacak?» dedi İhsan Hasırcı.

«O prens olduğu için ikinize de talimat verecek.» dedi Orhan Kemal, «Hadi gene iyisin, seni bu otlardan ayırdım, başlarına nöbetçi diktim.»

«Doğrusu bu.» dedim.

«Vay gadasını aldığım, essah prens gibi konuşuyor.» dedi Talât.

«Sahi, hep birlikte gitsek çok iyi olur.» dedim.

«Ne demek iyi olur, tadından yenmez.» dedi Orhan Kemal.

İhsan Hasırcı, söyleyeceği sözlerden önce güldü. «Bi deste de elliiki götürürüz, kurarız bülüm partisini.»

«Yaşşa lan yelfe, iyi akıl ettin. Yalnız sen benim koltuk altıma oturacaksın. Arapla gizli ortalık yok.» dedi Orhan Kemal.

«Tamam.» dedi İhsan Hasırcı, «Ama hata ediyorsun Orhan, ben onunla ortak değilim, asıl ortak ikisi...» Talât'la beni gösterdi.

«Yooo, inanmam, iftira atma prense, o can düşmanı Arapla ortak olamaz,» dedi Orhan Kemal.

«Hiçbir zaman.» dedim. «Sen beni tanırsın.»

«Şuraya bak şuraya, nasıl da kendini temize çıkardı, hayret!» dedi İhsan.

«Ben zaten tertemizim.» dedim. «Seninle Arabın arasında bile tertemizim.»

«Yani şindi biz kirli miyik?» dedi Talât.

«Yüzünden belli değil mi? Aynaya bakmıyor musun?» dedim.

Orhan Kemal, bastı kahkahayı. «Oğlum Arap, Buyruk yedi gene seni.»

«Kaderi yenmektir.» dedim.

«Yalnız orda da çingenelik yapmayın, ben sayısı on kuruştan aşa bülüm oynamam.» dedi İhsan.

«Lan orası İkbal mi?» dedi Orhan Kemal.

«Abi, almayalım şu kerkenez İhsan'ı.» dedim.

«Alalım, alım da, canımız sıkıldı mı trenden aşağı atarız.» dedi Orhan Kemal.

Bardağımı kaldırdım. «Senin sağlığın için içiyorum.» dedim, Talât'la İhsan'a buyruk verdim. «Bardaklarınızı kavrayın, ben ne yaparsam onu yapın bakim çocuklarım!»

«Raşit, şu maciroğluna bişi de, şimdiden başınıza kumandar kesildi. Lan senin karşısında lise onbirden terk bir erkek var,» dedi Talât.

Orhan Kemal, bana göz kırparken güldü. «Erkek miymiş?»

«Şeyhin kerameti kendinden menkul.» dedim.

«Tokan yeğenim.» dedi Orhan Kemal.

İçtik. Hayallerle oyalanma yerini ciddiyete bıraktı birden. Kaygım tırmalıyordu içimi. «Sen beni dinle, gitme!»

«Burada iyileşemiyorum.» dedi Orhan Kemal.

«İyileşirsin, iyileşirsin. Ya orda kalırsan?» dedim.

«İçine mi doğuyor yoksa?» dedi Orhan Kemal.

«Evet.» dedim, «Benim içime bir şey doğdu mu o şey mutlaka olur.»

«Yok beee!» dedi Talât, «Sen bilinmezi bilen misin?»

«Öyle olduğumu ispat etmedim mi? Avşa'dayken Orhan Kemal'in hastalanacağını nasıl bildim peki?»

«Doğru diyor Allahıma.» dedi Talât, «Bir rüya gör-

müş, dedi ki — Orhan hasta — öğleye varmadı, telgraf geldi.»

Orhan Kemal duygulandı, «Ver elini.» dedi, «Beni sevdiğini bir kere daha anladım.»

Elini sıkarken, «Biraz erken değil mi?» dedim.

«Eee, napayım, ben Arabın arkadaşıyım.» dedi Orhan Kemal.

«Raşit, başlarım ha!» dedi Talât.

«Neyse, gülelim dedik.» dedi Orhan Kemal, birden gözlerinin içine çekildi, dalgınlaştı.

«Gülelim ama gitme!» dedim.

«Bulgar Hükümetine ayıp olur... Yazarlar Birliği'ndekiler ne der sonra?» dedi Orhan Kemal.

«Senin sezgilerin yüzünden koskoca bir davet iptal edilemez, bakma sen buna, git!» dedi İhsan.

«Ama başına bir şey gelirse, bana katılmadığınız için ömrünüz boyunca dövünürsünüz.» dedim.

«Ağzını hayra aç!» dedi İhsan.

«Bu işin hayrı şerri yok.» dedim, gözlerimi Orhan Kemal'e diktim. «Yıllarca konuşmamızı, gülmemizi istiyorsan gitmeyeceksin!»

«Tamam, tamam!» dedi Orhan Kemal, «Tamam... Rahmi maderde yazılmış ise alnımıza.»

«Bunun yazıyla çiziyle ilgisi yok. Ne demiş Nasrettin Hoca? — Eşşeğini sağlam kazığa bağla, sonra Allaha dua et! — Sen de gitmezsen aslan gibi yaşarsın burda.» dedim. İçim bir tuhaftı, ıpıslaktı. Atomlaşan yüzlerce Muzaffer, yapayalnızdı boş tabutlar, kazılmış taze mezarlar arasında. O tabutlardan birine adamakıllı kocamadan Orhan Kemal girmemeliydi. Ama ne kadar yakarsam boşunaydı. Ben ben'i, o kendisini tanır ve dinlerdi; korkular, tehlikeler, sezgiler kararını değiştirme gücünden yoksundu. Birisi Orhan Kemal'i uyardığım gibi beni uyarsaydı inanırdım ve adımımı atmazdım yollarıma atlastan halılar döşeyeceklerini, bütün hazinelerini sereceklerini bilsem bile. İçime doğanlar, sezgilerim ürpertiyordu beni. Yıllardan beri yanıltmamalarından, tanıkların «Hak-

lıymışsın.» demelerinden bıkmıştım. Bardağı kaldırdım. «Şerefe!»

«Şerefe Buyruk. En kötü günümüz böyle olsun!» dedi Orhan Kemal.

«Olsun.» dedi Talât.

«Kötü gün olmasın, arkadaşlığımız bozulmasın!» dedi İhsan.

İçtik.

«İnşallah sağ salim dönersin de seni bir demet gülle karşılarım.» dedim.

«Elbet sağ salim dönecek.» dedi İhsan. (Şimdi görmeliydim İhsan'ı ve «Naber?» sorusunu sormalıydım, başını önüne eğmesine içerlemeliydim, -git git- diye tutturdunuz. Alın bakalım! diye bağırmalıydım.)

Saat on bire doğru Yorgo'dan Mücap Ofluoğlu'ların masalarıyla bizim masa birleşmiş olarak çıktı.

Demek son gecemizmiş.

Bardakları kaldırışlarımız, Orhan Kemal'e sevgiyle bakmalarımız tekrarlanıp duruyordu gözlerimin önünde.

Öncü Kitabevinden çıktık. Cemal Süreya ile Abdullah Turgay'ın kollarına girdim. Sendeliyordum yürürken. Hanın basamaklarını tırmandık, Cemal Süreya Papirüs' ün kapısını açtı, bir koltuğa iliştim. Ercüment Uçarı, bir gösteri ile «Vay Müzo!» dedi. Karşılıksız bıraktım gösterisini. Orhan Kemal'in karakteri, yazarlığı hakkında konuşan Cemal Süreya'nın ses tonu, Ercüment Uçarı'yı işkillendirmiş olacak ki, boynunu ileri uzatarak heyecanla sordu. «Ne var, ne olmuş Orhan Kemal'e?»

«Orhan Kemal öldü.» dedi Cemal Süreya.

«Deme be!» dedi Ercüment Uçarı, elini alnına vurdu. «Allah Allah!»

Tıpır tıpır ayak sesleri ve oğlum Erdem'le küçük kardeşim Şadan, eşikte göründüler. Şadan'ın yüzü bulutluydu, ağladı ağlayacaktı. «Abii, duydun mu Orhan Kemal ölmüş.»

Sinirlendim, bağırdım. «Ne diye müjde verir gibi konuşuyorsun ulan? Hadi defolun burdan!»

Şaşırdılar, irileşmiş gözlerle birbirine baktılar, derken başlarını öne eğdiler, geriye dönüp gittiler.

Bir saat durduk Papirüs'te. Cağaloğlu alanında Cemal Süreya'nın elini sıktık Abdullah Turgay'la. Beyazıt'a yürüdük, Yıldıztabya minibüsüne bindik. Dörtyolda, karakolun önünde indik. Abdullah Turgay, anahtarı kilitte çevirdi, sigara kokulu dükkâna girdik, taburelere tünedik. Abdullah Turgay, bir saati tamire koyulmadan önce radyonun istasyonlarını kurcaladı, Sofya'yı buldu. Bulgarca konuşuluyordu. On dakikaya varmadan Türkçe yayın başlayacaktı.

«Belki de ölmemiştir,» dedim.

«Bana da öyle geliyor.» dedi Abdullah Turgay beni onaylayan bir sesle.

«Hayır, biliyor musun Orhan Kemal şakayı sever. — Dur böyle bir haber uçurayım bakayım, dost düşman ne yapacak? — diyebilir.» dedim.

«İyi ama Buyrukçu, radyo böyle uydurma bir haberi yayınlar mı?» dedi Abdullah Turgay.

«Radyo haberi ne zaman verdi?» dedim öfkeyle; Talât söylemeden önce öğrendiğini anladım ama «Yok canım, Talât'tan işittim.» sözlerine itiraz etmedim. «Hemingway hani Afrika'da kaybolmuştu.»

«Keşke ona benzese Orhan Kemal'in durumu.» dedi Abdullah Turgay.

«Benzeyebilir... Acemidir, yol iz bilmez, bir ormana dalar.» dedim.

Radyo haberleri okumaya başladı. Orhan Kemal'e ilişkin bir haber yoktu. Yüreğimi pelteleştiren ağırlık dağılıyordu. Tahminlerim gerçekleşiyordu galiba. Sevindim, eni konu neşelendim. «Ölmedi, ölmedi, kazandım!» Ama birden sesi kederli bir erkek spiker, sözcüklerin üzerinde dura dura (Bulgar Yazarlar Birliği'nin çağrılısı olarak Sofya'da konuk bulunan ünlü Türk romancısı Orhan Kemal, geçirdiği bir beyin kanaması sonunda öldü.) deyince yerimden fırladım, dükkânı arşılanmaya koyuldum

mahkûmlar gibi, «Peki ne olacak şimdi? Peki ne yapacağız şimdi?» dedi.

Abdullah Turgay, ellerimi avuçlarının içine aldı, «Yıpratma kendini! Bir saat içinde çöktün.» dedi ağlamaklı bir sesle.

«Ama olmaz ki Abdullah, namussuzluk bu! Geberecek bir sürü mahlûk varken...» dedim.

«Buyrukçu, kendine gel, nereye bakıyorsun?» dedi.

«Olamaz, olamaz.» dedim, «Bunu bana yapmamalıydın Orhan Kemal.» Ve ellerimi yüzüme kapadım, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım.

(3.6.1970)

ORHAN KEMAL'İ ANARKEN

Gençlik Parkındaki (Dinlenme Aile Bahçesi)nde, iri bir virgüle benzeyen havuzun kenarında oturuyordum. Ağaçlardan düşen yapraklar, dinamit patlar patlamaz neye uğradığını şaşıran ve hareketsiz kalıp yüze çıkan baygın balıklar örneği yüzüyordu suda. Fıskiyeden fışkıran duru su çizgileri bir buçuk metre yukarıda salkımsöğüt biçimini alarak dökülüyor, bu dökülüş bana sürekli yağan İstanbul yağmurlarını anımsatıyordu.

Cumhuriyet gazetesinin sol üst köşesinde Orhan Kemal'in resmi vardı. Siyahtı. Hep bir noktaya bakan, gözlerini kırpıştırmayan, kirpiklerini oynatmayan, başkalarına göre ölü, bana göre diri ve gürültülü bir resimdi. Konuşuyor, gülüyor, rakı içiyor, yemek yiyor, yürüyordu.

Bir sigara yaktım. «De hele de! Bir —külü biyaz— ver bakalım!» diyordu neşeyle ve uzattığım Birinci'yi dudak tiryakileri gibi dumanı içine çekmeden tüttürüyor, —külü beyaz— değilse, tadını beğenmemişse «İş yok cigaranda» sözleriyle çabuk çabuk tablaya bastırıyor, cebinden çıkardığı Bafra'dan içiyordu.

Edip Cansever'le, İsmet Zeki Eyuboğlu'yla, Talât Kılıç'la, Şevki Akşit'le, Muhittin abiyle, İhsan Hasırcı'yla tavla oynuyordu. Her oyun, gürültülü patırtılı bir olay niteliğini taşıyor, tanıdık ya da yabancı seyircileri büyülüyordu. Edip Cansever'e takılıyordu. «Sen mi dâhisin ben mi? Şimdi belli olacak. Şesü se, severler güzeli gen-

cise. Dört cahar, ben seveyim sen bekçiyi çaar.» Çaylar, gazozlar, oraletler, arada orta şekerli kahveler söyleniyor, gerilim arttıkça artıyordu. Oralet'in piyasaya çıktığı günlerde bol miktarda SE vitamini içiyor diye ona dadanmış, hatta birkaç kavanoz almıştı.

Elini göğsüne heyecanla vurarak ve «Hadi aslanım dübeş misin?» diyerek savurduğu zarlardan biri, — sık sık oluyordu bu — tavladan fırlayıp gidiyordu. Bir masaya çarpıp bir köşeye gizlenen zar'ı epey aradıktan sonra, — zarları yerden toplama görevini ben üstlenmiştim — getiriyor, «Refik efendi Orhan Kemal'e ipli bir zar getir.» diyordum.

«Bugün formundayım bay Kansöve. Seni çiğ çiğ yiyeceğim.»

Edip Cansever, soyadını Fransızca söyleyen Orhan Kemal'e, onun aşırı neşesini sınırsız kılmak isteğiyle ve az bulunur temizlikteki gülüşüyle, «İnsan yaşlanınca çenesi düşermiş.» diyordu.

Orhan Kemal, bu sözlerden hoşlanmadığını belirtircesine yalancıktan yüzünü buruşturuyordu. «Buyruk, işitiyor musun banal sözleri?»

«Seviye meselesi.» diyordum.

Edip Cansever kolumu çimdikliyordu ve kahkahalarla gülen Orhan Kemal'e «Kışkırtma şu düğün serserisini.» diyordu.

Orhan Kemal gözlerini bana dikerek «Kalacak mısın bu lâfların altında?» diyordu. Hiç istifimi bozmadan, «Sermiyorum, ipe diziyorum.» karşılığını veriyordum. Edip Cansever'in sarışın yüzü kızarıyor, «Yenikapı külhanbeyi, ne olacak.» diyordu. Orhan Kemal, uzak masalarda oturanların başlarını çevirten bir kahkaha savuruyordu. «Gene yarım kilo pirzola yedim.» İyi, yürekten kopup gelen bir kahkahayı yarım kilo pirzola yemekle eş değerde görüyordu ve bu sözleri hemen hemen her gün birkaç kez tekrarlıyordu.

Zar kötü geliyordu bazen, belirtilerden bozguna uğrayacağı anlaşılıyordu. Konuşmasının da, davranışlarının

da biçimi değişiyordu. Burnundan solumaya başlıyordu azgın bir boğa gibi ve — tehlikeli bir anda — attığı zarlardan birinin saniyede — topaç gibi — fırıl fırıl dönmesi, istediği değil de istemediği sayının gelmesi çileden çıkartıyordu. «Ulan uğursuz kemik, namussuzluğa başladın gene!» Sertleşmiş bakışlarını üzerimizde dolaştırıyordu. Bana, Talât Kılıç'a ya da İhsan Hasırcı'ya, kimi zaman da hepimize birden bakıyordu öfkeyle. Dakikalarca süzüyordu. İçinde kopan fırtınayı, başlarımızda patlayacak kabakları kestirdiğimizden (put gibi) duruyorduk bıçağının altına yatırmaması için. Ama o bizi güldürü karışımı bir kızgınlığa kurban etmeyi koyduğundan, dilinin altındakileri yuvarlıyordu. «Kalkın lan şurdan cenabet herifler! Suratlarınızı görmek istemiyorum.» diye bağırıyordu. Gülerek kalkıyorduk. Birkaç adım uzaklaşıyorduk. Nasrettin Hoca'nın fıkrasındaki gibi. «Daha gidelim mi?» diye sesleniyorduk. Sesini yükseltiyordu. «Öteye, öteye, kapının yanına.» Ve sağ eliyle. cezalandırıldığımız noktayı işaret ediyordu. Her ay beş-altı kez oynanan bu film bizi zevkten delirtiyordu.

Sandalyesini söverek değiştiriyordu. Ceketini çıkartıyordu. Kollarını sıvıyordu. Saçlarını tarıyordu. Kahve söylüyordu. Kahveyle birlikte şansı değişir gibi olunca «Kahvesizliktenmiş. Arabım gülmeye başladı artık. Oğlum Edip, seni İsmet Paşa bile kurtaramaz. Buna mars derler. Seni bir kere daha Marsilya'ya vali Şam'a kaymakam yaptım mı, işin bitiktir,» diyordu. Öfkesi, coşkun bir sevince dönüşüyordu. Davranışları yumuşuyordu. Kırdığını sandığı bizlere «Canınız ne isterse için. Nasıl olsa paraları Edip verecek.» sözlerini ederek gönüllerimizi alıyordu.

Edip Cansever, beni göstererek, «Peki ama bu niye gülüyor?» diyordu.

Orhan Kemal omuzumu okşuyordu. «Tokanma yeğenime. O tavla maçlarının milli seyircisidir.»

Kendisi iki, Edip Cansever dört olmuşsa, ellerini birbirine sürterdi. «Dörtte kalan dertte kalır.»

Orhan Kemal'in resmine bakıyordum.

Kitapları, gazeteleri, eski Türkçe müsvetteleri, gözlüklerini burnunun ucuna indirerek okuyordu. Bu pozdan hoşlanıyordu ve çizdiği bu resmi görsünler, ilgilensinler istiyordu. «İhtiyarlığa özeniyorsun galiba üstad?» diyordum.

«Ben hiçbir zaman ihtiyarlamayacağım.»

«Nasıl yapacaksın bu işi? Genç kalmanın sırrını mı buldun yoksa?»

«Buldum ama sana vermeyeceğim.»

«Sen Dorian Grey misin?»

«Temiz konuş. Dorian Grey sensin!»

Gülüyorduk. «Şaka bir yana, zaman göz açıp kapayana kadar geçiyor yegenim. Delikanlılığımdaki yüzümü, bir iki küçük resim olmasa hatırlamayacağım. Şimdiki yüzümün ne zaman meydana geldiğini bilmiyorum. Ama zaman zaman yadırgasam bile alıştım bu yüze.»

«Nasıl bir yüz isterdin peki?»

«Beğendiğim bazı yüzler var. O yüzlerden biri benim

«Diyelim oldu, ne değişirdi?»

olabilirdi.»

«Çok şey. Gösterilen ilgi artacaktı ve bazı küçük sıkıntılar içime yerleşmeyecekti.»

«Sen çirkin değilsin ki... Yakışıklısın. Yüzün de anlamlı.»

«Öyle ama, aynaya baktığımda yüzümü gövdeme yakıştıramıyorum. İğretiymiş gibi duruyor, benim değilmiş gibi geliyor. O sahip olmak istediğim yüzleri görüyorum ve üzülüyorum.»

«Sen her kompleksi yenmiş durumdasın. Okuyucuların, arkadaşların için yüzünün biçimi değil, varlığın önemli. Beynin, yaratıcılığın, topluma verdiklerin önemli.»

«Evet, ama o istek durmadan rahatsız ediyor beni.»

«Keşke benim yüzüm de senin yüzün gibi anlamlı olsaydı! Çarpıcı, etkileyici bir yüzün var.»

Gülümsemişti. «Sahi mi söylüyorsun?»

«Elbet sahi. Artist gibisin.»

Göğsü kabarıyordu. «Her sanatçı bir artisttir. (Ar) Fransızca sanat demektir. Sanatla uğraşan kimseye de — artist — derler.»

Bu tanımı pek çok kez tekrarladığı için bıyık altından gülümsüyordum. «Mersi...»

Alayıma, şakayla karşılık veriyordu. «Kaşınıyorsun galiba.»

«Aman üstad, rica ederim, haddimize mi düşmüş!»

O an için sözlerimiz tükenirdi. Sessizliğe gömülürdük. Pencerenin önünden geçenleri — kafalarımızdaki kıpırtıların getirdiği tedirginlikler ya da sevinçlerle — seyrederdik. Seyretmekten de sıkılırdık sonra. «Eee, napıyoruk?»

«Bilmem. İstersen kalkıp şöyle Kapalıçarşı'ya doğru bir uzanalım.»

«İyi olur ya, biz kalkar kalkmaz densizin biri yerimize otururbut Hem Arap Talât nerdeyse düşer.»

Talât Kılıç, dimdik yürüyüşüyle girerdi İkbal Kıraathanesine. Orhan Kemal'in gözlerinin içi aydınlanırdı. «Ahan düştü seninki. İti an taşı eline al!»

«Kim? Ben mi itim?» diyordu Talât Kılıç.

«Elbet sen.»

Talât Kılıç, ellerini havaya kaldırırdı. «Raşit, uçarım ha!»

«Uçmaktan başka bir marifetin yok ki. Eşşeğe — marifetin ne? — demişler, kuyruğunu kaldırmış, zart çekmiş.» diyordu Orhan Kemal ve sesini yükseltirken bana göz kırpıyordu. «Tasfiye, tasfiye.» Bu aramızda öteden beri oynadığımız ve tad aldığımız bir oyundu. Talât Kılıç'a kızdığımız zaman hemen onu uzaklaştırmak ister, «Bunu tasfiye edelim.» derdik.

«Başlarım tasfiyenize... bir blum kopturak mı Raşida.» diyordu Talât Kılıç.

«Kopturak nolacağsa.»

«Kâat çalmak yok ama.» diyordum.

Gülüyordu. Talât Kılıç. «İhsan'la oynasak çalarım, ama sizlerle oynarken çalmam.»

«İt bok yemekten vazgeçmez ya, neyse.» diyordu Orhan Kemal.

«Raşid, bacını gıdıklarım ha.»

Bu coşkuyla (elli iki) yi isterdik; birer de şekerli kahve söylerdik. Orhan Kemal, fincana bir damla su kor, telvenin dibe çökmesini beklerdi. Bilinmez nasıl bir ölçüyle içme zamanının geldiğini hesaplardı ve o zaman tamamlanınca, kulpundan tuttuğu fincanı ağzına götürürdü. «Tiryakiyi hoşnut eder kahvenin kaynaması, Erkek eşşeği baştan çıkarır sıpanın oynaması... Kahvenin köşesi, kömürün meşesi, kadının Ayşe'si makbuldur. Öğrenin bunları. Hıyarlığın lüzumu yok.» sözleriyle. Bin bir espri ve şakayla renkleniyordu oyunumuz. Ondaki zevki bölüşüyor, bütün ayrıntılarıyla yaşıyorduk. Kimi zaman Talât Kılıç'la anlaşırdık gizlice, Orhan Kemal'i - makasa - alırdık; blumleri peşpeşe sıralardık. Deli olurdu. Bağırıp çağırır, şanssızlığına, şansımıza söver, kâğıtları hışımla atar ve kalkardı. «Oynamıyorum arkadaş.» Yalvarıp yakarırdık. Sayıları sileceğimizi, sıfırdan başlayacağımızı söylerdik. Tekrar masaya oturtuncaya kadar akla karayı seçerdik, göbeğimiz çatlardı. Kâğıtları iyi gelince çenesi açılırdı. Ha bire yüklenirdi bize. Kimi zaman da - ikisi - birleşir, beni tuzağa düşürürlerdi. Ama ben tuzağı sonradan farkediyordum. Talât Kılıç'a saldırıyordum. Sövgülü sözcükleri bile, güldürü öğesi ağır basanlardan seçtiğim için Orhan Kemal katılırdı gülmekten; kabarık saçlarını göstererek «Papaza bak papaza. Balon gibi şişti.» derdi. Şişiyordum gerçekten. Şiştikçe de kaybediyordum ve birden Talât Kılıç'ın bir sürü kâğıtla oynadığını seziyor, üstünü başını aramaya koyuluyordum tabanca-bıçak arayan polisler gibi. Ceketinin yenlerine sakladığı, dizlerinin üstüne koyduğu kâğıtları bulup çıkarıyor, «Oynamıyorum!» diyordum. Bu kez, onlar bana yalvarıyorlardı.

Derken kalkardık. İhsan Hasırcı ile Nurer Uğurlu'nun bir yerlerden çıkıp geleceklerini düşünerek çabuk çabuk ve - arka yollardan - Adana Kebabevine yönelirdik. O, ortamızdaydı. Biz muhafızları gibiydik. Kollarımıza girer-

di. «Üç Silâhşör müyük?» derdi. «Heye.» karşılığını verirdi Talât Kılıç ağzını yayarak.

«Heye mi heyemsi mi?»

«Heyė Raşida.»

Birden Talât Kılıç'ın kolundan çıkar, «Önden yürü bakalım, bu ne laubalilik.» derdi.

Talât Kılıç, ayak parmakları üzerinde dikilir. «Raşid, süserim ha.» derdi.

Orhan Kemal, kulağıma «Bak şimdi ne yapacağım.» derdi ve içtiği sigaranın dumanı, sol omuz boşluğundan geçip yüzümüzü yaladığı, burnumuza kötü kötü koktuğu için öfkelendiğimiz Talât'a, çelme takardı. Böyle bir şeyi aklının köşesinden geçirmeyen ve kendini salarak yürüyen Talât, sendeler, kapaklanır gibi olur, düşmekten, ya bana ya da yanından geçen birine tutunarak kurtulurdu. «Ayıp oğlum Raşit, gören ne demez.» derdi.

«Düz caddede yürümesini bilmeyen bu herif hangi ormandan gelmiş derler.»

«Hüs lan!» diye Talât, Orhan Kemal gene çelme takmasın diye üç-dört metre ilerden yürür ya da kendisine yapılanı — bize — yapmak amacıyla arkada kalırdı.

Sık sık başımızı çevirirdik, uyanıklığımızı yitirmezdik ve Talât'a çelme takma fırsatını vermezdik.

Karşılaştığımız kimseler, «Nereye böyle?» diye sorarlardı. «Adana Kebabevine» demezdik. Kafadan atardık; davranışlarıyla bakışlarıyla belirttikleri hayranlığı, — bizimle olma — isteklerini, anlamazlıktan gelirdik. Bazıları sakız gibi yapışırdı. Bir türlü yakalarımızı kurtaramazdık ellerinden. Öfkeden kudururduk. Çok önemil bir işimizin olduğunu ileri sürer ya da gelmeyi göze alamayacakları uzaklardaki bir yerin adını söylerdik. Gene atlatamazsak «Evlere gidiyoruz.» derdik ve Adana Kebabevinde buluşmak üzere — orda — ayrılırdık. Köpürüyordu Orhan Kemal. «Ne kendini bilmez herifler yahu! Nereye gidiyormuşuz? Size ne? Mecbur muyuz söylemeye? Biz size soruyor muyuz? Üçümüzden başkasına tahammülüm yok. İstemiyorum oğlum, dördüncüyü istemiyo-

rum. Gecemiz piç oluyor. Bizim dünyamıza giremez onlar? Dilimizden anlamazlar.»

«Doğru abi.» diyordum, «Yanlış yorumluyorlar her şeyi. İçtenliğimizi yanlış yorumluyorlar ve derhal laubalileşiyorlar. Sırrını sadece kendimizin bildiği bir dokusu var ilişkilerimizin ve bu sırrı da onlara anlatmak zorunda değiliz.»

Talât Kılıç, dürtüyordu Orhan Kemal'i, «Seninki gene büyük laflar ediyor.»

«Sululuk yapma! Yalan mı? Hem niye ben vaktimi onların zevzeklikleriyle öldüreyim? Dördüncünün sesini duydum mu tepem atıyor?»

Talât Kılıç, sağ elini Orhan Kemal'in bıyıklarına yaklaştırıyor, «Kes lan. Kaçtan aşağı olmaz.» diyordu.

Ve Orhan Kemal, bana dönüyordu. «Seni dövmek lâzım. Arap denen Farsak'ı başıma belâ eden sensin.»

«Rica etti. Ayaklarıma kapandı. Biliyorsun ben yufka yüreklinin biriyim, dayanamadım.»

«Öyle mi lan? Essah mı? Ayaklarının altını mı öptün?»

«Seni getiren gemicinin anasını avradını...» diye başlıyordu Talât Kılıç. Balkanlardan Türkiye'ye Cumhuriyet kurulduktan birkaç yıl sonra göç edenleri Draç ya da Gülcemal vapurları taşıdığı için böyle söylüyordu Talât Kılıç. Ailesi de Buhara'dan develerle Adana'ya göç ettiği halde göçmenleri sevmezdi ama biz, — hariç — tik. Çünkü aslımız Balkanlı olmasına karşın Anadolu'da doğmuştuk.

Kebabevinde — hoşumuza giden — içtenlikli gösterilerle karşılanırdık. Masamız, Antep işi — ezme — salatasıyla, hıyarı iri iri doğranmış, üstüne kuru naneyle sumak ekilmiş, bir de zeytinyağı ile sirke gezdirilmiş cacıkla, humusla. beyaz peynirle, kavunla, su ve yeni rakıyla donatılıyordu. Orhan Kemal'le Talât Kılıç, rakıya su katarlardı. Orhan Kemal, ayrıca buz isterdi. Talât Kılıç'ın (galsama dediğimiz) bademcikleri en hafif bir soğuk algınlığında şiştiği ve öksürüklü-aksırıklı hastalığı bir hafta sürdüğü için buza yanaşmazdı.

«Ben iki dubleden fazla içmeyeceğim.» diyordu Orhan Kemal.

«İstersen hiç içme. İçkide ısrar olmaz.» diyordu Talât Kılıç.

Orhan Kemal, Talât Kılıç'ın bıyıklarını çekiyordu. «Etmezsin tabii, etmezsin? Edersen sana rakı olmazdı da ondan...»

«Bırak lan bıyığımı... Lan Raşit, çok sadistsin beee!»

«Neyim, neyim?»

Talât Kılıç kaşlarını kaldırır, Ermeni gelini gibi süzülürdü. «Sadist.»

«Şaka maka kültürü artıyor.» diyordu Orhan Kemal.

«Sayenizde.» diyordu Talât Kılıç ve kahkahayı basıyordu.

«Bu kıyak kaçtı işte. Tokan hele tokan...» diyordu Orhan Kemal, sivri yüzünü geren tatlı bir gülümsemeyle ve taşı gediğine koyan Talât Kılıç'ı kutlamak için elini uzatıyordu.

Bardaklarımızı tokuşturuyorduk.

«En kötü günümüz böyle olsun.» diyordum.

«Hiç kötü gün olmasın.» diyordu Orhan Kemal.

Belleklerimizde kökleşmiş — büyük devinim — e el atardık ve zincirinden boşalacağı anı, ağlamayı andıran havlamalarıyla bekleyen bir köpek gibi, her saniye dışarıya fırlamak için işaret bekleyen anılardan söz etmeye başlardık. Unutulmaz ve çok boyutlu resimler çizerdik. Cümlelerimiz, iyi bir şairin yıllarca aradığı ama bir türlü bulamadığı şiirsel örgülere bürünürdü ve hemen belirip yiten şimşek gibi birkaç mısra içimizden doğar, kulaklarımıza ulaşarak gene içlerimizdeki karanlıkları aydınlatırdı. Hüznü, bakışlarımızla, seslerimizle, dudaklarımızdan ağır ağır dökülen ıslak sözcüklerle, somutlaştırırdık; özlemi, aşkı, ayrılığı, yenilgiyi, ölümü ve umutsuzluğu içeren şarkılarla ömrünü uzatırdık. Bizi terketmemesi, içlerimizi kurutan ve çöle döndüren güçlere bırakmaması için elimizden geleni yapardık. Susardık. Sessizliğin gri ve ağdalı denizlerinde yüzerdik. Derken bu bitmesini

istemediğimiz hüznün bizi sürüklediği yalnızlıklar evreninden ansızın sıkılırdık... depremden kaçanlar örneği kaçardık ve büyük olayların —Defteri—ni açardık. O defterde yazılı bulunan kavgalarımız, yaralanan ve korunan onurlarımız, başarılarımız, başarısızlıklarımız, kadınlarla olan ilişkilerimiz, arkadaşlarımız sergilenirdi... Kalleşlikler, ihanetler, namussuzluklar ve aldatmalar, huzurlu yüreklerimizi öfkeyle, hınçla, öçle doldururdu. Dilimizin makamı değişirdi. Dişli, kesici sözcüklerin oluşturduğu bir metni sahnelerdik.

Ve yorulurduk.

İçkiyi ön plana çıkarırdık birden. Bir süre, mezelerle, çevremizle ilgilenirdik. Bu da biterdi. Gene anılara sığınırdık. Orhan Kemal, yirmi yılını İstanbul'da geçirmesine karşın hiçbir zaman unutamadığı, — unutma — ne demek, her an lehçesini, geleneklerini, göreneklerini, esprilerini, deyişlerini yaşadığı ve yapıtlarında yaşattığı Adana'ya dönerdi ansızın. Duvarcı Celâl hikâyesinin geçtiği — Avakçı —da bardağı beş kuruştan, adamı, — barsaklarına beton dökülmüş gibi — kabız yapan afyonlu şarap içerdi. Partinin tek odasını süpürür, masanın tozunu alırdı. Şehirden çok uzakta, polisin kuşkusunu uyandırmayacak bir yerde, gecelerce süren toplantılarda, bir muhasiplik zimmetinde bulunan bir motosiklet kadavrası üstüne yapılan tartışmaları, suçlamaları ve takınılan — önemli adam — tavırlarını eleştirirdi. Bir yandan siyasayla uğraşırken, — halka — temelsiz bir bilinç aşılamaya çalışırken, bir yandan da kocakarı ilaçlarıyla ve o ilaçların naturel etkisiyle kendinden geçen babası ünlü Avukat Abdülkadir Kemalî Beyle yaptığı kavgaları ve ona hiçliğini duyurduğu, «Sen haklıymışsın oğlum, hakikati çok geç anladım.» dedirten trajik anı, yüksek sesle ve yengi kazanmışların coşkusuyla anlatırdı. Fabrikada kâtiplik yaparken fabrikanın en güzel kızı Nuriye Hanıma abayı yakışını, (ailesinin) olmazlanmasına aldırmayarak evlenişini anlatırdı. Nurullah Ataç'la tanışmalarını; yazları suyu azalan ve yer yer çakıllıklar, kumluklar beliren, kışları coşan ırmağın kenarında, şırıltıları dinleyerek kol kola gezinmelerini, Ataç'ın, o dönemde yapılan sanatı, ambalajı süslü ama içi boş bir kutuya benzettiğini, hikâyelerine hayran olduğunu anlatırdı. O zaman folklorla uğraşan ve uzun şiirler yazan Yaşar Kemal'le olan (ona istidacı Kör Kemal derdi) sıcak ilişkilerini, Yaşar Kemal'in sıralı sırasız evine geceyarıları, dağdan yuvarlanan bir çığ gibi gelmesini, «Ağa, aga...» sözcükleriyle çağlayanlar gibi konuşmasını sürdürürken tırnaklarının çevresindeki etleri kemirişini, anlatırdı. Bursa hapishanesinde yatarken kendisi gibi — iddialı — bir şair olan

Teğmen Çakal İzzet'le birlikte, Nazım Hikmet'in geleceğini işitir işitmez nasıl heyecanlandıklarını, şiirlerini sunmak için nasıl fırsat kolladıklarını anlatırdı. Yedigün dergisinde Vedia Nesin imzasıyla şiirleri yayınlanan Aziz Nesin'e nasıl âşık olduğunu anlatırdı. Anlatmaktan bıkınca da «Neyse, siktiret, dalgamıza bakalım.» derdi.

İçerdik.

Ve Talât Kılıç'la ben, kafalarımız biraz dumanlanınca, anılaşanlarla halen yaşamakta olduğumuz aşklarımıza geçerdik. Abartmalı, süslü bir dil kullanırdık. Kimi zaman da abartmayı, süsü bir yana iter, olguyu hiçbir şey eklemeden, saptırmadan, bir gerilime dört gerilim katmadan dökerdik ortaya. Aptallıklarımızı, açıkgözlüklerimizi, kurnazlıklarımızı, yiğitliklerimizi, korkaklıklarımızı, yenilgilerimizi, acılarımızı; sosyal, ekonomik, psikolojik baskılar altında inlediğimiz günleri sıralardık. O, vaktinde — çeşitli olanaksızlıklardan ötürü — değerlendiremediğimiz fırsatların varlıklarımızda açtığı derin yaralardan, (bitmez tükenmezliği bir yana) gün geçtikçe boyutları değişen ve etki alanı genişleyen kayıplarımızdan söz ederdik. Seslerimiz titrerdi. Gözlerimiz dolardı. Duyarlığımızı ciddiye alırdı, «Tokan hele tokan.» derdi Orhan Kemal bardağını bardaklarımıza dokundururdu.

O karanlık hava dağılır dağılmaz tekrar gülme kaynaklarına yönelirdik.

Orhan Kemal'in resmine bakıyordum.

Sivri yüzünden ve zekâyla parlayan gözlerinden (ki o gözlerin içi sıcak ve gülümseyen içtenlikli bakışlarla doluydu ama işleri ters gitti mi o bakışlar sertleşirdi.) ötürü — Tilki — derdim. Talât Kılıç, sadece kendi aramızda alabildiğine kullandığı — Adana ağzı —yla, «Allama dilkiye benziyon, kirve.» derdi. Bu benzetmeden hoşlanırdı. Sağına soluna bakmadan iştahla kebab yiyen bir köylü gördü mü gülümser, «Alamadınnıya bak, nasıl yutuyor fıkara. Sanki biri önünden kapacakmış gibi.» derdi. Kaba, saf, üstü başı dökülen ama sapasağlam köylülere, ırgatlara, işçilere taktığı bir sıfattı bu ve — biz — anlamı-

nı bilmezdik; belki kendisi de açıklayamazdı. Sorup öğrenmeden benimsemiş, kullanır olmuştuk.

«Abooovvv!» derdi Talât Kılıç, bıyıklarını burardı. «O ne Raşit?»

«Pehlivan Ali'ye benzemiyor mu? Bak, bak pideleri nasıl yırtıyor.» derdi Orhan Kemal.

«Aynen Pehlivan Ali.» derdi Talât Kılıç.

Galata köprüsünde, sırtlarına yorganlarını vurarak gelen gurbetçileri göstererek, «Seninkiler geliyor abi.» derdim.

«Aslan vatandaşlarımız, efendilerimiz.» derdi ve onları özlemiş gibi yüzlerini dikkatle incelerdi. Aslında bu inceleme, bir roman ya da bir hikâye pasajının kalın çizgili çalışmasıydı. «Kanlarına girmiştir biri. — İstanbul'un taşı toprağı altındır — demiştir, sevketmiştir buraya... Şimdi nereye gider bilir misiniz bunlar? Dooru Küçükpazar'daki bekâr evlerine.»

Onların o umut dolu yürüyüşlerini, çok şey göre göre şaşkınlıktan büyüyecek ve kirlenecek gözlerini, birbirlerini yitirmekten korktukları için elele tutuşmalarını en güvendiklerinin konuşmasını can kulağıyla dinlemelerini ve geleceği, binbir engelle, zorlukla dolu bir yaşama sürüklenmelerini yüreklerimiz burkularak seyrederdik.

«O dinledikleri bunların hemşerisi, Haydarpaşa'da o karşılamış anlaşılan, Şimdi burda — dillerine, bellerine, ellerine mukaat olacaklar — ve köydekilere para yollayacaklar.» derdi.

«Pehlivan Ali de öyle diyordu.»

«Hayır. Pehlivan Ali, — emmim dir ki.. — diye söze başlardı.»

Orhan Kemal'in resmine bakıyordum.

Alnında dört derin çizgi vardı ve fotoğrafçıya «Çabuk çek, işim var. Gene pezevenk kovalamaya gideceğim.» dercesine bakmıştı. Birisiyle iş konusunda görüşme, alacaklarını alma işlemine — pezevenk kovalama — adını takmıştı.

Orhan Kemal'in resmine bakıyordum.

«Havamız kıyak, mangırımız da var, iki dene furak mı yeğenim?» derdi.

«Arap gelsin ki tadı çıksın.»

«Arap, Arap, Arap!.. Yeter yahu! Arapsız bir gece geçirmek istiyorum!» derdi.

«Mümkün değil. O her yerde hazır ve nazırdır. Elbisemiz, ayakkabımız gibidir. Dilimizin yarısı onundur.»

«Doğru yeğenim. Hangi konuyu açsak Arap'la karşılaşırız. Mutlaka bir yanı vardır orda,» derdi.

«İyi ya da kötü bütün örneklemelerde ona başvuruyoruz.»

Heyecanlanırdı. «Bu gece Arab'ı yiyek mi?»

«Heye, yiyek ağa.»

Kendi sözlerine gülerdi. «Kart ulan o. Derisi köselc gibi, yenir mi?»

«Pişiririz. Haşlarız o kırk gün kaynamayan kaz gibi.»

Şakacıktan Talât Kılıç'ı savunmaya kalkışırdı. «Arap kaz mı yani?»

«Ben öyle bir şey söylemedim. Oyun bozanlık yapma.»

«Araba diycem ki — oğlum Arap — diycem, — Buyruk sana kaz dedi.»

«Yaparsın yaparsın. Senden her şey umulur; dünyayı birbirine katarsın.»

Bu özelliğinin bilinmesinden ve kendisinin kişiliğini tanımlarken kullanılmasından hoşlanırdı; alacağı karşılıkların varlığına sızdıracağı tadı çoğaltmak amacıyla kışkırtıcılığını sürdürürdü. «Sen Araptan korkmaz mısın yani?»

Göğsümü şişirdim ve külhanbeylerini taklit ederek, «Benim Arap gibi dört leşim var.» derdim, parmaklarımla da gösterirdim. Külhanbeylerin güçlülüğü, büyüklüğü, öldürdükleri, yaraladıkları adamların çokluğuyla ölçülürdü.

«Ne, ne, neee!» derdi gülerek.

«Bir yumrukta yere sererim ve ayağımı göğsüne basıp resim çektiririm.»

«Hangi ayağınla?»

«Arka.»

Gülerdi. «Aferin, şaka dilini iyi biliyorsun.»

«Mil mersi bay üstad,» derdim.

«Bırak taşgalayı, Arap Aslan mı diyon?»

«Niye durup dururken Araba sövdürüyorsun?»

«Bu benim zevkim oğlum. Zevk alâ zevk!.. Hadi Arabı tasfiye edelim.»

«Edelim.»

«Geldiği zaman hiç yüz vermeyelim. Konuşmayalım.»

«Numara yaptığımızı anlar. Hem sonra sen kendini tutamazsın, gülersin.»

«Gülerim heye. Rol yapmasını hiç beceremem.»

«Gülmezsen biraz dalga geçeriz.»

«Gülmeycem lan, peki.» derdi. «Kaşlarımı çatacam, surat asacam. Ya sen ne yapacaksın?»

«O senden yüz bulamayınca bana yılışacak, — Beni rahat bırak — diyecem. — Yokbee — diyecek. Hiç istifimi bozmayacam, — Sululuk yapma — diyecem. İkimizi de şöyle bir sözecek, — Biçiminizden başların ha — diyecek ve oturacak masaya, — Annadın bakalım kaçtan aşağı olmaz — diyecek. Biz de dayanamayıp güleceğiz.»

«Doğru, öyle olacak. Onu kızdıracak bir şeyler bulalım.»

«Kızdıracak şeyler çok.» Talât Kılıç'ın bana anlattığı, (Orhan Kemal'e söyleme tiye alır,) diye tembihlediği gerçeği açıklardım. «Sen Arabın Adana'da şoför muavinliği yaptığını biliyor musun?»

Gözleri yeni bir şey işitmenin zevkiyle parlardı, başını yaklaştırırdı, «Eeee, annat hele annat!» derdi.

«Yalnız benden duyduğunu söylemiyeceksin. Şoförü tanıdığını, onun anlattığını söyleyeceksin, tamam mı?»

«Tamam. Oğlum Arap, bu akşam seni elimizden Allah bile kurtaramaz.» derdi ve avuçlarını birbirine sürterdi sevinçle.

Talât Kılıç görünür görünmez Orhan Kemal bana

göz kırpardı, «Selâm annadın mı.» diyen Talât'a, «Otur şuraya!» diye buyururdu ciddi ciddi.

Talât, bir şeylerin — tezgâhlandığını — sezerdi, «Nolmuş ki?» derdi.

«Niye lan sakladın benden şoför muavinliği yaptığını?»

Talât Kılıç, bana bakardı, «Bu Draçlı mı gevezelik etti?»

«Oğlanın günahını alma, ağzını bile açmadı. Ustanla karşılaştım.»

Talât laubalileşirdi, «Oğlan mı ki?»

«Su koyverme! Sana insan gibi soru sorduk. Cevap ver bakalım?»

«Ben muavinlik yapmadım.» derdi Talât, kurduğumuz tuzağı bozmak için.

«İnkâr etme.» derdi Orhan Kemal, «Şoför benim eski arkadaşım.»

«Hangi şoför? Adam öleli yıllar oldu, kemikleri bile kalmamıştır.»

Orhan Kemal, dipdiri bir kahkaha savururdu, «Ahan ahan, kendi ayağınla düştün. Demek ki doğruymuş.»

«Gülcemal vapuru bunları Draç'tan getirirken yan yatmış ama batmamış.» derdi Talât Kılıç bana bakmadan, «Memleketi... ma... te boğdular Allahıma.»

«Sen beni bırak da muavinlik yaptığını, Belemedik tonelinde nasıl gecelediğinizi anlat erkeksen.» derdim.

«Ne? Belemedik tonelinden mi geçmişler?»

«Oraya geldiklerinde gece bastırmış...» derdim, «Yanyana uzanmışlar çimenlere.»

«Oğlum Arap essah mı Buyruğun dedikleri?»

«Sımarlarsan anlatırım.»

«Sen sımarlıyacaksın.» derdim.

«Ben sımarlayamam arkadaş. Anam bana cep dikmemiş.» derdi Talât.

«Cep mi dikmemiş? Bu gece gecelerden biri olacak. Kalkın lan, muzaharafat takımı gelmeden tüyelim burdan.»

Kalkardık ve kıraathanedeki neşeyi çoğalta çoğalta Adana Kebabevine doğru yürürdük.

Birden sıkıntı bastı içimi. Boğulur gibi oldum. Yaktığım sigara, kabaran duygularımı, uyanmış düşüncelerimi, belleğime üşüşen anıları gerilere itemedi. Gazeteyi katladım. Kahvenin parasını verdim ve tanıdıklarıma Orhan Kemal'i anlatmak üzere yola çıktım.

(26.8.1975)

BİZLER

Tanıştığımız 1953 yılından hayata gözlerini yumduğu 1970 yılına kadar (araya giren bazı önemsiz tatsızlıkları, alınganlıkları, hemen giderilmesi gereken anlaşmazlıkların çocukça inatlaşmamız yüzünden dargınlığa dönüşmelerini bir yana bırakırsak) geceli gündüzlü, bayramlı seyranlı, mitingli, darbeli, eğlenceli vb. tam on yedi yıl, kopmadan sürdü arkadaşlığımız. Birçok görünür görünmez engelleri dirençle, hınçla aşarak kendimize, çevremize, toplumumuza kattığımız, daha da katacağımızı umduğumuz zengin deneyler kazanarak ve olgunlukların doruklarındaki gerçek ilişki billurlaşmalarını tadarak güçlendi birlikteliğimiz. Kavgalı, gürültülü, davalı çıkarların ötesinde art niyetsiz, içtenlikli bir birliktelikti bu. Birbirimize, anlaştığımız belli başlı noktalardaki uyumları diri tutmak, bu manevi alışverişin sınırlarını genişletmek için bağlıydık. Sevgi egemendi varlıklarımıza; erdemlerimizi yücelten, kusurlarımızı, yanlışlıklarımızı düzeltmeye yönelik hafif eleştiriler, tutumlar egemendi eylemlerimize... yardımlar, korumalar, yabancılara, düşmanlara karşı savunmalar da egemendi.

Sürekli düşünüyor, sürekli birbirimizin geçmişine ve yaşanan günlerine ilişkin hikâyeler anlatıyor, giderek ya da telefonlaşarak birbirimizi arıyor, sürekli düşlerimizde görüyorduk.

Karılarımız da tanıklıklarıyla, ahbaplıklarıyla pekiştiriyorlardı dostluklarımızı.

Ben'le Talât Kılıç (Orhan Kemal'in hemşehrisi, benim asker arkadaşım olan bir memurdu, sanatçı falan değildi) Toprak Mahsulleri Ofisi'nde çalışıyorduk. Biz Taşlıtarla'dan otobüs, minibüs, dolmuş ne bulursak, Orhan Kemal de yürüye yürüye Cibali'den Nuruosmaniye'ye gelerek sabahın yedibuçuğunda İkbal Kıraathanesinde ya da başka bir kahvede, kahvelerde birbirimize —Merhaba— derdik. (Bir süre de Eyüp vapur iskelesinin bitişiğindeki çay bahçesine dadanmıştık; saat dokuzda üçümüzü Galata Köprüsü'nün Haliç rıhtımına usulca bırakacak minyatür vapur kalkana kadar adını — Sabahiye — koyduğumuz kısa süreli, geçici bir arada bulunuşumuzun keyfini çıkartmıştık.) Demli çayları, arkadan da orta şekerli kahvelerimizi yudumlarken birbirimizin dışında, evlerimizde yaşadığımız geceyi sergiler, bazı özel durumların raporlarını sunardık ve sunar sunmaz da erkekliklerimizi, güçlerimizi alaya alırdık. Orhan Kemal, bir dergiye, bir ga-

zeteye verip hemen para — tahvil — edeceği (tahvil sözcüğü onundur) kısa hikâyeleri okumaya koyulurdu. (İstese de uzun hikâye yazamazdı. Çünkü dergiler, gazeteler yazı siparişinde — bu sözcük de onundur — bulunurken kaç sayfa olacağını belirtirlerdi. Orhan Kemal'in küçük hikâyede ısrar etmesi, büyük hikâyeyle ilgilenmemesi diye bir sorun yoktur da küçük hikâye yazmaya itilmesi, zorlanması vardır. Çehov, Gorki, O. Henry de öyledir; yüzlerce küçük hikâyeyi onlara gazete, dergi koşulları ürettirmiştir.) Kolay yazılmış izlenimini uyandıran hikâyeleri, toplumsal, bireysel çatışmaları, davranışları açıklanan psikolojik bir sarsıntıyı, işsizlikleri, yoksullukları, kandırılan ve kötü yola itilen kadınlarla küçük kızların yürekler paralayan hallerini yansıtırdı bol, sıkmayan ko nuşmalarla. Kimi zaman da saat dörtlerde uyanıp mahallelilerin, henüz karanlıkla sarmaş dolaş olan sessizliği yırtmadan önceki o harika ıssızlıktan yararlanarak daktiloda yazdığı bir romandan hataları düzeltilmemiş bir iki paragrafı, bir bölümü aktarırdı. Düşüncelerimizi sorardı. Talât'la ben, beğendiklerimizi yüksek sesle, görkemli gösterilerle över, bir cümbüş havası yaratırdık, ama az beğendiklerimizi ya da hiç beğenmediklerimizi, hışmından korktuğumuz için «Eh, fena değil.» sözleriyle belirtirdik. Kızardı, köpürürdü, sinirlenirdi, anlayışsızlıkla, cahillikle suçlardı olumsuz eleştirilerden hoşlanmadığı, en güzel, en etkili yapıtları yazdığına inandığı için. Derken, kendisini ilgilendiren konuların en başındaki bu konuyu ayrıntılarla açar, yayar, yeteneğini, çabalarını görmezlikten gelen ya da edebiyattan silmek istercesine kıyasıya yüklenen eleştirmenleri ajan, düşman, satılık diye nitelendirirdi. Kapkara, burnundan kıl aldırmadığı bir günündeyse ve çocuklarına, karısına, ortama, dengesizliklere öfkelenmişse; geçmişte kendisine yapılan, yapıldığı anda karşılık veremediği bir haksızlığı anımsamışsa bağırır, çağırır, ünle birlikte acı üstüne acı getiren, hiç eksilmeyen ekonomik sıkıntılarını gideremeyen yazarlığını yerden yere çalar, «Keşke bir manav olsaydım!» dileğiyle

kabaran kızgınlığını yatıştırırdı. Bir sigara, bir çay içerdi ve yeniden kükrerdi: Kitaplarını az bir parayla kapatmaya çalışan yayımcılara, boyuna atlatan, boyuna mazeretler göstererek verecekleri birkaç lirayı erteleyen ve Beyoğlu sokaklarında boyuna peşlerinden koşturan karacahil, sadist, ahlâksız, düzenbaz filmcilere yıldırımlar yağdırırdı.

Sonra ya Karaköy'e kadar yürür, biz daireye giderdik, Orhan Kemal tünele atlayarak Beyoğlu'na çıkardı, ya da akşam saat beşbuçukta görüşmek üzere Cağaloğlu'nda vedalaşırdık. Orhan Kemal'in kitapçılara, Cumhuriyet gazetesine uğrayacağını, kimseyi bulamazsa Cibali'ye döneceğini, makinenin başına geçerek öğle yemeğine kadar yazacağını, yemek üstüne derin bir uyku çekeceğini, bizi dinlenmiş olarak karşılayacağını bilirdik.

Akşamları genellikle Adana Kebabevinde otururduk paramız varsa, Orhan Kemal bir yerlerden yüklüce bir şey ele geçirmişse... yoksa, İkbal'de biraz oyun oynar, güler, söyler, evlerimizin yolunu tutardık. Bu durum aksamadan tekrarlanırdı. Beyoğlu, Karaköy, Cibali, Sirkeci, Kumkapı ve Cağaloğlu semtlerinden oluşmuştu yaşadığımız dünya, evren. Biz oraların bireyleri, insanlarıydık; oraların insanları, olayları, hareketleri, sesleri bizim malzememizdi. Herkesin bayıldığı Boğaz kıyıları, Kadıköy, Florya, Adalar falan bize yabancı bölgelerdi.

Orhan Kemal'le benim sokak tutkum büyüktü. Yaşadıklarının bilincindeki kişiler olarak bizleri bütün bir ömür evlere, işyerlerine, kahvelere, meyhanelere, sinemalara götüren sokak önemliydi. İlk sevinçlerimizi, ilk heyecanlarımızı, ilk acılarımızı, çirkin bir kadından daha çirkin sıkıntılarımızı tattığımız, çocukluk ve gençlik anılarımıza, yaşantı fışkıran yüzlerce olayla katkıda bulunduğumuz verimli birkaç sokağımız vardı. Severdik o sokakları; ayrıca sokak toplumumuzun işleyişini, ekonomik, sosyal durumunu, özünü, karakterini, sınıflar arasındaki ayrımı, kültür düzeyimizi, dilimizin çeşitli kaynaklardan beslenerek oluşmasını ve sayısız tabloyu yansıtan bir ay-

na olduğu için severdik. Bir sergiydi, bir panayırdı, bir hayat defilesiydi, yerleşim birimlerinin soluk alıp verdikleri ciğerleriydi; sanatçılara sonsuzca yiyecek üreten bir tarlaydı. Çoklarımızı demeyeceğim, yüzde yüzümüzü sarsan durumlar, hayatımızın dengeli düzenli gidişini ansızın saptıran, bozan, yüreklerimizi karanlıklarla, aydınlıklarla dolduran raslantılar... yücelten ve alçaltan tanıklıklar, sokakların ürünüydü. Sokaklardaki kaynaşmayı, gelip geçici ve kalıcı canlılıkları; fıkralık, nüktelik, hikâyelik, romanlık, piyeslik konuları Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi, kendi dönemlerinin renkleriyle, renksizlikleriyle, töre ve töredışılıklarıyla gözlerimizin önüne sermişlerdi. İstanbul ülkesinin birbirinden sevimli sokaklarını arşınlayan, oralardaki enstantaneleri, hayat birikimlerini, dram başlangıçlarını, mutluluk gülümsemelerini, kederleri ve yalnızlıkları, zavallılıkları saptayan, bellekler-de ölümsüzlüğe kavuşacak görünümler yakalayan Sait Faik, eşsiz bir sokak hikâyecisidir. Bir sokak ressamıdır, bir sokak edebiyatçısıdır, bir sokak sevdalısıdır, bir sokak uzmanıdır. Sokakları edebiyatımızın alnına çivileyen bir (Sokak Evliya Çelebisi)dir. Bu sokak yazarlığına Orhan Kemal'le ben de soyunmuştuk. Orhan Kemal işi gereği İstanbul'un belli semtlerindeki sokakları hallaç pamuğu gibi atar ve ekmek tezgâhını kurduğu sokağa, yaratıcılığının kan dolaşımını sağlayan bir damar gibi bakar, durup dinlenmeden çalışırdı; kitaplarını zenginleştiren hikâyeler üretirdi.

Sokaklar, Orhan Kemal'in pek çok hikâyesini doğuran analardı.

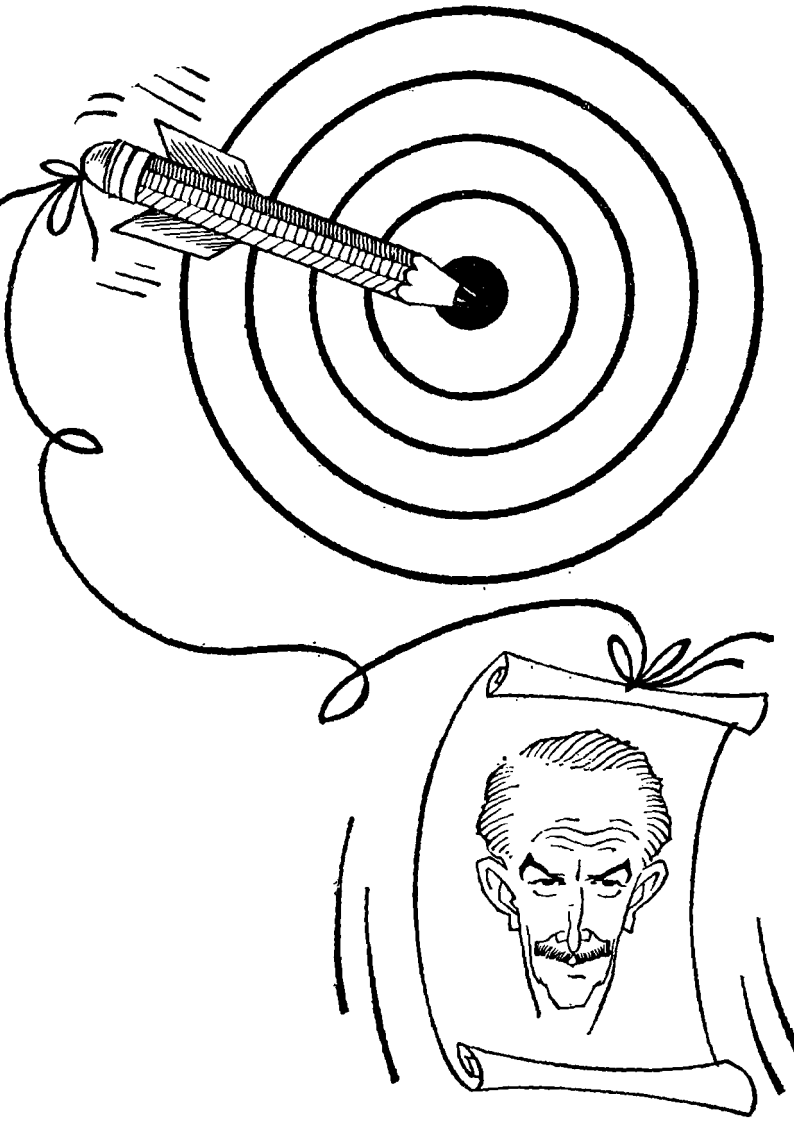
Fabrika işçisinin ve işsizlerin sorunlarını eşelemekle edebiyatımıza katkıda bulunan Orhan Kemal, kimi yapıtlarında, özellikle (Bereketli Topraklar Üzerinde'de, Hanımın Çiftliği'nde, Murtaza'da) olayları, karşıtlıkları, çelişkili düşünceleri daha iyi yansıtabilmek, etki alanlarını genişletebilmek için mizahı bir araç gibi kullanmamış, ama en sağlıklısını yapmış, yapıların bünyelerindeki doğallığa yedirmiştir. Mizah'la mizah olmayan içiçedir, bir

ağacın aynı gövdeden çıkan, ama benzemeyen dallarıdır. Ve trajiğin özündeki komik, sürekli atar bir nabız gibi.

Günlük hayatının neşeli anlarında yapıtlarındaki gibi mizahla yüklüdür... esprileri arka arkaya patlatır... ama falan durum üzerine düşürdüğü ya da düşürdüğü söylenen fıkraları ben işitmedim, yaşamadım. Nazı geçenlere takılır, karşılığını alır, karşılıklara başka karşılıklarla saldırırdı; bu arada şimşek gibi açılan bazı kıvılcımlar, dakikalarca güldürürdü bizi. Gülerdik. Ama ille de güleceğiz diye sözcüklerin, davranışların başlarını gözlerini paralamazdık.

Hayata öylesine sarılmış, öylesine kucaklamıştık ki, her an ölenler insanlığın kütüğünden sökülürken biz, sanki dünyanın, evrenin, evrenlerin ezeli ve edebi sahibiymişiz, ölümsüzlüğe şerbetli kutsal, efsanevi varlıklarmışız, kaostan beri tarihin bütün çağlarında yaşamışız, gözlerimizi kırpmadan devinmişiz, bundan sonraki çağlarda da at oynatacakmışız gibi ölümü düşünmezdik; aklımıza bir saniye bile öleceğimiz, toprağa ağacağımız gelmezdi. Çünkü hayatın, yaşamanın dehşetengiz büyüsüne kaptırmıştık kendimizi. Evet, yukarda da belirttiğim gibi yarın da, öbür gün de, daha öbür gün de yaşayacaktık, dağılmayacaktık, tükenmeyecektik. Habire buluşacak, habire rakı içecek, habire konuşacak, gülecek, sövecek, yazacak, yaratacak, sevecektik.

Bizim yazgımızla o başlangıç sona doğru (son var mı?) uzayan trajedinin, feza boşluğunu andıran boşluğuna, boşluklarına cesetlerini savurduğu zavallıların yazgıları bir değildi. Bizim yazgımız bize aitti. Biz istersek ölürdük istemezsek ölmezdik. Hele Orhan Kemal hiç ölmezdi. «Otlar ölür, bizler ölmeyiz. Bizim işimiz yaşamak Buyruk.» derken alay etmiyordu. Doğa'nın bize ayrıcalıklı davrandığına, bizi kayırdığına inanmıştı sanki. Okuduğumuz, duyduğumuz, tanıklık ettiğimiz ölümler, başka dünyaların canlılarına ilişkindi. Duygularımızı, düşüncelerimizi daha bir derinleştirmek, yoğunlaştırmak, derinliğin derinliklerini, büyüklüğün büyüklüklerini tanıtmak

için gizli güçlerin lutfuydu. Her ölüm, bilgimizi, yaratıcılığımızı, yeteneğimizi arttıracaktı.

Elbet kendimizi aldattığımızı, ne yaparsak yapalım sürüden ayrılamayacağımızı, milyarların geçtiği ve geçeceği hiç çürümeyen, hiç eskimeyen köprüden geçeceğimizi biliyorduk, ama gene de saçmalıktan başka bir şey olmayan dileklerimizin gerçekleşmesini istiyorduk. Çünkü alışmıştık hayata, çünkü çevrelerle bağlantılarımız vardı, çünkü dostlar, sevgililer, arkadaşlar, işler edinmiştik, çünkü edindiklerimizden hoşlanmıştık. Öğreniyorduk çünkü. Öğretiyorduk, üretiyorduk, üretilenlerden yararlanıyorduk. Bilgisizliklerden, görgüsüzlüklerden sıyrılıyor, ilkellikleri, canavarlıkları çiğniyor, boyuna insan kavramının içini doldurmak ve gerçek insana erişmek amacıyla çırpınıyorduk. Ve tam bütün bunları kavramışken... hayır, olamazdı. Üstünde gezindiğimiz, çimenine yattığımız, yemişini, sebzesini yediğimiz, sevdiğimiz, sevildiğimiz, dövüştüğümüz toprağın altına giremezdik.

Ama girecektik ne yazık ki... Bugün doğan çocuk ölecekti, bin yıl sonra doğacak olan da ölecekti. Bin yıllar önce doğanlar da ölmüştü.

Hayat, ölümsüzlüğe göre değil ölüme göre ayarlanmıştı çünkü. Bu, bir an önce servetleri, makamları, güzellikleri ele geçirme yarışması; bu çılgınlıklar; bu —vur patlasın çal oynasın—lar; kısa bir süre sonra bitecek ömürlerin her hücresini anlamlarla şenlendirme, mutluluğu kıskıvrak yakalamak uğraşları, ölüm korkusunun kişilerin içlerinde yarattığı depremden başka bir şey değildi.

Sonunda olan oldu, dalların yemişlerle ağırlaştığı, domateslerin, hıyarların arabalarda satıldığı, çiçeklerin ellerde taşındığı, gençlerin sevdalandığı, sevenlerin birbirlerine vaatlerde bulunduğu ve nikâhlıların evlendiği ve gebelerin doğurduğu bir haziran günü, ölüm denen aşağılık güç, çekip aldı aramızdan. Öldürdü koca Orhan Kemal'i, öldürdü benim iyi arkadaşımı.

Oysa cacık, beyaz peynir, marul, domates söğüş ve şişle rakı içecektik. Bana, Bulgaristan anılarını anlatacaktı.

Böylesine bin kollu, bin katlı, on bin uzantılı bir ilişki ancak yirmi ciltte sergilenebilir. İlerde sağlığım elverirse birkaç cildini yazarım belki, ama şimdi sevgili okurum, küçük bir kitapla yetinmek zorundasınız. Bu kitapta, benliklerimizi geren ve gevşeten kimi günlerden canlı, özgün kesitler bulacaksınız; Orhan Kemal'i, bizi yaşayacaksınız.

Milliyet YAYINLARI TATİL KİTAPLARI
GÜLMECE DİZİSİ:19

ORHAN KEMAL

Hikâye ve romanlarıyla olduğu kadar, sözü ve sohbetiyle de ünlü olan ORHAN KEMAL'i tanıtıyoruz bu kez. Düşündüğünü yaşama geçirebilen, yazdığı ile yaşadığı birbirine uygun sanatçımızı...

ORHAN KEMAL'in sohbetinden hiç eksik olmayanlardan hikâyeci Muzaffer Buyrukçu, bugüne kadar hiçbir yerde topluca yayımlanmayan anılarını derleyerek, bu kitabı oluşturdu. Bir büyük yazarımızı özel yaşamında, yalın kişiliğiyle tanıtmaktan MİLLİYET YAYINLARI olarak kıvanç duyuyoruz.